

**Totuudenjälkeinen aika suomalaisessa
media-alan ammattilehdistössä**

Ines Sirén
Journalistiikan maisterintutkielma
Kevät 2019
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Ines Sirén	
Työn nimi Totuudenjälkeinen aika suomalaisessa media-alan ammattilehdistössä	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu
Aika Kevät 2019	Sivumäärä 98
Tiivistelmä <p>Tässä pro gradu -tutkimuksessa selvitettiin, miten suomalainen media-alan ammattilehdistö kehystää totuudenjälkeistä aikaa. Tutkimuksen viitekehystenä toimi totuudenjälkeiseksi ajaksi kutsuttu ilmiö, joka tiivistyy väitteeseen faktojen merkityksen pienenemisestä. Monitahoinen totuudenjälkeinen aika käsitteellistettiin tässä tutkimuksessa McNairin (2018) esityksen pohjalta filosofis-epistemologiseen, kulttuuriseen, taloudelliseen, teknologiseen ja poliittiseen osatekijään. Faktojen kautta työskentelevän perinteisen journalismin ja totuudenjälkeisen ajan suhdetta voi pitää haasteellisena, ja tästä syystä tässä tutkimuksessa keskitytäänkin kuvaamaan media-alan ammattilehdistön puhetta totuudenjälkeisestä ajasta.</p> <p>Perinteisen journalismin ja totuudenjälkeisen ajan suhdetta tarkasteltiin Entmanin (1993) työhön pohjautuvalla kehysanalyysillä. Tämän lisäksi aineistoa kvantifioitiin kevyesti analyysin selkeyttämiseksi. Tutkimusaineisto koostuu 137 jutusta, jotka on julkaistu suomalaisissa media-alan ammattilehdissä Journalistissa ja Suomen Lehdissä vuosina 2015–2017.</p> <p>Tutkimusaineistosta paikannettiin yhdeksän kehystä, joiden läpi totuudenjälkeistä aikaa kuvattiin. Nämä kehukset on nimetty seuraavasti: teknologisen mahdollisuuden kehys, väistämättömän pahan kehys, koulutuskysymyksen kehys, toimittajien inhimillisen kärsimyksen kehys, naurettavuuden kehys, määrittelykysymyksen kehys, maailmanpoliittisen tilannejatkumon kehys, oppimisen kehys sekä valtionhallinnon kehys. Kehukset sisältävät erilaisia esityksiä totuudenjälkeisen ajan osatekijöistä. Totuudenjälkeinen aika ei näyttäyty suomalaisissa media-alan ammattilehdissä yksiselitteisen positiivisena tai negatiivisena seikkana, ja aineiston perusteella totuudenjälkeinen aika voi johtaa perinteisen journalismin reagoinnista riippuen muodostua joko journalismin kannalta hyvään tai huonoon lopputulokseen. Totuudenjälkeisen ajan kehysten runsaus vahvistaa käsitystä totuudenjälkeisestä ajasta ilmiönä, jonka luonne, syy tai määritelmä ei vielä ole täysin selvä.</p> <p>Paikannettujen kehysten perusteella suomalaisessa media-alan ammattilehdistössä korostuvat teknologian tuomat mahdollisuudet perinteiselle journalismille, mutta myös perinteisen journalismin tarve tarkastella omia käytäntöjään totuudenjälkeisenä aikana. Uudistumiseen, mutta myös journalismin peruseriaatteisiin liittyvä tapojen tarkastelu näkyy aineistona vahvana itsekriittisen oppimisen paikan kehityksen kautta.</p>	
Asiasanat Totuudenjälkeinen, ammattilehdet, kehysanalyysi, journalismi, totuudenjälkeinen aika	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

Sisällys

1. JOHDANTO.....	5
2. TAUSTOITUS.....	8
2.1 Määrittelemisvaikeudet hallitsevat totuudenjälkeisen ajan lähihistoriaa	8
2.2 Totuudenjälkeinen aika.....	15
2.3 Uhka vai mahdollisuus? Perinteinen media ja totuudenjälkeinen aika	26
3. MENETELMÄT.....	30
3.1 Laadullinen tutkimus	30
3.2 Tutkimusongelma	32
3.3 Aineistona suomalaiset media-alan ammattilehdet	34
3.4 Aineiston rajaus ja keräys	36
3.5 Metodina kehysanalyysi	39
3.5.1 Kehysanalyysin lyhyt historiikki	40
3.5.2 Kehysanalyysin sovellutus tässä tutkimuksessa	44
3.5.3 Totuudenjälkeinen sanasto kehysten osana	49
4. TULOKSET.....	50
4.1 Totuudenjälkeisen ajan kehukset.....	51
4.1.1 Teknologisen mahdollisuuden kehys	55
4.1.2 Väistämättömän pahan kehys	58
4.1.3 Koulutuskysymyksen kehys	59
4.1.4 Toimittajien inhimillisen kärsimyksen kehys.....	61
4.1.5 Naurettavuuden kehys	63
4.1.6 Määrittelykysymyksen kehys	65

4.1.7 Maailmanpoliittisen tilannejatkumon kehys.....	66
4.1.8 Oppimisen paikan kehys.....	68
4.1.9 Valtionhallinnon kehys.....	71
4.2 Journalisti ja Suomen Lehdistö vertailussa.....	73
4.3 Kurkistus totuudenjälkeisen sanaston käyttöön ammattilehdissä	76
4.4 Johtopäätökset: tiivistetysti tuloksista	79
5. YHTEENVETO.....	82
5.1 Pohdinta	82
5.2 Tutkimuksen arviointi.....	88
5.3 Jatkotutkimusaiheet	91
KIRJALLISUUS.....	92

TAULUKOT JA KUVIOT

TAULUKKO 1: Aineisto julkaisualustan sekä ajankohdan mukaan eriteltynä	38
KUVIO 1: Aineisto juttutyypeittäin jaoteltuna	39
KUVIO 2: Aineiston kehykset kappalemäärittäin	51
TAULUKKO 2: Ajan kehykset Journalistissa ja Suomen Lehdistössä	53–54
KUVIO 3: Kehyksien esiintyminen lehdittäin	74

1. JOHDANTO

But the onset of what we might reasonably characterise as a global panic or media frenzy around the spread and influence of something called ‘fake news’ has never before been seen in the history of liberal journalism, nor of democratic politics (in which a particular model of objective, authoritative, honest liberal journalism has been a central support). (McNair 2018, ix.)

Perinteinen media on vaikeuksissa, jälleen kerran. Yleisön usko perinteiseen journalismiin on laskussa, internetiin voi kirjoittaa kuka tahansa, taloustilannekin on tiukalla. Myös Suomessa on havahduttu faktantarkistamisen tarpeeseen, ja perinteisen journalismin kiusana ovat jo hetken riekkuneet journalismiksi tekeytyvät valemediat. Aika haiskahtaakin muutokselta, perinteisen journalismin kriisiltä. Tämä ilmiö sanallistetaan usein *totuudenjälkeiseksi ajaksi*, ajaksi jolloin faktojen kanssa yhdenveroisiksi ovat nousseet mielipiteet ja kokemukset.

Brian McNair (2018) esittää, että aikakauttamme leimaa luottamuksen romahtaminen eliittejä kohtaan, mukaan lukien journalistit. Tämä luottamuspula kiteytyy usein fake newsiksi, valeuutisiksi. Koko totuudenjälkeisyys vaikuttaisi kuitenkin olevan suurempi kokonaisuus: totuudenjälkeinen aika kiteytyy relativismin nousuun, eliittien arvostuksen romahtamiseen, journalismin taloudellisiin paineisiin, digitaalisten alustojen yleistymiseen sekä länsimaisen populistisen politiikan esiinmarssiin.

Journalismi ei ole kohdannut vastaavaa aikaa koskaan aikaisemmin. Kun maailmanlaajuiset tietoverkostot mahdollistavat uutisten ja muun informaation leviämisen maailmanlaajuisiksi ja politiikan tähtikartta on sopivassa asennossa, leviää samalla myös sisältö, joka ei kohtaa perinteisen journalistisen totuuden määritelmää. Tämä haastaa perinteisiä journalistisia perusarvoja, kuten vaadetta objektiivisuudesta ja ammattimaisuudesta.

Vaikka julkinen keskustelu totuudenjälkeisen ajan ja fake newsin ympärillä on viime vuosina ollut runsasta, ei niiden olemuksesta ole päästy yksimielisyyteen. Ilmiöihin liitetään runsaasti asioita, ja niiksi kutsutaan milloin mitään. Fake newsin tunnetuin huutaja lienee Yhdysvaltain presidentti Donald Trump, mutta kuvaavasti jo ensimmäisellä hakukone Googlen tulossivulla pro gradun tekijälle ehdotettuna hakuna komeilee hakulause *mitä tarkoittaa totuudenjälkeinen aika*.

Asiasta eivät ole vielä ihan varmoja tieteentekijätäkään, eivätkä myöskään journalistit. Joidenkin mielestä perinteisen journalismin kannattaisi sivistää lukijat pois valeuutisten parista, toisten mielestä paneutua vieläkin enemmän sosiaalisen median logiikkaan tiedonvälittäjänä (Romano 2017). Joka tapauksessa, perinteisen journalismin asema totuudenjälkeisyydessä on ollut

vähintäänkin päällisin puolin epämiellyttävä. Asetelman voi kuitenkin kääntää myös mediakriittiseksi – mikä on perinteisen journalismin asema totuudenjälkeisenä aikana? Entä miten suomalainen journalismi tähän ilmiöön suhtautuu? Mitä totuudenjälkeinen aika suomalaisessa kontekstissaan tarkoittaa? Näitä kysymyksiä pyöritellessä syntyi tämän tutkimuksen fokus: miten suomalainen media-alan ammattilehdistö kehystää totuudenjälkeistä aikaa?

Kotimaisessa tutkimuskentässä koko totuudenjälkeiseen aikaan keskittyvää tutkimusta on vielä vuonna 2018 ilmiön uutuuden takia hieman heikosti saatavilla. Media & Viestintä -lehden joulukuussa 2017 julkaistu Totuus, valhe, media & viestintä -numero kietoutui tämän tutkimuksen aiheen ympärille. Kyseinen jounaali nähdäkseni avasi laajan kokonaisuuden kotimaisen tieteellisen tutkimuskentän, jota osaltaan tällä pienellä pro gradun kokoisella tutkimuksella pyritään jatkamaan.

Tutkielmaa syksyllä 2017 valmistellessani odotin alkutalven erikoisnumeroa kiihkeästi: otsikko lupasi juuri tutkimusaiheeseeni liittyvää, tuoretta kotimaista tutkimustietoa. Marraskuun alkupäiville lupailtua jounaalia ei julkaisuajankohtana kuulunut. Kun joulukuun 2017 puolella erikoisnumero viimein ilmestyi, kuuluivat sen saatesanoissa pahoittelut. Päätoimittaja Mari Maasilta avasi ilmestymisen venymistä pääkirjoituksessaan seuraavasti:

– – yksi selitys [myöhästymiselle] teemasta itsestään. Tarmo Malmberg kysyi kriittisesti jo erikoisnumeron teemaa pohtiessamme, mitä oikeastaan tarkoitamme kun puhumme totuuden jälkeisestä ajasta: totuutta filosofisessa mielessä, empiiristen faktojen paikkansapitävyyttä, tiedettä totuuden viimekätisenä määrittäjänä”. (Maasilta 2017, 3.)

Tutkijana mielessäni kävi tietynlainen pettymys: olin jollain tapaa odottanut tieteellisen aikakauslehden numeron ratkaisevan yhden tutkimusasetelmani haastekohdan, määrittelevän oman tutkimukseni avainkäsitteen, antavan kuvauksen tälle viime vuosien ajanjaksolle journalismissa. Maasilta (2017, 3) heitti ilmoille pääkirjoituksessaan *Uuden ja (vanhan) äärellä* kysymyksiä siitä, mitä muun muassa valemedia ja vastamedia tarkoittavat ja miten kuvaavasti anglismi post-faktuaalisuuden voisi suomentaa. Päätoimittaja tunnusti koko aiheen tutkimuskentän olevan täysin uuden, mutta sisältävän vakavasti otettavia tieteellisen tutkimuksen teemoja.

Tämän tutkimus liittyy siis vuoden 2018 trendikkäimpien journalististen tutkimusaiheiden kaanoniin, tarkastellen asiaa suomalaisten media-alan ammattilehtien näkökulmasta.

Tutkimuksen tavoitteena on laadullisen kehysanalyysin avulla selvittää, miten totuudenjälkeinen

aika vuosina 2015–2017 kehystetään suomalaisessa journalismin ammattilehdistössä ja tarkastella, mihin ammattilehdistö *totuudenjälkeisyyden, valeuutiset, fake newsin ja valemedian* liittyy. Mistä suomalainen media-alan ammattilehdistö siis oikein puhuu, kun se puhuu totuudenjälkeisestä ajasta?

Viitekehyksenä tutkimuksessa kulkee ajatus uudesta aikakaudesta, johon journalismi tahtomattaankin on joutunut. Totuudenjälkeisen ajan osatekijät on järjestelty tutkimukseen Brian McNairin (2018) jaottelun pohjalta. Tutkimusaineisto koostuu kahden suomalaisen media-alan ammattilehden, *Journalistin* ja *Suomen Lehdistön* 137 artikkelista, jotka on julkaistu vuosien 2015–2017 aikana.

Esittelen tutkimukseni pohjustusosiossa totuudenjälkeiseen aikaan liitettyjä ilmiöitä sekä sen määrittelyn vaikeutta. Kokonaisvaltaisten kehyksien paikantamisen lisäksi ammattilehtien tarjoamaa kokonaiskuvaa rikastetaan tarkastelemalla tuloksissa erikseen totuudenjälkeisen ajan, valemedian, fake newsin ja valeuutisten käsitteitä. Teoriaohjaavan, aineistolähtöisen tutkimuksen metodin pohjana toimii Robert Entmanin (1993) kehittämä ongelmakeskeinen kehysanalyysi, jota pohjustan luokittelemalla aineistoa sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimus on jaettu viiteen osaan. Johdannossa pohjustan lukijaa aiheeseen ja perustelen sen tutkimuksellista kiinnostavuutta. Toisessa osassa jatkan tutkimusaiheen pohjustamista tutkimuskirjallisuudella kertomalla totuudenjälkeisestä ajasta tunnuspiirteineen sekä käsitteellistäni käyttämiäni käsitteitä. Kolmannessa osassa esittelen käyttämäni tutkimusmenetelmän, tarkennan tutkimusasetelmaani sekä perustelen aineistonvalintaa. Neljännessä osassa paneudun totuudenjälkeisen ajan kehyksiin tarkastelemalla niitä kehyksittäin, aineistolähteittäin sekä tarkastelemalla valittujen termien käyttöä ja vertailen näitä tuloksia tutkimuskirjallisuuteen. Viimeiseksi teen johtopäätöksiä, arvioin tutkimustani sekä esittelen mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2. TAUSTOITUS

Totuudenjälkeinen aika on uudehko ilmiö, mikä korostaa tarvetta sen tarkemmasta avaamisesta. Tässä kappaleessa esittelen siihen liittyviä keskeisimpiä termejä, sanoja ja ilmiöitä. Tässä kappaleessa esitellään käsitteitä ja ilmiöitä, jotka liittyvät tutkimuksessa käsiteltyyn totuudenjälkeiseen aikaan. Pohdin totuudenjälkeisen ajan käsitettä sekä uutuusarvoa, määrittelen totuudenjälkeistä aikaa pääosin McNairin (2018) esityksen mukaan. Erittelen myös siihen läheisesti liitettyjä käsitteitä eli *valemediaa*, *vale uutisia*, *fake newsia* sekä *post-truthia*. Lopuksi muistutan, mitä nämä käsitteet tutkimuksessani tarkoittavat.

2.1 Määrittelemisvaikeudet hallitsevat totuudenjälkeisen ajan lähihistoriaa

— — unsubstantiated rumour, malicious gossip and other forms of fact-based content which is fake or in some way deemed to be other than true in the traditional sense of that word, has coincided with a particular political moment where journalistic objectivity and professionalism are under challenge from state and non-state political actors as never before. In the process, many of the core principles of liberal journalism as it has been practised for centuries have been called into question. (McNair 2018, ix.)

Post-truthin, kotimaisittain *totuudenjälkeisyyden* ympärillä on viime vuosina kuhissut, ja tuskin kukaan viime vuosina edes hieman julkista keskustelua seuraava on voinut välttyä kuulemasta käsitettä. Totuudenjälkeisen ajan ajatuksen rantauduttua yleiseen tietouteen jossain vaiheessa vuotta 2016 (esim. Malmberg 2017, 54) on sen olemuksesta ahkerasti väitelty, sitä tutkittu ja pyritty määrittelemään.

Käsitettä *post-truth* käytettiin nykyisenkaltaisessa merkityksessään ensimmäisen kerran vuonna 1992 (Oxford Dictionaries 2016). Tästä huolimatta käsitteellä ei ole vielä kovin tarkkaa määritelmää (esim. Abraham 2018, 84), mutta sillä viitataan laajasti käsitykseen siitä, että yksilön mielipiteet ja henkilökohtaiset uskomukset ovat muuttuneet faktoja tärkeämmiksi.

Totuudenjälkeisen keskustelun laajuudesta kertoo jotain se, että Oxfordin yliopiston toimittama, paljon seurattu Oxfordin sanakirja valitsi *post-truthin* vuoden 2016 sanaksi. Adjektiivin määritelmä kuuluu seuraavasti: “Relating to or denoting circumstances in which objective facts are less influential in shaping public opinion than appeals to emotion and personal belief” (Oxford Dictionaries 2016).

Käsitys totuudenjälkeisestä ajasta levisi nopeasti: englanninkielisiä sanoja *post-factual* ja *post-truth* aloitettiin käyttää journalismissa keväällä 2016, syksyllä 2016 ne taas olivat jo käyviä

tieteellisen tutkimuksen termejä (Maasilta 2017, 3). Määritelmät vaikuttavat olevan liikkeessä, sillä kesäkuussa 2017 Oxford Dictionaries päivitti sanakirjaansa lisättyä käsitettä tarkentavalla ja kommentoivalla kirjoituksella *Is Post-truth even a thing? An OED update*. Post-truthin määritelmän yhteyteen lisättiin tässä yhteydessä maininta käsitteen yhteydestä poliittiseen keskusteluun (political debate) (Oxford Dictionaries 2017).

Totuudenjälkeisyyteen liittyviin määrittelemisvaikeuksiin kiinnittävät huomiota myös esimerkiksi Abraham (2018) sekä Corner (2017). Corner kiinnittää huomionsa mediatutkijoiden vaikeuksiin käsitellä totuudenjälkeisyyttä ja valeuutisia nykyisen mediapoliittisen tilanteen keskeisinä tunnusmerkkeinä sekä ongelmiin erottaa niitä käsitteellisesti toisistaan. Vuosina 2016 ja 2017 ilmestynyttä totuudenjälkeisyyteen ja valeuutisiin (fake news) keskittynyttä populaaria kirjallisuutta kommentoiva Corner (2017, 1105–1106) huomauttaa, että post-truth-ilmion tieteellinen käsittely on vielä alkutekijöissään. Asiaa ei hänen mukaansa edistä, että monet mediatutkijat toimiessaan samalla populaareina mediakommentaattoreina ja kirjoittajina osallistuvat näin ilmiön ei-tieteelliseen, ”ahdistuksen ja kiinnostuksen” täyttämään keskusteluun.

Ajatusta totuudenjälkeisestä ajasta vahvistavat kuitenkin havainnot muutoksesta niin julkisuuden kentän koostumuksessa kuin keskeisten mediapoliittisten toimijoiden tekemisissä (McNair 2018; Corner 2017, 1100; Schlesinger 2017). Huomautettakoon, että Corner (2017) tukeutuu totuudenjälkeisyyden ja valeuutisten käsitteitä määritellään mediatutkija Schlesingerin kirjarvioon, jossa taas tukeudutaan enemmän tai vähemmän Oxfordin sanakirjan (2016) jo mainittuun määritelmään post-truthista. Tämä pieni kehäpäätelmältä vaikuttavan yksityiskohdan voisi nähdä hyvin kuvastavan aiheeseen liittyvää käsitteenmäärittelyn vaikeutta.

Totuudenjälkeisyyden konseptia ”pahamaineiseksi” kuvaava Abraham (2018, 84) toteaaakin suoraan, että käsitettä ei ole määritelty tarpeeksi.

Oxfordin sanakirjan (2017) sivuamalla totuudenjälkeisen ajan poliittisella sisarkäsitteellä *post-truth politics* tarkoitetaan asiaan liittymättömien tietolähteiden systemaattista käyttöä, rationaalisuuden sijaan tunteiden korostumista poliittisissa päätöksissä sekä valheellisen tiedon muuntamista poliittisiksi teemoiksi (Abraham 2018, 84). Poliittisessa yhteydessä totuudenjälkeisyys liitetään usein populistiseen politiikkaan (Abraham 2018; McNair 2018) kuvaamaan esimerkiksi vuonna 2016 alkanutta Iso-Britannian brexit-keskustelua sekä samana vuonna tapahtunutta Donald Trumpin valintaa Yhdysvaltain presidentiksi.

Brian McNairin (2017) mukaan myös journalistisesta totuudesta on nykyhetkessä tullut ennennäkemättömän vaikeasti määriteltävä, ja vaikeaa on journalisteille myös totuuden sekä luotettavien lähteiden erottaminen (McNair 2017, 1319). Valheellisen informaation leviäminen ja sen hyödyntäminen poliittisessa päätöksenteossa sekä mediassa ei lähihistorian näkökulmasta sellaisenaan ole uutta, jos mukaan lasketaan 1900-luvun totalitaristiset valtiot. Uutta vaikuttaisi kuitenkin olevan se, että nykyinen ilmiö koskettaa pitkän demokraattisen hallintoperinteen omaavia maita. (Abraham 2018; McNair 2018.)

Ajatukset ja keskustelut totuuden olemuksesta eivät siis ole uusia. ”Post-faktuaalista aikaa” journalismissa pohti esimerkiksi jo 80-luvulla Ettema (1987). Myös Malmberg (2017, 54–55) huomauttaa, ettei totuus ole kuulunut esimerkiksi valtaviiran mediatutkijoiden käsitteistöön enää pitkään aikaan, eikä totuuden etsintää vastaavasti ole enää juuri pidetty tieteenteon synonyymina. Totuudenjälkeisyydessä ei tosiaan ole mitään uutta, jos totuus ajatellaan humanistisessa mielessä: sitä ei ole, tai se on vain yksi vallankäytön muoto (Maasilta 2017, 3). Malmbergin (2017, 54) mukaan post-truth tarkoittaa laveasti ”journalismia ja muuta tiedonvälitystä, joka ei piittaa esitettyjen tosiseikkojen paikkansapitävyydestä ja joka vähät välittää muusta kuin omasta ’totuudesta’”.

Pelkästään jo käsite *journalismin objektiivisuus* on haasteellinen (Lehtinen 2013, 96): tarkoitetaanko sillä journalistin ominaisuutta, journalistisen tuotteen ominaisuutta vai journalistisen tiedonhankintamenetelmän ominaisuutta? Myös journalismin peruseriaatteeksi usein mainitun objektiivisuuden uudelleenarvioinnin puolesta argumentoiva McNair (2017) huomauttaa, että journalismin harjoittama asioiden ”legitimointirituaali”, objektiivisuuden performanssi, on kyseenalaistettu jo ennen post-faktuaalisuuden, totuudenjälkeisyyden ja valeuutiskulttuurin saapumista tietoisuuteemme (McNair 2017, 1318–1319).

Suomessa puhe on ollut myös *valemediasta*, jonka kotimaisena tyyppiesimerkkinä pidetään vuonna 2014 perustettua MV-lehteä (Haasio, Ojaranta & Mattila 2017, 101). Perinteisen median kritiikkiin keskittyvien, verkossa toimivien julkaisujen nousua on Suomessa edistänyt vuonna 2015 alkanut pakolaisten määrän kasvaminen (Tuomola 2018, 173). Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen sanakirjaan (Kotus 2016a) sana valemedia lisättiin vuonna 2016, eli samoihin aikoihin Oxfordin sanakirjan post-truth-maininnan kanssa. Kotus määritteli valemedian tällöin seuraavasti:

Mielipiteisiin perustuvaa, vastoin hyvää journalistista tapaa toimiva viestintäkanava, jota voidaan käyttää informaatio sodan välineenä. Tällaisten kanavien ylläpitäjät ja tukijat käyttävät niistä nimityksiä vastamedia ja vaihtoehtomediala. (Kotus 2016a.)

Suomalaisessa kontekstissa yhtenä valemedian tunnusmerkkinä on pidetty sitä, että se ei ole sitoutunut Julkisen sanan neuvoston ohjeisiin ja niiden noudattamisen sijaan pyrkii suorastaan irtautumaan niistä. (Haasio, Ojaranta & Mattila 2017, 102, 104).

MV-lehden luokittelusta valemediaksi on myös kritisoitu. Sen sisältö perustuu suurelta osin perinteisten tiedotusvälineiden uutisiin, mutta sen harjoittama alkuperäisten uutisen uudelleenkehystys ja kontekstin muuttaminen ei silti muuta sisältöjen faktoja valheiksi (Tuomola 2018, 174). Tuomola (2018, 174) ehdottaa MV-lehteä kuvaavaksi käsitteeksi *reaktiivista julkaisua*, joka kehystää perinteisen median sisältöjä uudelleen, ollen näin riippuvainen perinteisestä mediasta. MV-lehti on Tuomolan (2018, 186) mukaan pikemminkin suunnitelmallista perinteisen journalismikäsitteiden hämmentämistä harjoittava ammattimainen polarisoija kuin ”feikkiuutisia jakava valemedia”.

Valemedian kanssa samankaltaisia käsitteitä ovat muun muassa *vastamedia* sekä *epämedia*. Vastamedia-käsitteellä on kuvailtu perinteistä journalismia haastavia tai vastustavia julkaisuja (Tuomola 2018, 174). Epämedia-käsite taas voi tarkoittaa ”jonkinlaisia joukkoviestintään epämuodostumaa”, jotka ovat ”tavallaan kaikkea sitä, mitä journalistinen media ei ole” (Neuvonen 2017, 1). Epämediajulkaisujen toiminta on vaihtelevaa, mutta niille tyypillistä toimintaa ovat vapaamielinen faktojen tarkistaminen ja jopa tarkoituksellinen valehteleminen, yhtenä ilmeisenä tarkoituksena epäluottamuksen synnyttäminen perinteistä joukkoviestintää ja viranomaisia kohtaan (Neuvonen 2017).

Neuvonen (2017, 4–6) korostaa pesäeron tekemisen tarvetta epämedian, vastamedian, *vaihtoehtomedian* sekä *radikaalin median* välille. Näitä termejä tulisi hänen mukaansa käyttää julkaisuista, joiden julkaisut poikkeavat *valtamediasta*, mutta joiden voi katsoa jollain tavalla sitoutuvan mediakäytäntöihin ja noudattavan ”journalismille annettua totuusfunktiota”.

Totuudenjälkeisyyden ja valemedian lisäksi totuudenjälkeiseen aikaan liittyy kiinteästi käsite *fake news*. Kuten post-truthinkin, alkoi fake news -käsitteen käyttö yleistyä vuonna 2016, jolloin Yhdysvaltain viimeisimmät presidentinvaalit pidettiin. Ajallisen yhteyden vahvuudesta kertoo jokin se, että on jopa esitetty, ettei Donald Trumpia olisi ilman fake newsin vaikutusta valittu Yhdysvaltain presidentiksi (Allcott & Gentzkow 2017, 212).

Kuten totuudenjälkeisyyden, myöskään fake newsin kohdalla kyse ei ole täysin uudesta ilmiöstä (Allcott & Gentzkow 2017, 214; McNair 2018, 17–41). Fake news ei kuitenkaan koskaan aikaisemmin saanut laajuudessaan ja kontekstissaan samanlaista asemaa kuin nyt (McNair 2017, 37). Fake newsin levittämiseen vaikuttavat liittyvän rahalliset ja ideologiset motiivit. Laajalle leviävä artikkeli tuottaa tekijöilleen mainostuloja, ja ideologinen motivaatio taas puolestaan saa levittämään fake newsia. (Allcott & Gentzkow 2017, 217.)

Allcottin ja Gentzkowin (2017, 213) mukaan fake newsia ovat artikkelit, joiden sisältö on tarkoituksenmukaisesti ja todennetusti (intentionally and verifiably) väärää ja ne voivat harhaanjohtaa lukijoitaan. Käsitteen käyttö on kuitenkin ollut moninaista niin julkisessa keskustelussa kuin tieteellisessäkin käytössä. (Corner 2017, 1100; McNair 2018, 37; Vosoughi, Roy & Aral 2018, 1146.)

Keskeisiä fake newsin määritelmään kuuluvia tekijöitä ovat Allcottin ja Gentzkowin (2017) mainitsemat *tarkoituksenmukaisuus* ja *todennettavuus*. Fake newsia eivät näin ole 1) tahattomat toimitukselliset virheet, 2) huhut, jotka eivät perustu mihinkään uutisartikkeliin, 3) vaikeasti joko todeksi tai vääräksi todennettavat salaliittoteoriat, 4) satiiri, jota lukija tuskin pitää faktaperusteisena, 5) poliitikkojen virheelliset lausunnot ja 6) artikkelit, jotka ovat vinoutuneita tai harhaanjohtavia (slanted or misleading) mutta eivät sinänsä valheellisia (Allcott & Gentzkow 2017, 214).

Samankaltaisen ”mitä fake news ei ole” -jaottelun esittää myös McNair (2018, 37), jonka mukaan fake news -käsitteeseen eivät kuulu 1) uutiset, joista lukija ei pidä tai on niiden kanssa eri mieltä, 2) asiat, joita media raportoi jonkun sanoneen ja mistä lukija ei pidä tai ole samaa mieltä, 3) tarkoituksellisesti tehdyt uutispastissit tai -parodiat, 4) tahattomat, inhimillisen virheen seurauksena syntyneet toimitukselliset virheet tai 5) salaliittoteoriat.

Fake newsia on kuitenkin käytetty kuvaamaan varsin monenlaisia asioita. Edson C. Tandoc Jr., Lim ja Ling (2018) tutkivat fake news -käsitteen operationalisointia tutkimusteksteissä vuosien 2003 ja 2017 aikana havaiten termiä käytettävän tutkimuksissa niin uutissatiirista, uutislähteiksi tekeytyvistä tahoista, uutisparodiasta, kuvamanipulaatioista, mainosisällöstä kuin propagandastakin. Moninaista on myös käsitteen ymmärtäminen: Reuters-instituutin Nielsen ja Graves (2017) taas havaitsivat myös suomalaisia sisältäneessä yleisötutkimuksessaan, että lukijat käsittävät fake newsin olevan niin huonoa journalismia, poliittista propagandaa, mainosisältöä, satiiria sekä valheellista informaatiota. Tavalliset ihmiset ovat myös ottaneet käsitteen käyttöön

ilmaistessaan tyytymättömyyttään mediaympäristöön, poliitikot taas poliittiseksi instrumentikseen (Nielsen & Graves 2017, 6–7).

Politiikan kontekstissa fake news -käsitettä käytetään usein tarkoitettaessa perinteistä valehtelua (Corner 2017, 1101). Esimerkiksi poliitikot saattavat strategisesti käyttää termiä viitatessaan uutislähteisiin, jotka eivät tue heidän näkemyksiään, jolloin fake news -käsitteen varsinainen, informaation todenmukaisuuteen liittyvä merkitys katoaa (Vosoughi, Roy & Aral 2018, 1146). McNairin (2018, 37) mukaan fake news -käsitettä käytetään poliittisena välineenä erityisesti vapaata ja riippumatonta mediaa kohtaan. Abrahamin (2018, 83) mukaan käsitettä käytetään poliittisessa kontekstissa kuvaamaan 1) geopolittisessa kontekstissa ulkopuolisen tahon hyökkäystä, 2) ei-vakaiden demokratioiden hallitusten käyttämiä salaisia mielipiteenhallintaoperaatioita tai 3) ilman valtion mukanaoloa tapahtuvassa muussa poliittisessa tai vaaleihin liittyvässä toiminnassa. Khaldarova ja Pantti (2016) taas käyttävät käsitettä kuvaamaan Ukrainan ja Venäjän Krim-kamppailuun liittyvää Venäjän strategista narratiivia. Fake news ei tässä yhteydessä tarkoita väärennettyä sotatapahtumien uutisointia, vaan Venäjän valtiollista identiteettiä tukevaa sisältöä (Khaldarova & Pantti 2016, 893–895).

Fake news -käsitteen käyttö on siis ollut hajanaista, mutta myös poliittisesti latautunutta. Suomessa fake news on usein suomennettu *valeuutiseksi*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus Kotus (2016b) määrittelee valeuutisen olevan ”valemmedian tuottama ja välittämä uutiselta vaikuttava teksti tm. kuvaus”.

Valeuutinen ymmärretään suomalaisessa kontekstissa suunnilleen seuraavasti: se on tarkoituksella ja tietoisesti tehty valhe, joka pyritään naamioimaan uutiseksi. Valeuutisia levitetään tyypillisesti internetin, tarkemmin sosiaalisen median sekä valeuutisiin erikoistuneiden verkkojulkaisujen kautta. Levitys on tietoista ja järjestelmällistä (Haasio, Ojaranta & Mattila 2017, 103). Valeuutisen käsitettä lähellä on myös *disinformaation* käsite. Tarkoituksellisesti väärää tietoa ja sen levittämistä tarkoittavaa disinformaatiota (esim. Valtionhallinnon tietoturvasanasto 2008) käytetään esimerkiksi MV-lehden kaltaisen valemmedian tuottamasta sisällöstä (Haasio, Ojaranta & Mattila. 2017). Julkisessa keskustelussa disinformaation synonyymeina taas on viime aikoina aloitettu käyttämään ainakin vaihtoehtoista totuutta ja vaihtoehtoisia faktoja (Haasio, Ojaranta & Mattila 2017, 100).

Siitä, tulivatko ensin valeuutiset vai totuudenjälkeinen aika, on kahdenlaisia mielipiteitä. Osa näkee valeuutisten olevan syyllinen totuudenjälkeiseen aikaan. Tällöin totuudenjälkeinen aika

olisi hallittavissa valeutisten eliminoinnilla faktantarkistuksen ja medialukutaidon kohentamisen keinoin. Toisen näkökulman mukaan pääsyyllinen on sosiaalinen media. Totuudenjälkeinen aika voitaisiin saada hallintaan, jos sosiaalisen median tapaa tuottaa tunnepitoista, totuudenjälkeistä diskurssia ymmärrettäisiin paremmin. (Hannan 2018, 215.) McNair (2018) ymmärtää valeutiset totuudenjälkeisyyden yhdeksi ilmentymäksi, mutta samalla myös totuudenjälkeisyyttä vahvistavaksi. Tässä tutkimuksessa kallistutaan jälkimmäisen ajattelutavan puoleen – kuten Hannan (2018, 224) huomauttaa, on valeutisten pitämisessä totuudenjälkeisyyden ainoana syyppänä looginen aukko. Pelkästään valeutisten eliminointiin keskittymällä unohdetaan, että ne eivät ole syntyneet tyhjiöstä. Kuten Tuomola (2018, 174) esittää MV-lehden kohdalla, ovat valeutiset nähdäkseen perinteisestä mediasta riippuvainen ja sen toiminnasta heijastuva ilmiö.

Totuudenjälkeisyyden kohdalla onkin huomioitava, että tieteellisessä keskustelussa käsitteitä ja termejä käytetään eri tavoin kuin runsaassa julkisessa keskustelussa. Käsitteiden käyttöön suomalaisessa media-alan ammattilehdistössä kiinnitetään huomiota tulosluvussa 4.3. Jotta hajanaisesta totuudenjälkeisestä ajasta saataisiin kelpo tutkimuskohde, tuleekin sitä pyrkiä avaamaan mahdollisimman hyvin. Totuudenjälkeisen ajan on pilkkonut osiksi muun muassa McNair (2018), jonka määrittelemiin totuudenjälkeisen ajan osatekijöihin paneudutaan seuraavaksi.

2.2 Totuudenjälkeinen aika

Kuten käsitteetkin, ovat myös esitykset totuudenjälkeisen ajan taustatekijöistä varsin tuoreita. Tässä tutkimuksessa nojataan vahvasti Brian McNairin (2018) esitykseen totuudenjälkeisestä aikakaudesta. McNairin määritelmää täydennetään myös muilla havainnoilla ja käsitteellistetään nämä osatekijät tämän tutkimuksen teoreettiseksi lähtökohdaksi.

Totuudenjälkeisen ajan keskeisimmät tekijät ovat McNairin (2018, 50–52) mukaan sosiaalinen media sekä sen mahdollistamana leviävä populistinen politiikka. Samanlaiseen päätelmään on päädytty myös Totuuden jälkeen -tietokirjassa, jossa yhteiskunnallista polarisaatiota ja teknologista kehitystä kutsutaan ”totuudenjälkeisen ajan keskeisiksi ajureiksi” (Vihma ym. 2018).

Sosiaalinen media ja populismi eivät kuitenkaan ole ainoita totuudenjälkeiseen aikaan vaikuttavia tekijöitä. McNair (2018) jaottelee totuudenjälkeisen ajan *filosofis-epistemologisiin, kulttuurisiin, taloudellisiin, teknologisiin* sekä *poliittisiin* osatekijöihin. *Filosofisiin ja epistemologisiin* tekijöihin kuuluu relativismin nousu sekä sen vaikutus tieteisiin ja yhteiskuntaan, *kulttuurisiin* eliittien (sisältäen journalistit) arvostuksen sekä kunnioituksen lasku, *taloudellisiin* perinteisen median kasvavaan kilpailulliseen paineeseen, jossa niiden tuottamissa sisällöissä faktojen sijaan painavat käyttäjämäärät sekä rahallinen tuotto, *teknologisiin* digitaalisten media-alustojen räjähdysmäinen kasvu sekä *poliittisiin* tekijöihin nationalismin ja populismin kaltaisten liikkeiden suosio.

Hyvin samankaltainen esitys totuudenjälkeisen ajan taustatekijöistä tehdään myös Totuuden jälkeen -tietokirjahankkeessa. Totuudenjälkeistä aikaa suomalaisen mediakentän muutoksena kuvaavat tietokirjan työryhmän mukaan kokemusasiantuntijuuden nousu, tunteiden korostuminen, viestintäteknologinen muutos, perinteisten mediayhtiöiden taloudelliset vaikeudet sekä voimistunut ulkopoliittinen informaatiovaikuttaminen (Totuudenjälkeinen aika -hankekuvaus 2017). Vihma, Hartikainen, Ikäheimo ja Seuri (2018) esittävät tietokirjassaan totuudenjälkeisen ajan keskeisimmiksi ajureiksi teknologisen muutoksen sekä poliittisen polarisaation. Totuudenjälkeisen ajan kannalta teknologisen muutoksen keskeisiä ilmiöitä ovat verkostojen valta sekä median kriisi, poliittisen polarisaation osalta taas asiantuntijuuden kriisi sekä totuudenjälkeiset strategiat (Vihma ym. 2018, 15–111).

McNairin (2018, 43–48) esittämä totuudenjälkeisen ajan *filosofis-epistemologinen osatekijä* voidaan käytännössä käsittää relativistisen ajattelun lisääntymiseksi. McNair (2017) määrittelee

relativismin varsin löyhästi ajatukseksi siitä, että eri asiat näyttävät eri tavoin tosilta katsojasta riippuen, jolloin kaikkien näkemykset ovat yhtä arvokkaita. Väite relativismin kasvusta on kuitenkin vielä varsin spekulatiivinen, minkä myös McNair (2018, 43) toteaa.

Relativismin ja perinteisen journalismin suhteen ongelmallisuutta on pohtinut journalismin epistemologiaa eli tieto-oppia tutkinut Lehtinen (2016, 49), jonka mukaan relativismin hyväksyminen tarkoittaisi journalisteille sitä, ettei heillä olisi enää perusteita arvioida väitteiden totuudenmukaisuutta. Tällöin esimerkiksi kaupallinen sisältö olisi yhtä totta ja samanarvoista uutissisältöä kuin journalistinenkin sisältö. Lehtinen (2016) kuvaa väitöskirjassaan hetkeä, jossa journalistista työtä haastavat vaihtoehdotiset tietokäsitykset niin filosofian tietoteorioiden, viestinnän tutkimuksen kuin journalisminkin kannalta. Relativismi vaikuttaa perinteiselle journalismille ongelmalliselta: vaihtoehdotiset tietokäsitykset voivat johtaa disinformaatioon ja propagandan sallivaan ”kaikki käy -relativismiin”. (Lehtinen 2016, 3.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa ei tieteellisiä havaintoja relativismin lisääntymisestä ole toistaiseksi löytynyt, ainakaan jos tarkastellaan yleistä luottamusta tieteeseen ja koulutukseen. Jonkinlaista osviittaa tästä antaa kolmen vuoden välein ilmestyvä Tieteen tiedotus ry:n julkaisema Tiedebarometri, joka mittaa suomalaisten suhtautumista tieteeseen ja tieteelliseen kehitykseen. Vuoden 2016 Tiedebarometrin mukaan suomalaisten luottamus tieteeseen ja koulutukseen on hyvällä tasolla ja jopa hiukan kasvanut edellisestä mittauksesta. Myös niin kutsuttuun kvasitieteen vetovoima on vähentynyt, minkä voidaan jossain määrin katsoa tukevan tutkimuksen tulkintaa tieteeseen kohdistuvan luottamuksen vahvistumisesta. (Tiedebarometri 2016, 88.)

Vuoden 2016 Tiedebarometri-raportin esipuheessa kuvataan kuitenkin huolestuneena keskustelun siirtymistä postfaktuaaliseen aikaan, jossa ”asiantuntijuus voidaan sivuuttaa olan kohautuksella”. Raportin esipuheessa aikaa kuvataan sellaiseksi, jossa asiantuntemuksen sijaan nojataan enemmän omia uskomuksia tukeviin tiedonmuruihin sekä uskomukseen (Tiedebarometri 2016), mikä osuu varsin hyvin totuudenjälkeisen ajan tunnuspiirteisiin.

Tiedebarometrissa (2016) todetaan, että luottamus mediaan ja relativismi eivät ole suoraan vastinpareja, mutta ne liittyvät toisiinsa. Relativismi liittyy enemmän siihen, että perinteisen median totuutta pidetään vain yhtenä mahdollisena totuutena asioista (ks. Lehtinen 2016). Esimerkiksi McNair (2018) esittää luottamuksen mediaan omana osatekijänään, ja näin toimitaan myös tässä tutkimuksessa.

Totuudenjälkeisen ajan *kulttuurinen osatekijä* on McNairin (2018) mukaan mediaan kohdistuvan kunnioituksen ja luottamuksen pieneneminen (decline of deference and trust in elites).

Kunnioituksen ja luottamuksen pieneneminen on McNairin luokittelussa (2017) selitetty varsin ohuesti, lähinnä Yhdysvaltain presidentti Donald Trumpin mediaepäluulojen sekä muutamien historiallisten havaintojen kautta, kuten siirtymisen harvainvallasta demokratiaa kohti. Kehitys lasketaan osaksi laajempaa eliittien arvostuksen murenemistä. (McNair 2017, 48–49.)

Sanakirjamääritelmän mukaan *luottaminen* tarkoittaa seuraavaa: pitää jotakin varmana, uskoa jonkun pitävän lupauksensa tai hoitavan asiansa (Nurmi 2004, 499). Tutkimuksen parissa luottamuksen tutkiminen on ollut moniselitteistä (Koehn 2003; Kohring & Matthes 2007). Luottamusta on käsitteellistetty esimerkiksi toiminnaksi, suhteeksi, ja asenteeksi, mutta se on karkeasti jaoteltavissa (heikoimmasta luottamuksen lajista vahvimpaan) määränpääperustaiseksi (goal-based), laskelmoivaksi (calculative), tietoperustaiseksi ja kunnioitusperustaiseksi (Koehn 2003, 3–6). Määränpääperustainen luottamus muodostuu, kun kaksi yksilöä ajattelevat jakavansa yhteisen tavoitteen, laskelmoiva luottamus perustuu yksilön arviolle siitä, voiko toista osapuolta pitää luotettavana. Toisin kuin laskelmoiva luottamus, tietoperustainen luottamus perustuu toisen osapuolen tuntemiseen ja näin luottamuksen muodostumiseen tuntemisen kautta, ja kunnioitusperustainen luottamus taas muodostuu osapuolten yhteisistä arvoista ja arvostettavista asioista. (Koehn 2003, 5–6.)

Lukijan luottamuksen mediaa kohtaan on esitetty sisältävän 1) luottamuksen siihen, että media keskittyy lukijalle tärkeisiin aiheisiin, 2) luottamuksen siihen, että media valitsee aiheen tueksi tärkeitä faktoja ja taustatietoa, 3) luottamuksen siihen, että esitetyt faktat ovat hyväksyttäviä ja pitävät paikkansa ja 4) luottamuksen siihen, millaisia arvioita (assessment) media tekee aiheista. (Kohring & Matthes 2007, 239–240.)

2010-luvulla koko maailman on esitetty pysähtyneen epäluottamuksen tilaan. Vuosittain luottamuksen ja uskottavuuden teemoja kansainvälisesti mittaavan Edelman Trust Barometerin (2017) mukaan maailmanlaajuinen luottamus hallitukseen, liiketoimintaan, mediaan ja kansalaisjärjestöihin oli vuonna 2016 koko 2000-luvun alhaisin. Vuonna 2018 luottamus mediaan oli mittauksessa vertailuista instituutioista alhaisimmalla tasolla (Edelman Trust Barometer 2018, 17).

Maailmanlaajuisesti luottamus mediaan näyttää pienentyneen vuodesta 2012 vuoteen 2017, joka kantaa kuvaavasti Edelman Trust Barometerissa nimeä *Trust in crisis*, luottamus kriisissä.

Samalla aikavälillä luottamus hakukoneisiin, verkkomediaan ja kaupalliseen mediaan on kasvanut, mutta luottamus perinteiseen mediaan ja sosiaaliseen mediaan vähentynyt. Luottamusindeksin kärjessä ovat hakukoneet, perinteisen median ollessa toisella sijalla. (Edelman Trust Barometer 2017.)

Reunasen (2018) mukaan suomalaisten luottamus uutisiin sekä instituutioihin yleensä on kuitenkin vahvempi kuin monissa maissa. Journalismin kentällä vahvaa luottamusta ylläpitää osaltaan se, että suuret tiedotusvälineet eivät esimerkiksi Yhdysvaltain tapaan ole poliittisesti sitoutuneita, ja näin samalla puolella eivätkä toistensa kimpussa. Myös toimittajakunnan suhteellisen vahva ammatillinen kulttuuri sekä Julkisen sanan neuvoston vakiintunut asema selittänevät suomalaista ”yleistä luottamuksen kulttuuria”. (Reunanen 2018, 19.)

Reunanen (2018, 19) kuitenkin huomauttaa, että myös Suomessa on viitteitä jonkinlaisesta pienestä siirtymästä kohti poliittisesti sitoutuneempaa ja arvojen suhteen eriytyneempää yhteiskuntaa, journalismi mukaan lukien. Tällaisia viitteitä on nähtävillä myös osassa tutkimuksia: Taloudellisen tiedotustoimiston (TAT) vuosittaisen Kansan arvot -tutkimuksen mukaan mediaan ilmoitti vuonna 2015 luottavansa 27 prosenttia suomalaisista. Vuonna 2016 vastaava luku oli 30 prosenttia, vuonna 2017 taas 35. Median heikko suoritus suomalaisten luottamusta instituutioihin kuvaavassa tutkimuksessa ei tosin ennen vuotta 2015 ollut myöskään korkealla: vuoden 2014 vastaavassa kyselyssä mediaan kertoi luottavansa 29 prosenttia, vuonna 2013 kyselyssä 28 prosenttia vastanneista. (Taloudellinen tiedotustoimisto 2013–2017.)

Kuka Suomessa siis ei luota perinteiseen mediaan? Ajatuspajaksi itseään nimittävä tutkimusyksikkö e2:sen raportin mukaan suomalainen yhteiskunta on kokonaisuutena vakaa ja toimiva, mutta osa suomalaisista on tyytymätön nykytilaan, kyseenalaistaa demokratian sekä järjestelmän toimivuuden ja pitää nykyistä yhteiskunnallista kehitystä huolestuttavana (Pitkänen & Westinen 2016, 33). Kaikista suomalaisista tutkimuksen mukaan 38 prosenttia kertoo menettäneensä luottamuksensa perinteiseen mediaan. Perinteiseen mediaan luottaa useammin hyvätuloinen ja korkeasti koulutettu kuin pienituloinen ammatti- tai peruskoulun käynyt. (Pitkänen 16.6.2016; ks. myös Reunanen 2018, 21.)

Luottamus mediaan vaikuttaa riippuvan myös tiedotusvälineestä. Niin Reunasen (2018, 22) kuin Kunnallisalan kehittämissäätiön kansalaistutkimuksen (2017) mukaan Yleisradio tekee luotetuimpia uutisia, kun taas vähiten luottamusta suomalaissa herättävät iltapäivälehdet.

Huomautettakoon, että sosiaalisen median uutiset näyttävät nauttivan vähemmän suomalaisten luottamusta kuin perinteisten uutisviestimien (Reunanen 2018, 20).

Journalismin luottamuspula ei ole uusi keskusteluteema. Jo kymmenisen vuotta sitten journalismin uskottavuutta pohtineen Väliiverroksen (2009) mukaan luottamuspulaa saattoivat jo 2000-luvun alkupuolella ruokkia erilaiset journalistiset väärennösskandaalit. Väliverronen (2009, 21) huomauttaa, että kriittistä keskustelua journalismin luottamuksesta ja uskottavuudesta voidaan myös pitää terveellisenä mediakriittisyyden kasvuna. Tosin viime vuosina verkossa esiintynyt, mediakriitikiksi kutsuttu sisältö voi olla Juntusen (2017, 4) sanoin olla ”kauniisti ilmaistuna asiatonta”. Perinteisen median ”asiantuntija-aseman systemaattisesta eroosiosta” puhuu myös Abraham (2018, 84), jonka mukaan tämän kehityksen taustavoimana vaikuttaa vahvasti olevan sosiaalisen median yleistymisen.

Toinen osa McNairin (2018) kulttuurisesta osatekijästä on mediaan kohdistuvan *kunnioituksen väheneminen*. Kunnioittaminen on sanakirjamääritelmän mukaisesti ”arvossa pitämistä, arvostamista, arvon antamista ja ihailemista” (Nurmi 2004, 405). Koehn (2003, 6–7) esittää kunnioituksen luottamuksen syvimpänä muotona, jossa toista osapuolta kunnioitetaan kyseenalaistamattomasti. Kunnioitusta viestii toisen osapuolen huomioon ottaminen (Sennett 2004, 69). Sennett (2004) ja Koehn (2003) puhuvat kunnioituksesta suhteessa nimenomaan toiseen yksilöön. Tässä ajatuksessa pitäydytään myös tässä tutkimuksessa: instituutioon kuten mediaan kohdistuu luottamusta, yksilöön kuten toimittajaan kunnioitusta. Tämä jaottelu ottaa huomioon myös viime aikoina pinnalle nousseen ilmiön, toimittajien häiriköimisen. Voitanen sanoa, että uhkailu, häiriköinti ja vihapuhe ovat selkeitä viestejä siitä, ettei toista osapuolta kunnioiteta.

Mediaan kohdistuva häiriköinti ja vihapuhe eivät ole uusia ilmiöitä, mutta vaikuttavat korostuneen internetin ja sosiaalisen median yleistymisen myötä. Journalistit ovat kokeneet uhkailun vaikuttavan sekä heidän henkilökohtaiseen sananvapauteensa että sananvapauteen koko yhteiskunnan tasolla. Totuudenjälkeisen ajan käsitteeseen kiinteästi liittyvä verkkoympäristöjen yleistymisen on koettu journalismille ja sananvapaudelle haasteeksi ”sallitun keskustelun rajanvedon” kannalta. (Pöyhtäri, Haara & Raittila 2013.)

Taloudelliseksi osatekijäksi totuudenjälkeiseen aikakauteen McNair (2018, 41, 50) mainitsee journalismin sensationalismin sekä median kilpailullisesta paineesta juontuvan taipumuksen

suosia lukijoita houkuttelevaa ja tätä kautta taloudellista lisäarvoa tuovaa sisältöä faktoja valikoiden.

Sensationalismia voidaan journalismissa harjoittaa kahdella tapaa: joko valitsemalla sensationalistisia uutisaiheita kuten skandaali-, rikos- tai seksiaiheita tai käsittelemällä aiheita sensaationhakuisesti eli esittämällä ne lukijalle kiinnostavampina tai tärkeämpinä kuin ne ovatkaan. Sensationalismia on pidetty journalismin yleisönhoukuttelustrategiana ja näin merkkinä journalismin laadun laskemista. (Molek-Kozakowska 2013, 174, 193.)

Viitteitä sensationalismista on näkyvissä Suomessakin. Journalistiliiton toimitustyötä tekeville jäsenille tehdyssä kyselytutkimuksessa viitteitä on erityisesti aiheiden käsittelemisestä sensationalistisesti. Kaksi kolmesta vastaajasta esimerkiksi katsoi, että toimittajat uutisoivat liian usein toistensa sosiaalisessa mediassa synnyttämistä kohuista. (Juntunen 2017, 28–31.)

Myös kiire tuntuu vahvistuneen suomalaisissa toimituksissa. Juntusen (2017) toimittajille suunnatussa kyselytutkimuksessa liki kaksi kolmasosaa vastaajista oli täysin samaa mieltä väitteen *Journalismi on entistä alttiimpaa virheille johtuen muun muassa kiireestä ja julkaisupaineesta* kanssa. Valtaosa toimittajista oli myös vähintään jokseenkin samaa mieltä muun muassa seuraavanlaisista väitteistä: *Toimitustyössä jää aiempaa vähemmän aikaa asioiden kriittiseen tarkasteluun, Kaupalliset tavoitteet asetetaan mediataloissa yhä useammin journalistieettisten arvojen edelle, Juttujen lukumäärää ja julkaisunopeutta korostetaan toimituksissa liikaa sisällön ja laadun kustannuksella sekä Klikkauksille annetaan toimituksissa nykyään liikaa painoarvoa.* Jatkuvan kiireen ja pienenevien resurssien on myös aikaisemmin arvioitu heikentävän journalistista suoritusta. (Juntunen 2017, 50–54.)

McNair (2018) käsittelee totuudenjälkeisen ajan taloudellista osatekijää varsin lyhyesti. Osatekijän kahdesta pääkohdasta sensationalismi on varsin helppo tunnistaa ja käsitteellistää. Toinen pääkohta, sisällön houkuttelevuuden suosiminen faktojen kustannuksella taas on hieman vaikeampi käsitteellistää. Esimerkkinä ”faktan ja fiktion rajoja hämärtämisen hyväksyvistä” julkaisusta McNair (2018, 49) esittää amerikkalaisen National Enquirerin, joka on kohisuttaviin julkkispaljastuksiin keskittynyt, viikoittain ilmestyvä iltapäivälehti. Sisällön houkuttelevuuden suosiminen faktojen kustannuksella -ajatus kannattaakin mielestäni sanoittaa *uutiskriteerien väistymiseksi lukijasuosion tieltä* – tehdään siis journalismia ennen kaikkea sillä kärjellä, että yleisön tiedetään siitä pitävän.

Journalismin kilpailullinen paine ja kiire limittyvät McNairin (2018, 51–53) esittämään totuudenjälkeisyyden *teknologiseen osatekijään*, eli digitalisaatioon ja sosiaalisen median yleistymiseen.

Sosiaalisen median merkitystä totuudenjälkeisen ajan tärkeimpänä mahdollistajana tai katsantokannasta riippuen vaihtoehtoisesti syyllisenä korostaa myös Abraham (2018), jonka mukaan sosiaalinen media on myös heikentänyt journalismin asemaa tiedonvälittäjänä sekä informaationlähteenä. Sosiaalinen media vaikeuttaa perinteisen median toimintaa ainakin kahdella tavalla: toisin kuin perinteiseltä medialta, sosiaaliselta medialta puuttuvat työkalut vastuuttaa väärän tiedon levittäjiä, ja sen alustoilla sosiaalisen median logiikan mukaisesti tosinta on tieto, joka on levinnyt laajimmalle. (Abraham 2018, 84–85.)

Väärin tietojen on havaittu leviävän sosiaalisessa mediassa totuutta taajemmin. Vosoughi, Roy ja Aral havaitsivat (2018) vale uutisten leviävän Twitterissä uutisia kauemmas, nopeammin, syvemmin ja laajemmin uutisen aiheesta riippumatta. Laajimmalle ja syvimälle Twitter-käyttäjien verkostossa leviävät virheelliset politiikan uutiset, jotka myös tavoittavat eniten ihmisiä sekä leviävät useimmiten viraaleiksi. Perinteisellä uutisella kesti tutkimuksessa 1500 ihmisen saavuttamiseen kuusi kertaa kauemmin kuin valheellisella tiedolla. (Vosoughi, Roy & Aral 2018, 1147–1148.)

Myös Berkowitzin ja Schwartzin (2016) mukaan vale uutisten suosioon vaikuttavat perinteisen median taloudelliset ja teknologiset haasteet. Perinteisen median kamppaillessa taloustilanteensa kanssa ovat ne haluttomampia kritisoidaan ympäristöään. Kun usea perinteinen tiedotusväline on tämänkaltaisessa tilanteessa, esittävät ne harvemmin niiden perinteiseksi tehtäväksi laskettua yhteiskunnallista kritiikkiä. Tämä neljännen valtiomahdin hiljaisuus tuo tilaa ”viidennelle valtiomahdille” eli vale uutisten levittäjille. Huonon taloustilanteen vallitessa vale uutiset siis kasvattavat luottamustaan näyttäytymällä yleisölle niin kutsutusti vahtikoirien vahtikoirina. Teknologisen kehityksen eli verkkoon siirtymisen myötä vale uutiset ja perinteisen median uutiset ovat myös sekoittuneet, ja journalistit ajautuneet sen myötä pohtimaan, mitkä oikeastaan ovat vale uutisia, mitkä perinteisiä uutisia. (Berkowitz & Schwartz 2016.)

Totuudenjälkeisen ajan *poliittiset osatekijät* liittyvät McNairin (2018) esityksessä populismin suosion kasvamiseen. Monessa länsimaisessa demokratiassa, kuten Ranskassa, Saksassa, Iso-Britanniassa sekä Yhdysvalloissa on viime vuosina ollut havaittavissa kasvavaa hallitusvastaisuutta. Tämä eliitinvastaisuus saattaa juontaa juurensa vuonna 2008 alkaneeseen

maailmanlaajuiseen pankkikriisiin sekä niin kutsutusta 9/11-iskusta alkaneisiin terrori-iskuihin länsimaaisissa valtioissa. Vaikuttaa siltä, että nämä tapahtumasarjat ovat tuoneet tilaa poliittiselle populismille, joka vetoaa näiden tapahtumien aiheuttamaan epävarmuuteen. Totuudenjälkeisenä aikana sillä, mihin nämä tapahtumat todella vaikuttavat, ei ole väliä. (McNair 2018, 41, 50–51.)

McNair ei määrittele populismia kovin tarkasti, ja nimeää sen perinteiseen mediaan vaikuttavaksi ominaisuudeksi ainoastaan eliittivastaisuuden. Eliittivastaisuus on yksi keskeisiä populismiin liitettyjä piirteistä. Populismi on varsin haasteellinen määritellä universaalisti, sillä se ilmentyy eri tavoin eri ympäristöissä ja on pikemminkin luonteeltaan ideologisten ajatusten kokoelma, kuin yhtenäinen ideologia (Engesser, Ernst, Esser & Büchel 2017, 1111; Herkman 2015). Populismien ilmentymistä sosiaalisessa mediassa tutkineet Engesser ym. (2017, 1111) esittävät populismin keskeisiksi elementeiksi ja viesteiksi yksilönvapauden (popular sovereignty), yksilöiden puolesta puhumisen (advocating for the people), eliittivastaisuuden (corrupt elite), yksilöitä uhkaavat vaaralliset toiset (dangerous others) sekä menetetyt ”sydänmaan” (heartland) glorifioinnin (Engesser ym. 2017, 1110–1113).

Populistinen eliittivastaisuus kohdistuu moniin tahoihin. Poliittisen kentän vasemman laidan toimijoiden on havaittu vastustavan enemmän talouseliittiä, kun taas mediaeliittiä vastustavista enemmistön olevan oikeistopopulisteja. (Engesser ym. 2017, 1121) Suomessa populismikeskustelu 2000-luvulla on taas liittynyt pitkälti perussuomalaiseen puolueeseen sen 2010-luvun vaalimenestyksen jälkeen (Herkman 2015, 74).

Puoluekannoittain tarkasteltuna juuri perussuomalaisia äänestävien heikosta luottamuksesta mediaan on havaintoja Suomessakin. Pitkäsen ym. (2016) raporttia taustoittavan blogikirjoituksen (Pitkänen 16.6.2016) mukaan perussuomalaisten epäluottamus mediaan liittyy erityisesti maahanmuuttoon ja ympäristökysymyksiin. Kyselytutkimuksessa perussuomalaisista 71 prosenttia ilmoittaa olevansa vähintään osittain samaa mieltä väitteen ”olen menettänyt luottamukseni perinteiseen mediaan”, kaikista vastaajista taas 38 prosenttia. Reunasen (2018, 21) havaintojen mukaan uutisiin luottavat vähiten poliittisen oikeisto-vasemmisto-akselin ääripäihin itsensä sijoittavat sekä ne, jotka eivät halua asemoida itseään poliittisesti.

Politiikan ja journalismin suhde on toki perinteisestikin ollut jännitteinen. Voidaankin perustellusti kysyä, mikä tekee totuudenjälkeisestä aikakaudesta uuden ilmiön, joka on noussut esille juuri 2010-luvun puolivälin jälkeen? Totuudenjälkeisen ajan ratkaisevimmat osatekijät ovat McNairin (2018, 50–52) mukaan sosiaalinen media sekä sen mahdollistamana leviävä

populistinen politiikka. Myös Abraham (2018, 84–85) toistaa ajatuksen siitä, että totuudenjälkeisen ajan ovat synnyttäneet yhdessä juuri sosiaalinen media ja sen mahdollistama sekä vahvistama populistinen politiikka. Totuuden jälkeen -tietokirja päättyy samaan päätelmään, kutsuen yhteiskunnallista polarisaatiota ja teknologista kehitystä ”totuudenjälkeisen ajan keskeisiksi ajureiksi” (Vihma ym. 2018, 13).

Totuudenjälkeisen ajan yhteydessä on joissain yhteyksissä (esim. Vihma ym. 2018) liitetty myös *informaatiovaikuttamisen* käsite. Sanakirjamääritelmän mukaisesti informaatiovaikuttaminen tarkoittaa ”toimintaa, jossa informaatiota tuottamalla, muokkaamalla tai sen saatavuutta rajoittamalla muutetaan kohteen käsityksiä tai toimintaa informaatio- ja mielipideympäristön kautta” (Kyberturvallisuuden sanasto 2018). Myös McNair (2018) sijoittaa informaatiovaikuttamisen totuudenjälkeisen ajan osatekijöihin, vaikka ei mainitse sitä totuudenjälkeisen ajan osatekijöiden tiivistykseensä (McNair 2018, 41). Sen sijaan McNair (2018) sijoittaa valtiojohtoisen, tarkoituksellisesti väärän tiedon levittämisen eli informaatiovaikuttamisen (information warfare, välillä myös hybrid warfare) valeuutisten käsitteen alle (em. 2018, 38).

Tämän hetken informaatiovaikuttamisen päätekijäksi esitetään Venäjä, jonka tekemisistä McNair (2018) keskittyykin esityksessään antamaan Yhdysvaltain vuoden 2016 presidentinvaaleihin sekä Ukrainan tilanteeseen liittyviä esimerkkejä (ks. myös Khaldarova & Pantti 2016). Kuten McNair (2018) huomauttaa, ei valtiojohtoisen väärän tiedon käyttämisessä varsinaisesti ole mitään uutta – tämänkaltainen informaatio on jo vähintään vuosikymmeniä tunnettu propagandana (em. 2017, 31–33, 66–71). Uudenlaiseksi tilanteen kuitenkin tekee koko totuudenjälkeisen ajankin taustalla voimakkaasti vaikuttava uusi digitaalinen ympäristö (em. 2018, 68; Khaldarova & Pantti 2016, 891–893).

Juuri verkon ja sosiaalisen median kautta totuudenjälkeinen sanoma leviää laajalle, mutta on myös suojassa kritiikiltä. Engesser ym. (2017) mukaan sosiaalinen media tarjoaa populistille perinteisen median alustoja enemmän vapautta. Esimerkiksi sanomalehti- tai televisioesiintymisessä pätevät journalistiset säännöt ja rutiinit, mitkä altistavat populistisia toimijoita sosiaalisen median ympäristöä enemmän kritiikin ja negatiivisen huomion kohteiksi.

McNair (2018) alleviivaa digitalisaation eli yhteiskunnan siirtymisen verkkoon ajan keskeisimpänä osatekijänä. Vihma ym. (2018, 13) taas esittävät poliittisen polarisaation toisena totuudenjälkeisen ajan keskeisenä ajurina. Taivun itse näkemään poliittisetkin kehityskulut ennen

kaikkea juuri digitalisaation aikaansaamina. Kaikki edellä mainitut osatekijät ovat yhdessä luoneet tilanteen, jota kutsutaan totuudenjälkeiseksi ajaksi, mutta digitalisaation osuus kehityskulussa on ollut elintärkeä. Esimerkiksi Väliverronen (2009, 13–31) esitti jo liki 10 vuotta sitten huomioita perinteisen median taloudellisista paineista, uskottavuushaasteista, objektiivisuus-käsitteen ongelmista sekä journalismin ja demokratian suhteesta. Ajatukset perinteisen journalismin kriisikohteista tuntuvatkin totuudenjälkeiseen ajan osatekijöihin peilaten varsin tutuilta.

Yksi havainto kuitenkin erottaa tilanteen nykyisestä – vuonna 2009 internetin aiheuttaman haastavan tilanteen kuvataan olevan vasta edessään (Väliverronen 2009, 21–24) eikä 2010-luvun sosiaalinen media ei vielä tällöin ollut olemassakaan. Kuten Hannan (2018, 224) sanoo: televisio saattoi muuttaa politiikan viihteeksi, mutta sosiaalinen media teki siitä maailmanlaajuisen koulunpihan, ilman ainoatakaan opettajaa valvomassa sääntöjen noudattamista tai ojentamassa kiusaajia. Saman ajatuksen voinee ulottaa koko yhteiskuntaan.

Koska tässä tutkimuksessa totuudenjälkeistä aikaa tarkastellaan nimenomaan perinteisen median näkökulmasta, on totuudenjälkeisen ajan osatekijät käsitteellistetty tässä tutkimuksessa erityisesti perinteiseen mediaan kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta seuraaviksi:

1. Filosofis-epistemologinen osatekijä:

perinteisen journalismin totuuden kyseenalaistaminen

2. Kulttuurinen osatekijä:

yksilöiden luottamus ja arvostus perinteistä journalismia kohtaan

3. Taloudellinen osatekijä:

perinteisen journalismin taloudellisen menestyksen korostaminen sisällön kustannuksella sekä niukat resurssit

4. Teknologinen osatekijä:

internetin sekä sosiaalisen median luoma uusi kilpailutilanne

5. Poliittinen osatekijä:

mediavastainen politiikka sekä informaatiovaikuttaminen

Filosofis-epistemologiset, kulttuuriset ja poliittiset eli väitteet relativismin suosion kasvamisen, eliittien arvostuksen pienenemisen sekä populismin nousun vaikutukset muodostavan ikään kuin yhdenlaisen kokonaisuuden. Samoin taloudellisten ja teknologisten perusteiden liittyvät hieman muita enemmän toisiinsa. Osatekijät esiintyvät yhdessä ja päällekkäin sekä toisiaan kiihdyttäen.

Esimerkiksi kansalaisten eliittiluottamuksen lasku näkyy tyytymättömyytenä demokratiaan, mikä tuo liikkumatilaa poliittiselle populismille, jonka toimijat taas eivät luota eliittiin laskettavaan perinteiseen mediaan (McNair 2018, 50–51). McNairin (2018) esitys totuudenjälkeisen ajan osatekijöistä myös kuvaa totuudenjälkeistä tilannetta hyvin Yhdysvallat-keskeisesti, ja osa osatekijöistä on käsitteinä hyvin laajahkoja. Poliittisesta osatekijästä on tämän tutkimuksen sovellutuksessa jätetty pois niin kutsuttu alt-right-liike, sillä se ei nähdäkseni ole saavuttanut merkittävää jalansijaa Suomessa.

Huomautettakoon, että McNair (2018) käyttää totuudenjälkeisen ajan sijaan termiä ”valeutisten aikakausi”, mikä kuitenkin kiinnittää mielestäni huomion liiaksi pelkästään valeutisiin ja näin tyypistää totuudenjälkeisen ajan konseptia liiaksi. Kuten luvussa 2.1 todettiin, valeutiset tuskin ovat syntyneet tyhjiöstä. McNairin (2018) esittämät taustatekijät ovat myöskin osin päällekkäisiä ja vaikeasti täysin eroteltavissa toisistaan. Tässä tutkimuksessa ilmiöstä käytetään nimeä *totuudenjälkeinen aika*. Aikaa tarkastellaan suhteessa perinteiseen mediaan, mikä toteutuu aineistonvalinnassa. Tutkimuksen aineistolähteet, media-alan ammattilehdet Journalisti ja Suomen Lehdistö ovat perinteisen median edustajien kirjoittamia, mutta myös suunnattu ennen muuta perinteisen median edustajille.

Totuudenjälkeisellä ajalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa 2010-luvun tilannetta, jossa kysymykset tunteiden ja faktojen suhteesta ovat nousseet keskusteluun. Totuudenjälkeisen ajan ilmiöiksi ymmärretään aiemmin tässä kappaleessa esitetyt perinteisen journalismin totuuden kyseenalaistaminen, yksilöiden luottamus ja arvostus perinteistä mediaa kohtaan, perinteisen median taloudellisen menestyksen korostaminen sisällön kustannuksella ja niukat resurssit, internetin ja sosiaalisen median luoma uusi kilpailutilanne sekä mediavastainen politiikka ja ulkopoliittinen informaatiovaikuttaminen. Valeutinen ymmärretään tarkoituksellisesti ja todennettavasti vääräksi, uutista imitoivaksi tiedoksi. Valemedia taas ymmärretään tarkoituksellisesti ja todennettavasti väärää tietoa välittäväksi mediaimitaattoriksi. Perinteisellä journalismilla taas viitataan yleisluontoisesti ammattimaisesti toimitettuihin journalistisiin tiedotusvälineisiin, journalismiin sekä journalisteihin.

Seuraavaksi kiinnitämme tutkimuksen teoriaosuuden päätteeksi katseen vielä lyhyesti perinteisen journalismin ja totuudenjälkeisyyden suhteeseen.

2.3 Uhka vai mahdollisuus? Perinteinen media ja totuudenjälkeinen aika

Jos perinteinen journalistinen media haluaa pysyä merkittävänä, sen tulee vastata haasteeseen toimenpiteillä, jotka parantavat journalismin laatua sekä pitävät journalismin osana yleisön arkea ja yhteiskunnan toimintaa. Tämä toimenpidelista on hyvä alku journalismin tiellä verkoston vaikuttajaksi: 1. Totuuskäsityksien vahvistaminen 2. Paskapuheen ja valemedioiden torjuminen 3. Läpinäkyvyyden ja avoimuuden parantaminen 4. Median itsekritiikki 5. Realistisen tilannekuvan muodostaminen. (Vihma ym. 2018, 227.)

Myös perinteinen journalismi on päätynyt totuudenjälkeinen-etuliitteen kerhoon.

Totuudenjälkeiseksi journalismiksi (post-truth journalism) on kutsuttu journalismia, joka toistaa poliitikkojen sanomiset sellaisenaan ja sallii näin valheellisen tiedon nopean leviämisen julkisessa keskustelussa (Hannan 2016, xvii, Romanon 2017, 52 mukaan). Vaikka perinteisen journalismin syytelyssä hampaattomuudesta ei varsinaisesti ole mitään uutta, on totuudenjälkeisessä tilanteessa omat haasteensa. Miten toimittaja toimii, kun tarjolla on herkullinen, myyvä uutinen, joka kuitenkin saattaa olla täynnä jutun lähteeltä peräisin olevia vääristelmiä ja virheellistä tietoa? (Romano 2017, 54).

Perinteinen media tuntuu suhtautuvan totuudenjälkeisen ajan ilmiöihin pääosin penseästi ja varautuneesti. Totuudenjälkeisen ajan aiheuttamasta huolesta suomalaista journalismia ja yhteiskuntaa puolesta kertoo esimerkiksi Suomen päätoimittajien yhdistyksen keväällä 2016 julkaisema Luotettavan median puolesta -kannanotto. Suomen suurimpien medioiden päätoimittajan allekirjoittamassa kannanotossa todetaan muun muassa seuraavaa:

Suomalainen keskustelutapa on muuttunut nopeasti. Eritoten sosiaalisessa mediassa solvaaminen, halventaminen, mustamaalaaminen ja suoranainen valehtelu ovat arkipäiväistyneet. Mediaksi itseään nimittävät tahot myrkyttävät yhteiskunnallisen keskustelun ja yhteiskunnan ilmapiiriin johtamalla yleisöä tahallisesti harhaan valheellisilla viesteillään. – – Aiomme vastaisuudessakin olla demokratian ja sananvapauden tukipilareita, osa toimivaa suomalaista yhteiskuntaa. Eettisesti kestäviin periaatteisiin sitoutuneen ammattimedialle tehtävä on vaikeinakin aikoina kirkas. (Päätoimittajien yhdistys 2016.)

Totuudenjälkeinen aika tuntuu tuottavan haasteita niin tutkijoille kuin toimittajillekin. Voitaneen siis perustellusti kysyä, onko tilanteessa mitään hyvää. Vastaus lienee kyllä. Esimerkiksi Malmbergin (2017, 72) mukaan ”2010-luvun ’totuuden jälkeisen’ tilanteen” mahdollinen hyöty on se, että tieteenfilosofinen analyysi kasvattaa mediatutkimuksessa suosiotaan.

Totuudenjälkeisen ajan voidaan katsoa tarjoavan perinteiselle journalismille tilaisuuden tarkastella omia toimintatapojaan kriittisesti. Brittiprofessori ja journalisti Charlie Beckett julisti laajalle levinneessä blogikirjoituksessaan (2017) valeutisten olevan journalismille parasta

vuosikausiin tilanteessa, jossa ”kaikki on suhteellista, kukaan ei hyväksy (accept) väittelyn sääntöjä (terms of a debate) ja missä asiantuntijuuteen ei luoteta”.

In my sector of journalism, fake news is the best thing that has happened for decades. It gives mainstream quality journalism the opportunity to show that it has value based on expertise, ethics, engagement and experience. It is a wake up call to be more transparent, relevant, and to add value to people's lives. (Beckett 2017.)

Juntunen (2017) kyselytutkimuksessa taas liki neljä viidestä toimittajasta piti journalismiksi tekeytyviä valesivustoja toimittajien ammattikunnan uskottavuutta uhkaavana, mutta monen vastaajan mielestä perinteinen media voi syyttää valesivustojen suosiosta itseään (em. 2017, 59).

Eräs vastaaja kuvasikin tilannetta seuraavasti:

Toimittajien ammattikunnan uskottavuus on toimittajien omassa käsissä. Voisi miettiä, miten on tultu siihen pisteeseen, että valemmediat menevät yleisöön täydestä. Mitä virheitä toimituksissa tehtiin silloin, kun valemedioita ei vielä ollut? (Juntunen 2017, 59.)

Borden ja Tew (2007) näkevät perinteisten lähellä koomikon roolia olevien television talk show -juontajien tarjoavan journalisteille kanavan itsensä tarkasteluun kriittisesti. Journalismia imitoiva sisältö saattaa esimerkiksi kiinnittää huomion tarkastelua tarvitseviin journalistisiin käytänteisiin ja tapoihin, kuten tasapuolisuusharhaan ja voimaan kehystää asioita niiden nimeämisellä (Borden & Tew 2007). Berkowitz ja Schwartz (2016) taas mainitsevat hieman samaan tapaan journalismin vallan vahtikoirona eli neljäntenä valtiomahtina ajassa, jossa totuuden luonne vaikuttaa muuttuneen. Berkowitz ja Schwartz (2016, 4–6) puhuvat viidennestä valtiomahdistä, perinteistä journalismia parodioivista tahoista, jotka asettavat neljännen valtiomahdin vahdin sijaan vahdittavan osaan. McNair (2017) taas huomauttaa, että voidakseen säilyttää mielikuvan journalistisesta objektiivisuudesta on toimittajien totuudenjälkeisenä aikana, jolloin totuuden luonteesta kiistellään, pystyttävä tekemään omista prosesseistaan entistä läpinäkyvämpiä. Vallan vahtikoiran tehtävä on tällä hetkellä entistäkin vaikeampi esimerkiksi lähteiden luotettavuuden kannalta, mutta demokratian kannalta tärkeämpi kuin koskaan (McNair 2017, 1331).

Perinteisen journalismin vaikeasta tilanteesta samaa mieltä ovat Berkowitz ja Schwartz (2016), joiden mukaan perinteisen journalismin ongelmia vahvistaa tiukka taloudellinen tilanne. Kun perinteisen median resurssit ovat niukat, kasvaa houkutus lipsua perinteisen median perinteisestä muotista ja tehtävistä. Ja kun sama tilanne koskettaa suurinta osaa perinteisen median organisaatioista, ei kukaan uskalla ”heittääkoot ensimmäisen kiven” -hengessä kritisoida alan toimintatapoja. Ja kun perinteinen media ei täytä standardejaan, täyttää viides valtiomahti sen

yhteiskunnallista paikkaa. (Berkowitz & Schwartz 2016, 13–14) Tämä kuulostaakin varsin tutulta: suomalaisen valemediakentän tunnetuin nimi MV-lehti kertoo edustavansa kansalaisten asialla olevaa ”suomalaista vapaata journalismia” kertoen asioista, joita ”’valtamedia’ ei käsittele joko lainkaan tai ainoastaan yksipuolisesta näkökulmasta” (ks. esim. Tuomola 2018). Voidaan myös ajatella, että esimerkiksi MV-lehden kaltaisten tahojen sisältö heijastaa perinteisen median toimintaa, ja niiden koko olemassaolon riippuvan näin perinteisestä mediasta (Tuomola 2018, 174).

Totuudenjälkeisen ajan voi siis ajatella tarjoavan perinteiselle medialle jonkinlaisia eettisiä kotiläksyjä sekä pakottavan sen tarkastelemaan oman toimintaansa yleisön luottamuksen säilyttämiseksi. Mutta miten? Vihma ym. (2018, 227–244) esittävät perinteisen journalismin korjaussarjaksi journalistisen totuuden pohtimista, valheellisen tiedon levittäjien kanssa toimimisen opetteluja, oman läpinäkyvyytensä ja avoimuutensa parantamista, nykyisellään ohuen itsekritiikin lisäämistä sekä oman yhteiskunnallisen asemansa tunnustamista. Kuten Hannan (2018, 215) pohtii, yrittää osa torjua totuudenjälkeistä aikaa keskittymällä torppaamaan valeuutiset medialukutaidolla, kun osa taas yrittää saada ajasta selvää keskittymällä sosiaalisen median logiikan ja keskusteluilmapiirin ymmärtämiseen.

Edellä kerrotun perusteella onkin kiinnostavaa tarkastella, millaisena totuudenjälkeinen aika kehystetään suomalaisissa media-alan ammattilehdissä. Paikallistuuko ongelma enemmän perinteisen journalismin ulkopuolelle vai sen sisälle? Tässä tutkimuksessa käytetyn kehysanalyysitavan kehittäjä Robert Entman (1993) käyttää kehyksen kuvaamasta asiasta, joka tulisi ratkaista käsitettä *ongelma*. Suomeksi tämä käsite virittyy enemmän negatiivisen puolelle – ongelma on selkeän negatiivinen tilanne. Kehyksien esittämä ratkaistava tilanne voi kuitenkin olla myös luonteeltaan enemmän positiivinen.

Kuten tutkimuksen tuloksista (ks. luku 4) on myöhemmin havaittavissa, käsittelevät aineiston lehdet toisia totuudenjälkeisen ajan osatekijöitä enemmän kuin toisia, eivätkä määrittele koko termiäkään kattavasti. Puhumalla ilmiöistä, kuten totuudenjälkeisestä ajasta esimerkiksi juuri journalistisissa teksteissä kuitenkin luodaan, rakennetaan ja muovataan sosiaalista todellisuutta, lukijan tai kuulijan käsitystä ilmiöistä. Kielellisillä valinnoilla, mukaan ottamisilla ja pois jättämisillä, vaikutetaan lukijan käsityksiin todellisuudesta. (ks. esim. Goffman 1974; Entman 1993; Väliverronen 1995, 2002.)

Tutkimuksessa siis selvitetään, miten totuudenjälkeistä aikakautta kehystetään kahdessa suomalaisessa media-alan ammattilehdessä vuosina 2015–2017. Tämä toteutetaan tarkastelemalla edellä esitettyjen totuudenjälkeisen ajan osatekijöistä muotoutuvia kehyksiä aineistossa, vertailemalla näitä kehyksiä ammattilehdittäin sekä tarkastelemalla muutaman totuudenjälkeiseen aikaan liittyvän käsitettä aineistossa. Seuraavaksi esittelen käyttämäni menetelmät, joilla totuudenjälkeisestä aikakaudesta suomalaisissa media-alan ammattilehdissä otetaan selvää.

3. MENETELMÄT

Kuten luvussa 2 todettiin, toimii tämän tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä, analyysia ohjaavana ilmiönä käsitys totuudenjälkeisestä aikakaudesta. Kun tutkimuspöydällä on uusi ja osin sumearajainen ilmiö, jonka käsitteellistäminen on vielä vaiheessa, turvautuu tutkija laadulliseen analyysiin. Pyrkimys on pelkistää ilmiötä ja ratkaista sen arvoitus (ks. Alasuutari 2011) – luvussa on siis totuudenjälkeisen ajan havainnointia ja sen tulkintaa tutkimustulosten muodossa.

Tässä kappaleessa kerron ensin valitsemastani tutkimusotteesta ja esittelen tarkemmin tutkimuskysymyksiäni. Tämän jälkeen esittelen ja perustelen tutkimusaineistoni sekä sen rajauksen. Esittelen ja perustelen myös käyttämäni tutkimusmetodia, Robert Entmanin (1993) työhön nojaavaa kehysanalyysia sekä esittelen sen käyttöä tässä tutkimuksessa. Lopuksi kerron vielä, miksi olen nähnyt perustelluksi kehysanalyysin lisäksi tarkastella erikseen muutamaa totuudenjälkeiseen aikaan liittyvää käsitettä.

3.1 Laadullinen tutkimus

Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2018, 10) toteavat, on laadullinen tutkimus terminä eräänlainen sateenvarjo, jonka alla on monia hyvinkin erilaisia tutkimustyyppisiä. Erilaisia laadullisen tutkimuksen perinteitä ja ylipäättään näkemyksiä siitä, mitä laadullinen tutkimus on, on paljon (esim. em. 2018). Laadullisessa analyysissa usein kokonaisuutena nähtävän aineiston ajatellaan kertovan jotain jostakin ainutlaatuisesta, sisäisesti loogisesta kokonaisuudesta (Alasuutari 2011, 30). Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuitenkin tiivistetysti ilmaistuna ymmärtämään jotain ilmiötä, toimintaa tai tapahtumaa.

Kuten laadullisenkin tutkimus, käsittää määrälliseksi tutkimukseksi mielletty kokonaisuus hyvin erilaisia, toisistaan poikkeavia tutkimustyyppisiä. Laadullista tutkimusta on perinteisesti kuvattu määrällisen tutkimuksen vastakohtana, mitä voidaan pitää ongelmallisena (Tuomi & Sarajärvi 2018, 52–55). Alasuutari (2011, 30–37) jakaa laadullisen tutkimuksen analyysin kahteen vaiheeseen, *havaintojen pelkistämiseen* ja *arvoituksen ratkaisemiseen*. Pelkistämässä aineistoa ensin tarkastellaan tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta käsin.

Pelkistämisen toisessa vaiheessa havaintoja yhdistellään niiden yhteisten piirteiden tai säännönmukaisuuden perusteella. Laadullisen analyysin toisessa vaiheessa, arvoituksen

ratkaisemisessa, tämän havaintojoukon perusteella analyysin tuloksesta tehdään tulkintaa. Tutkimuksen luonteesta riippuu, saako jompikumpi näistä analyysin vaiheista toista suuremman roolin. (em. 35–37.)

Tuomen ja Sarajärven (2018, 80–83) mukaan laadullinen tutkimus on jaoteltavissa *aineistolähtöiseen analyysiin, teoriaohjaavaan analyysiin ja teorialähtöiseen analyysiin*. Karkeasti jaoteltuna nämä analyysimuodot eroavat seuraavasti: aineistolähtöisessä analyysissa aikaisempien havaintojen, tietojen ja teorioiden vaikutus tutkittavaan ilmiöön kielletään, teoriaohjaavassa analyysissa analyysi ei perustu suoraan teoriaan mutta aikaisemman tiedon vaikutus tunnustetaan ja teorialähtöisessä analyysissa analyysia ohjaa jokin valmis teoria. Pelkistetyimmässä aineistolähtöisessä analyysissa teoria rakennetaan ”alhaalta ylös”, pelkästä aineistosta lähtien (Eskola & Suoranta 1998, 15).

Tätä tutkimusta voi pitää teoriaohjaavana, aineistolähtöisenä analyysina, jossa sovelletaan kehysanalyysia metodina. Tutkimuksessa lähdetään siis liikkeelle empiirisestä aineistosta käsin, aiemman teorian vaikutukset tunnistaen. Teoriaohjaavan analyysin viitekehys muodostuu metodologiasta sekä tutkittavasta ilmiöstä jo tiedetystä. Metodologian vaikutus muuten vapaahkoon aineiston hankintaan tunnustetaan, ja teorian tunnustetaan ohjaavan analyysia: teoria vaikuttaa aineistolähtöisen analyysin taustalla, jonka lopputulosta myös vertaillaan teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 81.) Tutkimuksen teoriaohjaavaa, aineistolähtöistä lähestymistapaa voitaisiin kutsua myös logiikaltaan *abduktiiviseksi* (ks. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80), sillä tuloksia paikannetaan aineistosta jonkin johtolangan avulla, toisaalta hyvin löyhin ennakkoodotuksin.

Analyysi toteutetaan kehysanalyysin välinein, mihin sisältyvät Alasuutarin (2011) sanoin pelkistämisen ja arvoituksen ratkaisemisen vaiheet. Tämän tutkimuksen tulosten tulkinnassa apuna käytetään myös aineiston kvantifioimista ja näiden laskelmien esittämistä taulukkojen muodossa. Kvantifioimisen voidaan nähdä laajentavan muuten laadullisin menetelmin kerätyn ja analysoidun tutkimuksen näkökulmaa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 100–109).

Huomioitavaa on kuitenkin se, ettei kvantifioimisella tämän tutkimuksen pienestä aineistosta johtuen välttämättä saada luotua minkäänlaista uutta näkökulmaa, saati sitten pystytäkään tilastollisesti merkittävää päättelyä. Tilastollisen todistelun soveltamista voidaan kuitenkin pitää laadulliselle tutkimukselle tavallisena toimintatapana (Alasuutari 2011, 27). Taulukkoja

käytetään tässä tutkimuksessa lähinnä selkeyttämään aineistoa ja analyysia lukijalle sekä parantamaan tutkimuksen läpinäkyvyyttä. Tämän tutkimuksen aineistoa esittelevää lukua 3.4 voisi pitää *sisällön erittelynä*: siinä aineistoa kuvataan kvantitatiivisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–90).

Tulkintojen tekeminen ja kehysten muodostaminen aineistosta on koko analyysin kriittisin vaihe, sillä viime kädessä tutkijan tulkinta määrää koko tutkimuksen lopputulosta. (ks. esim. Tuomi & Sarajärvi 2018, 87). Tutkimukseen onkin tärkeää teoriaohjaavuuden tunnustamisen lisäksi esimerkiksi kirjoittaa auki tutkijan omia aiheeseen liittyviä sitoumuksia (esim. Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Tämän tutkimuksen luotettavuuteen liittyvistä seikoista kerron lisää luvuissa 3.5.2 sekä 5.3.

3.2 Tutkimusongelma

Totuudenjälkeisen ajan ympäriltä on tällä hetkellä paljon keskustelua, mutta kattavia tieteellisiä yhteenvetoja on vielä niukasti. Tämän tutkimuksen tavoitteena on laadullisen analyysin avulla kursia kasaan suomalaisen media-alan ammattilehdistön kuvaus totuudenjälkeisestä ajasta.

Aiemmin esitetyn (ks. luvut 2.1 ja 2.2) perusteella lienee selvää, että keskustelu totuudenjälkeisen ajan ympärillä on moninaista, mutta vielä käsitteellisesti epävarmaa. Tästä syystä pidän loogisena lähteä selvittämään, millaisena totuudenjälkeinen aika esitetään tietyssä kontekstissa, tässä tapauksessa suomalaisissa media-alan ammattilehdissä. Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten totuudenjälkeinen aika kehystetään suomalaisissa media-alan ammattilehdissä.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- 1) Miten totuudenjälkeistä aikaa kehystettiin Journalistissa ja Suomen Lehdissä vuosina 2015–2017?
- 2) Miten Suomen Lehdistö ja Journalisti eroavat totuudenjälkeisen ajan käsittelemisessä?
- 3) Miten totuudenjälkeistä sanastoa aineistossa käytetään?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastausta etsitään tarkastelemalla Suomen Lehdistön ja Journalistin aineistoa, jossa käsitellään McNairin (2018) totuudenjälkeisen ajan osatekijöiden esityksen perusteella perinteisen journalismin kyseenalaistamista, luottamusta perinteiseen mediaan, perinteisen median taloudellisen menestyksen korostamista sisällön kustannuksella,

internetin sekä sosiaalisen median luomaa uutta kilpailutilannetta tai mediavastaista politiikkaa ja informaatiovaikuttamista. Koska tutkimuksen metodina on Entmanin (1993) ajatteluun perustuva ongelmiin, niiden syihin, seurauksiin ja ratkaisuihin keskittyvä kehysanalyysi, voisi tutkimuskysymys olla pidemmässä muodossa seuraavanlainen: *Miten totuudenjälkeistä aikaa kehystettiin vuosina 2015–2017 Journalistissa ja Suomen Lehdissä ja mitkä sen osatekijät esitettiin kehysissä ongelmiksi, niiden syiksi, seurauksiksi sekä ratkaisuiksi?*

Kun äsken mainittu kysymys toimii tutkimuksen pääkysymyksenä, ovat tutkimuskysymykset 2 ja 3 taas sitä täydentäviä alakysymyksiä.

Ensimmäisellä alakysymyksellä pyritään selvittämään vastausta siihen, miten media-alan suomalaiset ammattilehdet eroavat totuudenjälkeisen ajan käsittelyssä. Journalistin ja Suomen Lehdistön tavan käsitellä asioita on aikaisemmin havaittu eroavan (Mäkinen 2004), joten mielestäni on perusteltua olettaa myös totuudenjälkeisen ajan kehystämisen olevan julkaisusta riippuvaa. Toisen alakysymyksen avulla pyritään syvemmin selvittämään totuudenjälkeisen ajan olemusta. Tarkastelemalla sitä, missä kehysissä ”totuudenjälkeistä sanastoa” eli valeuutisia, valemediaa, totuudenjälkeistä ja post-truthia käytetään, tehdään tulkintoja siitä, mihin totuudenjälkeinen suomalaisessa media-alan ammattilehdistössä liitetään. Tässä yhteydessä mahdollista on tarkastella myös sitä, liitetäänkö käsite johonkin tiettyyn kehukseen vai käytetäänkö sitä vaihtelevissa yhteyksissä, kuten viimeaikaisissa tutkimuksissa on ollut jossain määrin tapana.

Seuraavaksi esittelen tutkimusmenetelmäni sekä aineiston.

3.3 Aineistona suomalaiset media-alan ammattilehdet

Tutkimuksen aineisto koostuu kahden suomalaisen media-alan ammattilehden, Journalistin ja Suomen Lehdistön totuudenjälkeistä aikaa käsittelevistä jutuista. Suomalaisia media-alan ammattilehtiä on käytännössä kaksi, *Journalisti* ja *Suomen Lehdistö*.

Ammattilehdet kuuluvat aikakauslehtien luokkaan, ja aikakauslehtien jaottelussa ne lasketaan usein yhteen järjestölehtien kanssa ammatti- ja järjestölehdiksi (Aikakausmedia 2013; Kivikuru 1996, 74). Ammattilehdet ovat julkaisuja, jotka ovat tietylle ammattiyhteisölle suunnattuja ja joita lukevat ovat pääosin alan ammattilaisia. Ammattilehden päätarkoituksia ovat tyypillisesti asiantuntijatiedon välittäminen, järjestön ja sille tärkeiden aiheiden näkyvyyden kasvattaminen sekä jäsenten sitouttaminen ja yhteishengen luominen (Aikakausmedia 2017; Opetusministeriö 2010).

Suomen Journalistiliiton julkaisema *Journalisti* ilmestyy vuodessa 15 kertaa. Toimitusalan ammattilehdeksi itseään kutsuvan lehden painos oli vuonna 2018 13 000 kappaletta.

Journalistiliiton jäsenetuihin kuuluva julkaisu on tilattavissa myös maksullisena. (Journalisti 2018a) Journalistiliiton sivuilla lehteä kuvaillaan seuraavasti: ”Journalisti vaalii laadukasta journalismia, sananvapautta ja alan parhaita perinteitä. Journalisti tarkastelee kriittisesti media-alaa ja sen ilmiöitä.” (Journalistiliitto.fi 2018). Journalistin päätoimittajana on vuodesta 2009 saakka toiminut Markku Lappalainen, jonka ilmoitettiin loppuvuodesta 2017 eläköityvän kesäkuussa 2018 (Journalisti 2017). Lappalaisen seuraajaksi lehden päätoimittajana ilmoitettiin huhtikuussa 2018 valitun Maria Pettersson (Journalisti 2018b).

Suomen Lehdistö on Sanomalehtien Liiton julkaisema, kahdeksan kertaa vuodessa ilmestyvä aikakauslehti. ”Media-alan omaksi lehdeksi” itseään kutsuva Suomen Lehdistö ilmoittaa printtilehtensä lukijamääräksi keskimäärin 2600 henkilöä. (Suomen Lehdistö 2018.)

Sanomalehtien liiton verkkosivuilla lehteä kuvataan seuraavasti: ”Suomen Lehdistö on media-alan oma lehti, jossa kirjoitetaan muun muassa journalismista, media-alan uusista ansaintamalleista, monikanavaisesta julkaisemisesta sekä alan tutkimuksesta ja kehityksestä.” (Sanomalehtien liitto 2018). Suomen Lehdistön päätoimittajana on vuodesta 2016 lähtien toiminut Riikka Virranta. Hänen edeltäjänsä, Jukka Holmberg, toimi päätoimittajana loppuvuodesta 2014 syksyyn 2016. (Markkinointi&Mainonta 2016.)

Kahta media-alan ammattilehteä tarkastelemalla saavutetaan paitsi laajempi aineisto, myös mahdollisuus silmäillä näiden kahden julkaisun mahdollisia eroavaisuuksia. Kahdella suomalaisella media-alan ammattilehdellä voi kustantavien järjestöjensä kautta katsoa olevan eräänlaisen vastakkainasettelu. Journalistia julkaiseva Journalistiliitto edustaa journalismin työntekijäpuolta, ja Suomen Lehdistöä julkaiseva Sanomalehtien liitto journalismin työnantajapuolta. Tähän vastakkainasetteluun kiinnitti tiedotusopin pro gradu -työssään huomiota Mäkinen (2004), joka havaitsi Suomen Lehdistön olevan Journalistia selvästi kiinnostuneempi uusmediasta vuosien 1993–2004 aikana. Mäkinen (2004, 95–96) päätteli tämän johtuvan todennäköisesti juuri lehtien taustoista.

Media-alan ammattilehtiä on kotimaisessa tutkimuksessa nähdäkseni käsitelty vähäisesti. Mäkisen (2004) lisäksi hieman tämän tutkimuksen tapaan ammattilehden aineistoa on analysoinut tiedotusopin pro gradu -työssään Bqain (2015). Bqain tarkasteli työssään kirjoittelua median murroksesta Journalistissa vuosina 2012–2014. Tulos oli se, että Journalisti-lehdessä kirjoituksia median murroksesta hallitsi selkeästi negatiivinen sävy. Murrosta käsittelevistä jutuista yli puolen sävy oli negatiivinen, ja kehyksen alla suuria teemoja olivat yleisyysjärjestyksessä säästöt, markkinat, julkaisukanavat, sisältö, freelancereiden työehtoasiat sekä yleinen huoli tulevaisuudesta. (Bqain 2015, 29–43.) Neutraalisti Journalistissa käsiteltiin journalistisen tekemisen tapoja, kuten työskentelyä, kehittymistä, brändäämistä ja teknologista kehitystä sekä markkinoita ja julkaisukanavia. Positiivisen sävyinen murrospuhe keskittyi yrittäjyyteen, innovaatioihin ja markkinoihin sekä journalismin tekijöiden asennemuutokseen. (Bqain 2015, 43–54.)

Media-alan ammattilehdet valikoituivat tämän tutkimuksen aineistoksi ennen muuta niiden lukijakunnan erityisyyden takia. Asioiden ja ilmiöiden esitys- ja kehystystavalla on vaikutuksia lukijan käsitykseen käsiteltävästä asiasta, ja näin myös media-alan ammattilehtien tavalla kehystää totuudenjälkeistä aikakautta on vaikutusta sen lukijoiden käsityksiin kyseisestä ilmiöstä. Media-alan ammattilehtien voisi ajatella olevan kiinnostavia tutkimuskohteita siis siksi, että ne vaikuttavat pääosin journalismin parissa työskentelevien lukijoidensa kautta laajemmalle yleisölle yleislehtien kautta tuotettavaan keskusteluun. Ammattilehtien lukijat ovat siis nähdäkseni tiivistetysti niitä, jotka taas yleislehtiin kirjoittamalla edelleen tuottavat totuudenjälkeistä aikaa edelleen laajemmalle yleisölle.

3.4 Aineiston rajaus ja keräys

Tämän tutkimuksen aineiston ajallinen rajaus (2015–2017) perustuu ennen muuta siihen, että totuudenjälkeisen ajan ilmentymät sekä totuudenjälkeinen sanasto yleistyivät keskustelussa alkuvuonna 2016 (esim. Oxford Dictionaries 2017; Allcott & Gentzkow 2017).

Aineiston ajallisen rajauksen alkupiste perustuu siis havaintoihin totuudenjälkeisen ajan läpilyönnistä keskusteluihin. Koska totuudenjälkeistä myllerrystä oli havaittavissa jo ennen alkuvuotta 2016 – esimerkiksi MV-lehti perustettiin vuonna 2014 – on aineistonkeruu perusteltua ulottaa myös totuudenjälkeisyyden nimikkovuotta 2016 aiemmaksi. 2017 taas on luonnollinen aineiston ajallinen päätepiste siksi, että tätä maisterintutkielmaa ennakoiva ajatustyö aloitettiin syksyllä 2017.

Tutkimusotantana ovat siis kaikki vuosina 2015–2017 ilmestyneet Journalistin ja Suomen Lehdistön numerot. Jokaisen numeron sisällyttäminen tutkimusaineistoon esimerkiksi satunnaisotannan sijaan on perusteltua, sillä tutkimuksen tarkoituksena on muodostaa edustava kuvaus totuudenjälkeisen ajan kehystämisestä. Lehdet ilmestyivät tarkastelujaksolla 2015–2017 yhteensä 69 kertaa, mikä tekee kaikki numerot sisältävästä aineistosta hallittavan kokoisen sellaisenaan. Journalistia ilmestyi tutkimusotannan aikavälillä 45 numeroa, Suomen Lehdistöä 24 numeroa. Journalisti julkaisee juttunsa paperisen lehden lisäksi myös sähköisesti verkkosivuillaan. Samoin tekee Suomen Lehdistö, joka julkaisee verkkosivuillaan myös tekstejä, jotka eivät ole fyysisissä numeroissa. Tässä tutkimuksessa aineistona ovat lehtien fyysisten kappaleiden sisällöt.

Aineisto kerättiin lehdistä selaamalla läpi kaikki Journalistin ja Suomen Lehdistön numerot vuosilta 2015, 2016 ja 2017 joulukuun 2017 – toukokuun 2018 välisenä aikana. Journalistin vuosikerrat ovat sähköisinä näköislehtinä vapaasti saatavilla 24Mags-palvelun kautta, Suomen Lehdistön numeroista taas suurin osa käytiin läpi fyysisistä lehtivuosisikerroista. Vuosikerrat käytiin läpi kronologisesti vuodesta 2015 aloittaen. Muutama Suomen Lehdistön numero (5/2015, 5/2016 sekä 5/2017) käytiin poikkeuksellisesti läpi myöhemmin, sillä kyseiset numerot

olivat kadonneet Jyväskylän yliopiston kirjastosta. Nämä lehdet saatiin myöhemmin tutkimuskäyttöön Suomen Lehdistön sähköisen näköislehtipalvelun kautta.¹

Aineisto koostuu lehtien journalistisista sisällöistä, joissa on käsitelty totuudenjälkeisen ajan osatekijöitä tai suoraan totuudenjälkeistä sanastoa. Lehdet selattiin ensin läpi kauttaaltaan. Läpiluvusta jätettiin pois lehtien ei-journalistinen sisältö eli mainokset ja ilmoitukset. Journalistin journalistisesta sisällöstä analyysistä jätettiin pois sen lyhyt ruotsinkielinen osio, Suomen Lehdistöstä taas Julkisen sanan neuvoston päätöksiä esittelevä palsta. Journalistin ruotsinkielinen osio päätettiin jättää pois analyysissä tarvittavan kielellisen tarkkuuden takia. Suomen Lehdistön Julkisen sanan neuvoston tuomioita esittelevä palsta taas koostuu JSN:n päätöksistä sellaisenaan, jolloin se on nähdäkseni rinnastettavissa ei-journalistiseen sisältöön.

Tässä tutkielmassa tarkasteltavana ovat ainoastaan journalistisen aineiston tekstimuotoiset sisällöt, eli sisältöihin mahdollisesti liittyneet kuvitukset ja muut visuaaliset elementit on jätetty analyysin ulkopuolelle. Visuaaliset elementit ovat tärkeä osa kehysten muodostumista (Matthes 2009, 360) mutta niihin perehtyminen olisi vaatinut omanlaistaan analyysitapaa, mikä olisi tämän tutkielman puitteissa muodostunut liian työlääksi.

Aineisto koostuu yhteensä 137 jutusta. Vuonna 2015 juttuja oli yhteensä 35 kappaletta. Journalistissa julkaistuja juttuja oli yhteensä 27, Suomen Lehdistössä 8. Vuonna 2016 juttuja oli yhteensä 44 kappaletta. Niistä Journalistissa julkaistiin 37 kappaletta, Suomen Lehdistössä 7 kappaletta. Vuonna 2017 juttuja oli yhteensä 58 kappaletta, joista Journalistissa julkaistuja 35, Suomen Lehdistössä 13.

Taulukossa 1 on nähtävillä juttujen ajoittuminen aineistoon puolivuotiskauden tarkkuudella. Eniten aineistoa kertyi vuoden 2016 ensimmäiseltä puoliskolta (31 juttua) sekä vuoden 2017 ensimmäiseltä puoliskolta (43 juttua). Pitkälle menevää pohdintaa siitä, mikä on heilauttanut juttujen määrää juuri tällä tavalla ei tämän tutkimuksen yhteydessä ole tehty, mutta yksi syy alkuvuoden 2017 suureen aineistomäärään lienevät marraskuussa 2016 pidetyt Yhdysvaltain presidentinvaalit, joiden totuudenjälkeistä satoa poimittiin lehdistössä vielä pitkään. Journalistin Suomen Lehdistöä selvästi suurempaan juttumäärään aineistossa (109/28) vaikuttaa ennen muuta

¹ Tästä suurenmoiset kiitokset Suomen Lehdistön päätoimittaja Riikka Virrannalle, jolta Suomen Lehdistön näköislehtipalvelu saatiin tutkimuskäyttöön!

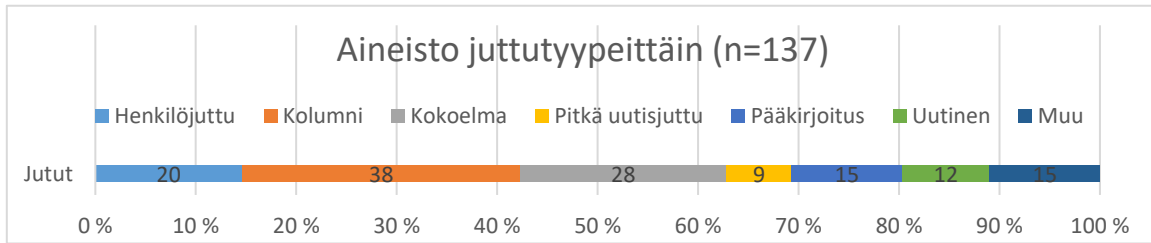
se, että Journalistia ilmestyy vuodessa 12 numeroa, Suomen Lehdistöä 8. Näistä kahdeksasta vuosittaisesta numerosta lisäksi yksi Suomen Lehdistön numero (5.) on lähinnä Sanomalehtien liiton jäsenlehtiä esittelevä erikoisnumero, jossa analyysiin kelpuutettua journalistista sisältöä on varsin niukasti.

Tutkimuksen tulosluvussa 4.1 esiintyvät lainaukset aineistosta on merkitty lehden ja jutun järjestysnumeron osoittavalla koodilla, jossa kirjain A tarkoittaa Journalistia, kirjain B Suomen Lehdistöä. Esimerkiksi viittaus A140 tarkoittaa Journalistissa julkaistua juttua, joka on aineistossa ajallisesti 140. juttu. Huomautettakoon, että koodien numerot ulottuvat pidemmälle kuin aineistossa on juttuja. Tämä johtuu siitä, että osa aluksi aineistoon kerätyistä jutuista tiputettiin lopullisesta aineistosta pois.

Vuosi	2015		2016		2017		Yhteensä
Jakso (kk)	1–7	8–12	1–7	8–12	1–7	8–12	
Suomen Lehdistö	3	5	6	1	9	4	28
Journalisti	11	16	25	12	34	11	109
Yhteensä	14	21	31	13	43	15	137

TAULUKKO 1. Aineisto julkaisualustan sekä ajankohdan mukaan eriteltynä.

Juttutyypeittäin tarkasteluna (kuvio 1) aineistoa hallitsivat Kolumni-luokkaan sijoitetut kolumnit ja pakinat (38/137). Seuraavaksi eniten aineistossa oli Kokoelma-tyypin tekstejä (28/138), mitkä olivat kahdesta tai useammasta lyhyehköstä lainauksesta muodostuvia juttuja. Kolmanneksi eniten aineistossa esiintyi henkilöjuttuja (20/137), joihin laskettiin kuuluviksi nimensä mukaisesti yhden henkilön haastatteluun perustuvia, henkilöstä kertovia juttuja. Pitkiin uutisjuttuihin (9/137) katsottiin kuuluvan kaikki yli aukeaman mittaiset uutistekstit, uutisiin (12/137) tätä lyhyemmät tekstit. Pääkirjoitusluokkaan (15/137) kuuluvat nimensä mukaisesti lehtien pääkirjoitukset, ja sekalaisimpaan Muu-luokkaan (15/137) taas kaunokirjallisempia esseitä, mielipidekirjoituksia, koulutuksia, kilpailuja ja tapahtumia esitteleviä journalistisia tekstejä sekä tutkimusesittelyjä. Aineisto siis jakautui selkeästi erilaisiin journalistisiin tekstilajeihin.

KUVIO 1: Aineisto juttutyypeittäin jaoteltuna.

Kuten Tuomen ja Sarajärven (2018, 89–90) esimerkissä, ei tässä tutkimuksessa pelkällä sisällön erittelyllä, laskemalla esiintymiä tukkimiehen kirjanpidon avulla päästä vielä kovin syvälle. Aineiston keräämisen jälkeen se analysoitiin kehysanalyysin avulla. Aineiston käsittelystä ja analysoimisesta kerrotaan tarkemmin tutkimuksen luvussa 3.5.2.

3.5 Metodina kehysanalyysi

Ilman eksplisiittisesti määriteltyä metodia, selkeitä sääntöjä siitä millaisista havainnoista on lupa mitään päätellä, tutkimus muuttuu helposti omien ennakkoluulojen empiiriseksi todisteluksi. (Alasuutari 2011, 62.)

Tässä luvussa kerron käyttämästäni metodeista eli menetelmistä, joilla aineistosta otetaan selvää. Kuten luvussa 3.2 pohjustin tutkimusasetelmaa, on tämä tutkimus luonteeltaan laadullinen, tarkemmin sanottuna teoriaohjaava laadullinen analyysi. Pyrkimykseni on siis saada kuvattua totuudenjälkeistä aikakautta suomalaisissa media-alan ammattilehdissä, totuudenjälkeiseksi ajaksi kutsuttu ilmiö viitekehyksenäni. Tämä kuvaaminen tapahtuu kehysanalyysin keinoin. Kehysanalyysi on metodina varsin laaja konsepti, ja sitä voidaan tutkimuksessa soveltaa hyvin erilaisin tavoin (ks. esim. Matthes & Kohring 2008). Metodien lähtökohdista on kuitenkin tyypillisesti pyrkimään selvittämään se, miten jokin ilmiö esitetään – millaisen tilannearvion esimerkiksi lehtikirjoitus antaa tietystä tapahtumasta?

Tämän tutkimuksen kehysanalyysi pohjautuu Robert Entmanin (1993) käsitykseen kehysanalyysistä. Totuudenjälkeisen ajan kehyksiä paikannetaan siis suomalaisista media-alan ammattilehdistä etsimällä ongelmia, niiden syitä ja seurauksia, ratkaisuja sekä moraalisia arvioita. Kehysanalyysin käyttöä tässä tutkimuksessa puoltaa ensinnäkin sen joustavuus – metodi on mahdollista ja tarkoituksenmukaistakin soveltaa aina juuri tarkoitustaan parhaiten palvelevaksi –

toiseksi sen käyttökelpoisuus irrallistenkin ilmiöiden paketoimisessa kokonaisuudeksi on omiaan paikoin epämääräisenkin totuudenjälkeisyyden käsittelemiseen.

Kerron ensin lyhyesti kehysanalyysin perinteestä ja olemuksesta (3.4.1). Tämän jälkeen perustelen kehysanalyysin käyttämistä tässä tutkimuksessa sekä kerron sen soveltamisesta (3.4.2). Lopuksi perustelen lyhyesti, miksi olen päättänyt kiinnittää erityishuomiota totuudenjälkeisen sanaston tarkastelun (3.5.3).

3.5.1 Kehysanalyysin lyhyt historiikki

Kehystämisen konsepti on tutkimusperinteessä varsin laaja, ja samalla käsitteellä tarkoitetaan useita asioita. Kehysanalyysin tuojana tutkimukseen pidetään sosiologi Erving Goffmania. Frame- eli kehys-käsitteen Goffman (1974) juonsi symbolisen interaktionismin tutkimusperinteen tilannemääritelmä-käsitteestä (the definition of the situation). Goffmanin kuuluisa määritelmä tilannemääritelmästä on seuraava: *What is it that is going on here?* (Goffman 1974, 8).

Mitä oikein on meneillään? -kysymyksen avulla määrittelimme itsellemme uusia sosiaalisia tilanteita. Tilannemääritelmän avulla osaamme suhtautua käsillä olevaan sosiaaliseen tilanteeseen ”oikein”. Kun esimerkiksi näemme oranssipukuisen henkilön tunkemassa paperia postiluukkuun, tajuaamme hänen olevan päivän lehteä toimittava postimies, eikä suinkaan roskiaan naapurin luukkuun varastoiva satunnainen henkilö. Samalla tavalla esimerkiksi sanomalehden etusivun isoimman tilan vievä juttu mielletään tärkeäksi tai mustalla pohjalla verkon uutissivustolla oleva aihe vakavaksi. Tilannemääritelmien eli kehysten avulla tunnistamme sosiaaliset tilanteet yleensä välittömästi, rutiininomaisesti ja itsestäänselvyyksinä (Karvonen 2000, 79). Karvonen (2000, 82) kutsuu kehystämistä ”retoriseksi operaatioksi” jolla maailmaa organisoidaan käsitettäväksi ja käsitteistetään, tiedostaen tai tiedostamatta. Väliverronen (1995, 11) taas kutsuu kehyksiä weberiläisittäin ideaalityypeiksi: ne ovat käsitteitä, joilla kuvataan ilmiön tiettyjä piirteitä.

Kehysten ja kehystämisen tutkimus on viime vuosikymmeninä ollut erittäin suosittua. Tutkimuksesta valtaosa on keskittynyt kuvailemaan ja arvioimaan uutissisältöä. Metodologisesti kehysanalyysin kirjo on suuri: viestinnän tutkimuksessa kehysanalyysia on tehty niin hermeneuttisista, lingvistikista, holistisista, tietokoneavusteisista kuin deduktiivisista lähtökohdista (Karvonen 2000; Matthes & Kohring 2008, 258–262) ja kehysanalyysin keinoin

voidaan analysoida niin puhetta, tilanteita kuin kirjoitettuja sisältöjäkin (esim. Alasuutari 2011, 139–147).

Analyyseissa monenlaisissa muodoissa toistuvaa kehysanalyysia on kritisoitu sen puutteellisen reliabiliteetin ja validiteetin takia. Analyysin peruskäsite kehys on varsin abstrakti muuttuja, jota on vaikea tunnistaa ja koodata läpinäkyvästi varsinkaan, jos kehysten muodostamisen logiikkaa ei lukijalle avata tarpeeksi. (Matthes & Kohring 2008, 258, 260.) Kehysanalyysin reliabiliteetti- ja validiteettiongelmaa osoittaneet ja ratkaisemaan pyrkineet Matthes ja Kohring (2008, 275) suosittelivatkin kehysanalyysin tavaksi manuaalisen ja tietokoneavusteisen analyysitavan yhdistelmää.

Matthes ja Kohring perustavat työnsä yhdysvaltalaisen poliittisen viestinnän tutkija Robert Entmanin ajatuksiin kehysanalyysista. Kehysanalyysin moninaista käsitteellistämistä ja käyttöä sosiaalitieteiden parissa selkeyttämään pyrkinyt Entman (1993, 52) määrittelee kehystämisen tiiviisti asioista esitettävien puolten valitsemiseksi (selection) ja niiden korostamiseksi (salience) viestinnän keinoin. Kehykset rakentuvat hänen mukaansa tyypillisesti tietyn ongelman tarjoamisesta, sen kausaalisten syy- ja seuraussuhteiden osoittamisesta, moraalista arvioinnista sekä ratkaisuehdotusten tarjoamisesta, kaksi viimeistä yhdessä tai erikseen. Entmanin (1993) tiuhaan siteerattu määritelmä kehystämisestä kuuluu seuraavasti:

To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation and/or treatment recommendation for the item description. (Entman 1993, 52.)

Kehykset siis *määrittävät ongelmia* määrittelemällä, mitä ja millaisin hyödyin sekä haitoin jotain tapahtuu, *määrittävät syitä* identifioimalla ongelman syitä, *tekevät moraalisia päätelmiä* eli kärjistetysti asettuvat ongelman jommallekummalle puolelle sekä *tarjoavat ratkaisuja*, hoitokeinoja vaikutuksineen ongelmiin joitakin asioita korostaen ja toisia pois jättäen. Nämä neljä funktiota eivät esiinny välttämättä tässä järjestyksessä: esimerkiksi yksittäisessä lauseessa niistä voi sijaita yksi, enemmän tai ei ollenkaan. Toisin sanoen, kehykset siis tyypillisesti diagnosoivat, arvioivat ja tarjoavat reseptin ongelman hoitamiseen (prescribe). (Entman 1993, 52–53.)

Samankaltaisen jaottelun kehyksien perustehtävistä ovat esittäneet Snow ja Benford (1988, 199). Sosiaalisten liikkeiden näkökulmasta kehyksiä ja kehystämistä tarkastelleet Snowin ja Benfordin (1988) jaotelmia poikkeaa ainoastaan kehysten kolmannen tehtävän osalta. Entmanin (1993)

jaossa kehysten kolmas tehtävä liittyy hoitokeinojen tarjoamiseen, Snowin ja Benfordin (1988) esityksessä taas ”joukkojen liikkeellepanoon” eli kehotukseen toimia. Snowin ja Benfordin mukaan nämä kolme tehtävää korostuvat eri tavoin diagnostisissa, prognostisissa sekä motivointikehyksissä. Diagnostiset kehykset keskittyvät ongelman ”diagnosoimiseen” eli tunnistamiseen sekä siihen liittyvien syy- ja seuraussuhteiden määrittelemiseen. Prognostiset kehykset sisältävät diagnostisen kehyksen tehtävät, mutta myös määrittelevät ongelmanratkaisun strategiat, taktiikat ja kohteet. Motivointikehys taas esittää perusteluja, miksi ongelma pitäisi korjata ja kutsuu toimimaan (call to arms or rationale for action). (Snow & Benford 1988, 199–204.)

Entman (1993, 52) esittää kehyksille neljä mahdollista sijaintia viestintäprosessissa: viestijän, tekstin, vastaanottajan ja kulttuurin. Usein *mediakehysten* lisäksi puhutaankin *yleisökehyksistä*. Mediakehysten tutkimus on perinteisesti keskittynyt tarkastelemaan asioiden esittämistä ja esiintyvyyttä mediassa, yleisökehysten tutkimus taas on vastaavasti usein kiinnostunut siitä, kuinka yksilöt hahmottavat, tulkitsevat ja järjestelevät asioita (De Vreese, Peter & Semetko 2001, 107). Yleensä kehysanalyysissä vältetään niin kutsuttuja *tutkijakehyksiä* (Matthes & Kohring 2008, 258, 260) jotka tarkoittavat ikään kuin tutkijan omien, subjektiivisten ja perustelemattomien lasien läpi näkyvää tulkintaa asiasta.

Mediakehysä voidaan kutsua myös *tulkintakehyksiksi*. Median tulkintakehykset ovat esittämisen malleja, joiden avulla journalistit rutiininomaisesti päättävät tekstiensä sisällön. Usein ääneen lausumattoman tulkintakehyksen avulla journalisti tekee päätöksen, mitä tekstiin sisältyy ja mitä siitä jää pois. (Karvonen 2000.) Tulkintakehys-termin käyttö viittaa siis enemmän tutkimuksiin, joissa keskitytään kehyksenmuodostuksessa journalistien päätöksenteon taustoihin. Kyse on kärjistetyksi saman kehyksen ”eri puolista”. Tässä tutkimuksessa kehyksellä tarkoitetaan lukijoille päin näkyviin tulkintoihin viittaavaa mediakehystä.

Entmanin työn (1993) päätarkoituksena oli selkeyttää hajanaisena näkemänsä kehysanalyysin tutkimusparadigmaa (1993, 51–52). Entmanin hajanaisuuskritiikkiä ja ehdotusta kehysanalyysin ”yhdestä oikeasta tutkimusparadigmasta” taas on kritisoinut muun muassa D’Angelo (2002), jonka mukaan kehysanalyysia ei vastoin Entmanin (1993) ajatuksia tulisi ajatella sekalaisena kokoelmana hajanaisia, yksittäisiä tutkimussuuntauksia vaan pikemminkin säilyttää laajana, eri teorioita ja suuntauksia yhdistävänä tutkimusperinteenä (D’Angelo 2002, 871, 882–883).

D'Angelo esittää uutistekstien kehysanalyysin sijoittuvan neljälle, tutkimuksen tavoitteista riippuvalle tasolle. Kehysanalyysi joko 1) tunnistaa ja esittää kehyksiksi kutsuttuja teemakokonaisuuksia tekstistä, 2) tutkii olosuhteita, joissa kehyksiä tuotetaan, 3) selvittää, kuinka kehykset muotoutuvat ja vaikuttavat suhteessa vastaanottajaan tai 4) selvittää kuinka kehykset muovaavat yhteiskunnallista tasoa, kuten julkista keskustelua ja päätöksentekoa. (D'Angelo 2002, 873.) Todettakoon, että näillä kaikilla tasoilla voi nähdäkseni toteuttaa Entmanin (1993) esittämää kehysten neljään funktioon perustuvaa kehysanalyysia.

Kehystämistä ja valtaa on pidetty erottamattomana parivaljakkona (esim. Carragee & Roefs 2004). Kun media kehystää tapahtuman tai ilmiön – esimerkiksi esittää valeuutiset negatiivisessa valossa journalismin alamäkeä käsittelevässä tekstissä – ehdottaa se samalla lukijalle tapaa ja näkökulmaa asian tulkitsemiseen. Kehys siis määrittää, miten asiasta lopulta puhutaan. Media ikään kuin tekee näkymättömästä näkyvää tuomalla asioita julkiseen keskusteluun. (Väliaverron 1996, 10, 130.)

Mediakehykset ovat usein varsin samanlaisia, sillä niitä tuottava toimittaja soveltaa usein samoja tulkintoja rutiininomaisesti prosessoidakseen informaation lukijalle mahdollisimman nopeasti (Karvonen 2000, 80). Semetkon ja Valkenburgin (2000) mukaan kehysanalyysilla saadaankin hyvin usein viidentyyppisiä tuloksia. Konfliktikehyksessä pääosassa on nimensä mukaisesti konflikti esimerkiksi yksilöiden, ryhmien tai instituutioiden välillä. Monesti monimutkainen asia esitetään konfliktikehyksessä kahden tahon välisenä kiistana. Human interest -kehyksessä tapahtuma tai asia esitetään yksilötason ongelmana, yleisön tunteisiin vedoten. Talouskehyksessä asia tai tapahtuma esitetään sen taloudellisten seurauksien kautta. Moraalikehys näyttäytyy teksteissä usein epäsuorasti, sillä journalistiseen profession kuuluvan objektiivisuusvaatimuksen takia esimerkiksi uskuntoon liittyvät moraaliset kannanotot eivät kuulu perinteisiin uutisteksteihin sellaisinaan. Vastuullisuuskehyksessä taas korostuvat asiasta vastuullisten osoittelu tai ratkaisuehdotuksen tarjoaminen tietyille ryhmälle, esimerkiksi hallitukselle. Sanomalehtien sekä ”kovempien” television uutisohjelmien voidaan sanoa käyttävän tyypillisesti enemmän vastuullisuuskehystä ja konfliktikehystä, sensationalistisempien julkaisujen sekä ”pehmeämpien” television uutisohjelmien taas human interest -kehystä. (Semetko & Valkenburg 2000, 106.)

Myös työtään tekevä toimittaja joutuu jatkuvasti pätkäilemään, mitä kulloisessakin tilanteessa on meneillään ja miten tilanteen lukijoille esitetään. Nopeatempoisessa uutistyössä toimittaja päätyy monesti kehystämään asioita rutiininomaisesti. (Karvonen 2000, 80.) Journalistisessa ammattikielessä jutun kehyksestä puhutaankin usein jutun näkökulmana (Romano 2017, 54). Kehys vaikuttaa siihen, millainen kuva todellisuudesta lukijalle välittyy. On kuitenkin huomattava, että tutkijan paikantama kehys ei takaa sitä, että kehyksellä olisi merkitystä lukijan ajatteluun (Entman 1993, 53).

Kehysanalyysin käsitteet ovat lähellä diskurssintutkimuksen ajatuksia, ja nämä kaksi tutkimussuuntausta jossain määrin muistuttavatkin toisiaan niin teoriassa kuin käytännössä. Molempien taustalla on ajatus teksteissä rakentuvasta todellisuuden konstruktionistisesta luonteesta, mutta niiden taustalla olevat tieteen suuntaukset ovat erilaisia. Tiivistetysti voitaisiin sanoa, että diskurssintutkimuksen mukaan kieli muovaa ihmisiä, kehysten tutkimuksessa ihmiset taas muovaavat kieltä. (Karvonen 2000, 83–84.) Perinteinen goffmanilainen kehysanalyysi ei ole niin kiinnostunut kehyksien organisationaalisista ja institutionaalisista puolista, toisin kuin lähemmäs diskurssintutkimusta sijoittuva analyysitapa (Alasuutari 2011, 143–144).

Oli journalistisen jutun sisältämä kehys sitten tietoisesti tai tiedostamattomasti rakennettu, on kehyksen vaikutus merkittävä juuri lukijoille välittyvän agendan ja kontekstin kautta. Tässä tutkimuksessa kehyksien vaikutus yhteiskuntaan ja todellisuuteen tunnustetaan, vaikka sitä ei varsinaisesti analysoida.

3.5.2 Kehysanalyysin sovellutus tässä tutkimuksessa

Tämän tutkimuksen tulokset muodostetaan teoriaohjaavasti eli aineiston perusteella ja ajatus totuudenjälkeisestä ajasta taustalla vaikuttaen. Tutkimuksen tarkoitus ei siis ole todistella McNairin (2018) esitystä totuudenjälkeisestä ajasta oikeaksi tai vääräksi, vaan muodostaa sen avulla näkemys suomalaisten media-alan ammattilehtien totuudenjälkeisen ajan kehystämisestä. Kehysanalyysin perinteelle tyypillisesti myös tässä tutkimuksessa analyysitapa sovelletaan tämän tutkimuksen tarkoitusta palvelevaksi. Tutkimuksen kehysanalyysisovelluksessa nojataan Entmanin (1993) ongelmakeskeiseen näkemykseen kehysanalyysista. Huomiota kiinnitetään myös Matthesin ja Kohringin (2008) esittämiin kehysten rakentamisen kriittisiin kohtiin.

Tämän tutkimuksen analyysitavaksi on valittu kehysanalyysi, koska totuudenjälkeinen aika on aiemmin esitettyyn viitaten kohtalaisen laaja kokonaisuus asioita ja tapahtumia.

Karvosen (2000, 78) mukaan kehyksen käsite on mediatutkimuksen kätevä perustyökalu, joka sopii oivallisesti journalistisen maailman hahmottamisen analysointiin. Juuri mahdollisuus ”maailman hahmottamiseen” ohjaa käyttämään kehysanalyysia esimerkiksi sisältöä enemmän vain luokittelevan sisällönanalyysin sijaan. Kehyksen käsitteen avulla näitä irrallisia tapahtumia ja asioita on mahdollista hahmottaa jatkumoksi, osiksi laajempaa kokonaisuutta (Väliveronon 1995, 9).

Entmanin (1993) ja D’Angelon (2002) jaotteluiden perusteella tämä tutkimus sijoittuu uutistekstien kokonaisuuksia tunnistavien ja esittävien kehysanalyysien joukkoon. Tätä valintaa voidaan myös kritisoida siitä, että se ei juuri paneudu mediakehysten ja yhteiskunnallisen vallan suhteeseen (Carragee & Roefs 2004). Tutkimuksessa ei siis keskitytä arvioimaan kehysten vaikutusta julkiseen keskusteluun ja muihin laajoihin, yhteiskunnallisiin teemoihin.

Keskittyminen vallan sijaan ennemminkin pelkkiin mediakehyksiin on tässä tutkimuksessa perusteltua siksi, ettei tutkimusaiheesta ole vielä juuri olemassa tuloksia. Vallan ja vaikutusten tutkimiseksi on aihetta nähdäkseni otettava ensin haltuun yksinkertaisemmalla analyysillä.

Kehysanalyysiksi kutsutaan varsin monenlaisia analyysitapoja (ks. kappale 3.5.1).

Tässä tutkimuksessa kehysten koodaamisessa käytetään lähtökohtana Entmanin (1993) näkemystä kehyksistä. Entmanin (1993, 52) mukaan kehykset muodostuvat *ongelman määrittelystä, syy-seuraussuhteiden esittämisestä, moraalisesta suhtautumisesta sekä ratkaisuehdotuksen tarjoamisesta*. Nämä neljää kehysten rakennuspalikkaa on käytetty myös tässä tutkimuksessa määriteltyjen totuudenjälkeisen ajan kehysten paikantamisessa, sillä totuudenjälkeinen aika vaikuttaisi lähtökohtaisesti olevan medialle ongelma. Totuudenjälkeinen aika esimerkiksi horjuttaa journalismin uskottavuutta ja asemaa ja siihen pyritään reagoimaan eli etsimään ratkaisua.

Kehysanalyysia on kritisoitu sen joskus läpinäkymättömästä tulostenmuodostustavasta (esim. Matthes & Kohring 2008; Matthes 2009) Analyysin luotettavuutta voi parantaa rakentamalla kehyksiä esimerkiksi juuri Entmanin (1993) kehysmääritelmään kuuluvien neljän kehyksen

osasen perusteella, ei etsimällä kehyksiä niin kutsutusti kokonaisina. Valmiina kokonaisuuksina aineistosta paikannetut kehykset saattavat jäädä abstrakteiksi ja holistisiksi sekä tutkijan omiksi, subjektiivisiksi tulkinnoiksi. (Matthes & Kohring 2008, 264–265.)

Kehysanalyysin menetelmällistä hajanaisuutta kritisoivan Matthesin (2009) mukaan tutkijan tulisi soveltaessaan kehyksanalyysia kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin: 1) käytetyt määritelmät ja niiden operationalisointi, 2) tarkoitettu kehystyyppi, 3) teorian käyttö sekä 4) käytetyt kehyksanalyysin metodit. Ensimmäinen tärkeä seikka on operationalisoinnin läpinäkyvyys, eli kehyksen määritelmän muuntaminen analyysin ja tutkimuksen työkaluksi. Operationalisoinnin tulisi olla selkeästi ja tarkasti selitettyä. Jos kehyksien tunnistamiseen käytettyjä kriteerejä ei avata, on lopputuloksena ”metodologinen musta laatikko”, jonka sisällä tutkijan toimintatapa jää tuntemattomaksi ja vaarana on mediakehysten sijaan tulkintakehysten paikantuminen (ks. myös Matthes ja Kohring 2008, 260). Toiseksi, koko kehyksen konseptiin tulee kiinnittää erityistä huomiota: onko hyvin yleisluontoinen kehys, kuten esimerkiksi ”talouden kehys” kehys laisinkaan, vai pikemminkin sisältökategoria? Kolmantena seikkana Matthes (2009) peräänkuuluttaa hypoteeseja testaavia kehyksanalyysin muotoja. Suurin osa kehyksanalyysia käyttävistä tutkimuksista on hänen mukaansa deskriptiivisiä eli kuvailevia, mutta metodin kehittämiseksi eteenpäin olisivat muun tyyppisetkin lähestymistavat tarpeen. Neljänneksi, visuaalisten elementtien analysointia tulisi harjoittaa laajemmin tutkimuskentällä, sillä niiden vaikutuksista kehysten muodostumiseen ei vielä tiedetä tarpeeksi. Viides huomio koskee tutkimusten luotettavuusarvioinnin puutetta. Luotettavuusarvioinnin määrä tutkimuksissa on kasvanut, mutta sitä tulisi lisätä esimerkiksi luotettavuustestein ja useamman aineiston koodaajan avulla. (Matthes 2009, 359–361.)

Matthesin ja Kohringin (2008) esittämää määrällisen kehyksanalyysin metodia voi mielestäni kuitenkin kritisoida kovin sisällön erittelyä muistuttavaksi. Kun varsinainen analyysi suoritetaan tietokoneella pisteitä laskien, voidaan pohtia ovatko paikannetut kehykset kehyksiä laisinkaan, vai pikemminkin yleisluontoisiksi pelkistettyjä kuvauksia tapahtumista, aiheista tai asioista. Kehysanalyysiksi nimetty analyysi näyttäytyy tällöin laadullisesta näkökulmasta enemmän sisällön erittelynä. (Carragee & Roefs 2004, 217; Horsti 2005, 51.) Näkisin myös, ettei kehyksanalyysi (tai muukaan tutkimustapa) voi koskaan olla täysin vapaa tutkijan subjektiivisuudesta: myös Matthesin ja Kohringin (2008) esittämässä tietokoneavusteisessa

analyysitavassa analyysin lähtöarvot ja -kriteerit määrittelee oman harkintansa pohjalta tutkija. Tässä tutkimuksessa käytetty Entmanin (1993) sekä Väliiverosen (1996) ja Röngän (2011) inspiroima koodausrunko koostuu seuraavista osasista. Seuraavat tiedot kerättiin jokaisesta artikkelista:

1. Artikkelin perustiedot (kirjoittaja, otsikko, juttutyyppe, julkaisupäivä ja lehti)
2. Ongelma
3. Ongelman syy
4. Ongelman seuraukset
5. Ratkaisut ongelmaan
6. Maininnat ja kuvaukset *valemediasta, valeutisista, fake newsistä, post-truthista* tai *totuudenjälkeisyydestä* ja näiden lähikäsitteistä
7. Kokonaissävy
8. Muut tutkijan muistiinpanot

Kehykset paikannettiin aineistosta pääosin neljän lukukierroksen aikana. Kehysanalyysissa etsittiin aineistosta Entmanin (1993) esittämiä kehysten perusaineiksia: ongelmia, niiden syitä sekä seurauksia, ongelman moraalista arviointia sekä ratkaisuehdotuksia. Tässä tutkimuksessa ongelmat liittyivät totuudenjälkeiseen aikaan.

Valtaosaan jutuista on paikannettu vain yksi, juttua selkeästi hallitseva kehys. Murto-osaan jutuista paikannettiin joko kaksi tai kolme hallitsevaa kehystä. Nämä jutut olivat tyypillisesti joko pitkiä, jotain asiaa monipuolisesti ja useilta tahoilta käsitteleviä tekstejä, rinnakkaisia tapahtumankulkuja yhdistäviä kolumneja tai erilaisista lyhyistä lainauksista muotoutuvia kokonaisuuksia, joissa käsiteltiin enemmän kuin yhtä asiaa. Kehykset voidaan ymmärtää eri toimijoiden strategisina näkemyksinä asioista, jolloin usean eri kehysten esiintyminen useaa asiaa käsittelevissä teksteissä on täysin luonnollista (Matthes & Kohring 2008, 276).

Ensimmäisellä lukukierroksella totuudenjälkeistä aikaa käsittelevät tekstit paikannettiin lehdistä. Jutut luettiin läpi ja niiden tekijätiedot kirjattiin ylös, tehden samalla yleisluontoisia muistiinpanoja niiden sisältämistä erilaisista ongelmista, niiden syistä, seurauksista, moraalista arvioinnista sekä ratkaisuehdotuksista. Myös muistiinpanoja ja sekä yksittäisiä metaforia, kuvailuja ja iskulauseita kirjattiin ylös. Kolmannella lukukierroksella jutuista kirjattiin ylös metaforat, kuvailut sekä nimeämiset, juttujen esittämät perusongelmat syineen sekä ratkaisuehdotukset näihin. Samalla tehtiin edelleen muistiinpanoja sekä hahmoteltiin jutuista jo

selkeästi erottuvia ongelma-syy-seuraus-ratkaisu-elementtikuvioihin. Tässä yhteydessä jutuista kirjattiin vielä ylös erikseen tarkasteltava ”totuudenjälkeinen sanasto”. Juttujen neljäs lukukierros oli vertailua jo havaittuihin ongelma-syy-seuraus-ratkaisu-kuvioihin.

Jokaisen artikkelin kohdalla sen elementtejä verrattiin jo havaittuihin elementtikuvioihin, ja sen todettiin joko toistavan jo havaittua kuviota tai muodostavan uuden ongelmakuvion. Jos Matthesin ja Kohringin (2008) analyysitapaa olisi noudatettu sellaisenaan, olisi tämä osio analyysista suoritettu tietokoneavusteisesti. Muodostamalla kuviot tietokoneavusteisesti olisi luultavasti säästetty tutkijan aikaa huomattavasti, mutta aineiston läpilukukerrat olisivat samalla vähentyneet ja näin tutkimuksen kannalta tärkeä aineistoon tutustuminen jäänyt vähemmälle. 137 jutusta koostuva aineisto on vielä hallittavissa olevan kokoinen ja näin mahdollista manuaalisesti käydä läpi.

Koodausrungolla saadut tiedot päädyttiin syöttämään manuaalisesti taulukkolaskentaohjelma Exceliin. Tässä kohdassa edes jonkin verran automatisoitu tietoa keräävä, järjestelevä tai analysoiva ohjelma olisi kieltämättä helpottanut työtä – vaikka Excel sisältää esimerkiksi helppokäyttöisiä laskentakomentoja, ei sen avulla ole mahdollista reaaliaikaisesti järjestellä tutkimusaineistoa. Käytännössä tutkimusaineistona olleita artikkeleita tarkasteltiin tietokoneella aina samanaikaisesti erillisessä esikatselussa, ja kulloinkin tarvittavan aineiston avaaminen ja tarkastelu oli varsin aikaa vievää. Kuten Matthesin ja Kohringin (2008) kolmivaiheisessa kehysanalyysissäkin, tapahtui kehysten lopullinen muodostaminen niin kutsutusti tutkijavetoisesti. Säättämällä luokittelun ”herkkyyttä” eli muuttamalla aineistosta havaittujen elementtikuvioiden luokittelun tarkkuutta olisi lopputulokseksi voitu saada hyvinkin suuri määrä kehyksiä.

Tässä tutkimuksessa tutkijan huolellisen läpiluvun ja harkinnan perusteella kehyksiä eriteltiin aineistosta lopulta 9 kappaletta. Osa kehyksistä on ongelman aiheuttajien (*perinteinen journalismi – muu maailma*) sekä seurausten luonteen (*perinteiselle journalismille haitallinen – perinteiselle journalismille hyödyllinen*) suhteen tarkasteltuna lähellä toisiaan. Esimerkiksi paikannetut kehykset *Maaailma*, *Pahuuden voimat* sekä *Inhimillinen kärsimys* voitaisiin niputtaa myös yhdeksi perinteisen journalismin ulkopuolisen uhkan kehykseksi, mikä olisi kuitenkin tuhonnut kehysten ilmaisuvoimaa liialla yleistämisellä.

Tutkimuksen aiheenvalinnan seurauksena ongelmien, syiden ja seurausten erottaminen tuotti aineistossa välillä pientä päänvaivaa. Kuten tutkielman taustateorian esittelystä selvisi, ovat

kaikki ”totuudenjälkeisen ajan” osatekijät kytköksissä toisiinsa, mahdollistaen ja vahvistaen toisiaan. Tämä on nähtävissä myös paikannetut kehukset summaavassa taulukossa 2.

Kun myös tutkijana toimiva toimittaja puhuu ammattilehden tekstin kautta toisille toimittajille asiasta, joka vaikuttaa toimittajiin ja jonka syy löytyy myös osittain toimittajakunnasta, mikä alkuperäinen ongelma lopulta onkaan ja missä roolissa toimittaja-kirjoittaja puhuu lukijoilleen eli toisille toimittajille? Aineiston monimutkaiseksi muodostuvasta toimijaverkostosta johtuen tekstien toimijoiden tarkastelu ei ole tutkimuksen analyysin keskiössä.

Vaikka kehukset on määritelty juttujen ongelma-syy-seuraus-ratkaisu-kuvioita etsimällä ja erittelemällä, ovat ne silti tutkijan luomia teoreettisia konstruktioita, kehysten ideaalityyppejä. Matthesin ja Kohringin (2008, 274–276) mukaan näin menetteleminen on oikeastaan koko menetelmän vahvuus: yhdistelemällä tutkijan omia, perusteltuja ja harkittuja tulkintoja sekä läpinäkyvää muuttujien operationalisointia saavutetaan luotettavaa kehysanalyysia.

3.5.3 Totuudenjälkeinen sanasto kehysten osana

Kehukset ohjaavat lukijan käsityksiä korostamalla ja häivyttämällä asioita ja seikkoja – tässä tapauksessa totuudenjälkeisen ajan osatekijöitä. Kokonaisvaltaisesti aineistoa tarkastelevan kehysanalyysin ohella tutkimuksessa on kiinnitetty erityistä huomiota muutaman sanan sijoittumiseen aineistossa. Tutkimuksen teorialuvussa 2 esitellyn perusteella erityistarkasteluun ovat päätyneet *post-truth*, *valemedia*, *valeuutiset* sekä *totuudenjälkeisyys* lähikäsitteineen. Näiden sanojen voi nähdä muodostavan eräänlaisen pienen ”totuudenjälkeisen sanaston”.

Totuudenjälkeistä sanastoa käsittelevällä alakysymyksellä pyritään saamaan lisäsyvyyttä siihen, miten suomalaisissa media-alan ammattilehdissä totuudenjälkeisestä ajasta oikein puhutaan.

Totuudenjälkeisen ajan käsitteitä toistamalla luodaan käsitystä siitä, mitä ilmiöön liittyy.

Kehystämisen keskeisiä tekijöitä ovat asioille ja seikoille annetut nimet. Pienetkin informaation palaset, kuten yksittäiset sanat, voivat sijoittelun ja toiston avulla muodostua erittäin näkyviksi ja merkittäviksi tekstin osiksi. Yksittäinenkin asia tekstissä voi siis tietyllä tavalla aseteltuna olla lukijalle erittäinkin huomattava, tarkoituksenmukainen ja muistettava seikka. (Entman 1993, 53.)

Samaa mieltä ovat julkisen keskustelun ympäristödiskursseja tarkastelleet Väliaverron ja Hellsten (2002), joiden mukaan asioiden nimeämisillä ja metaforilla tehdään abstrakteista, ihmissilmälle näkymättömistä ja vaikeasti käsiteltävistä asioista ymmärrettäviä. Nimeämiset ja

metaforat tekevät voimakkaiden tunteiden ja mielikuvien herättämisen kautta tieteellisestä tiedosta ja poliittisesta toiminnasta yleisesti hyväksyttäviä, mutta myös heijastavat yleisempiä puhetapoja. (Väliverronen & Hellsten 2002, 229, 241.) Huomautettakoon kuitenkin, etteivät samat informaation yksityiskohdat välttämättä muodostu kaikille lukijoille samalla tavalla merkityksellisiksi ja vaikuttaviksi (Entman 1993, 53).

Sosiaalisen konstruktionismin perusajatuksen mukaisesti kielenkäyttö on aina vallankäyttöä: tekstit rakentavat lukijan käsitystä sosiaalisesta todellisuudesta ja muovaavat tämän tietoja ja uskomuksia maailmasta. Toimittajat käyttävät siis tätä valtaa liittäessään totuudenjälkeisyyden sanoja eri asioiden yhteyteen, tässä tutkimuksessa tiettyjen kehysten sisään. Sanoja valitessaan toimittajat luovat yleisön maailmankuvaa ja vaikuttavat yleiskieleen ja käsityksiin. (ks. esim. Lehtinen 2013, 149–152.)

Kuten luvun 2 perusteella voi todeta, ei totuudenjälkeisen ajan määrittely ole vielä kovin tarkkaa. Vaikka tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole määritelmien luominen, saadaan ammattilehtien käsitteidenkäytön tarkastelulla heräteltyä ajatuksia siitä, mitä ammattilehdistö esittää käsitteiden tarkoittavan. Kun jokin asia nimetään, muuttuu se konkreettisemmaksi ja näkyvämmäksi ilmiöksi – nimeämällä siis luodaan asioita (Horsti 2005, 75). Kiinnittämällä huomiota totuudenjälkeisen ajan avainsanoihin ja niiden määrittelyyn päästään siis tarkastelemaan sitä, mitä asioita, ilmiöitä ja tapahtumia media-alan ammattilehdistö esittää lukijalle totuudenjälkeiseen aikaan liittyvän. Lyhyesti: jos aineistossa esimerkiksi käsite *valemedia* liitetään toistuvasti MV-lehden yhteyteen, herättää sana MV-lehti luultavasti tulevaisuudessa lukijassa mielleyhtymän MV-lehdestä valemedianana. Tässä tutkimuksessa ”totuudenjälkeisen sanaston” esiintymisen tarkastelulla pyritään siis syventämään kehyksien antamia suuntaviivoja sille, mihin totuudenjälkeinen aika ammattilehdissä liitetään. Tarkastelemalla sanoja pyritään siis vastaamaan tutkimuksen alakysymykseen *Miten totuudenjälkeistä sanastoa aineistossa käytetään?*

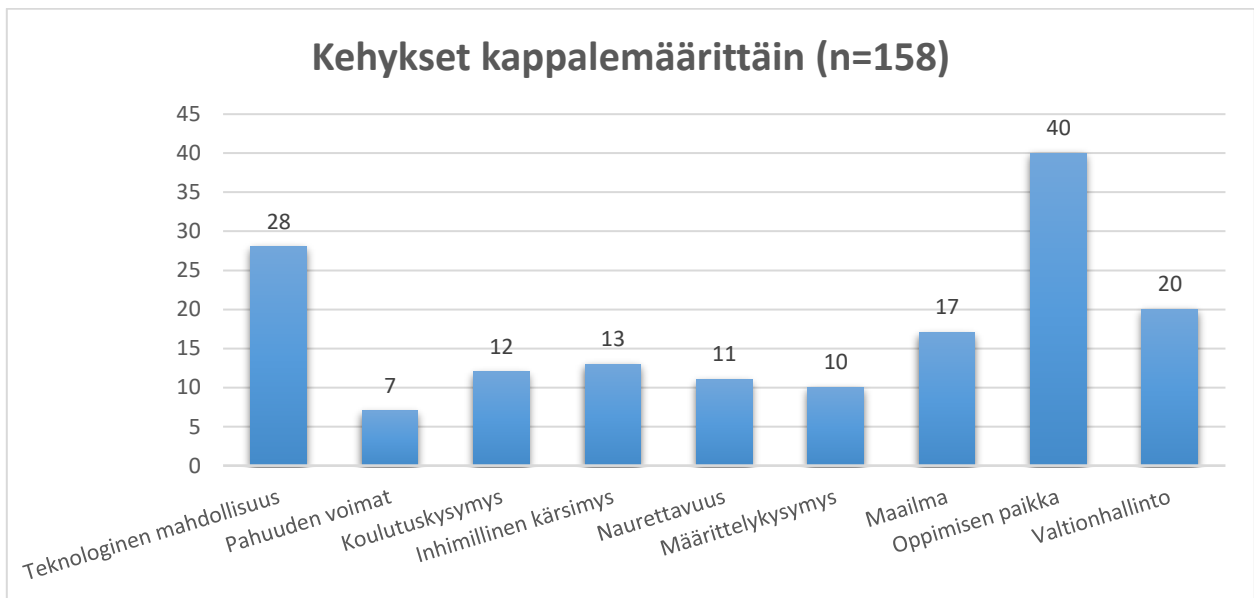
Seuraavaksi tässä tutkimuksessa päästään tarkastelemaan tuloksia eli sitä, miten totuudenjälkeinen aika suomalaisessa media-alan ammattilehdistössä kehystetään. Silmäys luodaan ensin totuudenjälkeisen ajan kehyksiin (luku 4.1), tämän jälkeen niitä vertaillaan Journalistin ja Suomen Lehdistön välillä (4.2) sekä viimeiseksi tarkastellaan totuudenjälkeistä sanastoa (4.3) koko aineistossa.

4. TULOKSET

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset. Tulosluvut kulkevat samassa järjestyksessä tutkimuskysymysten kanssa. Ensin esittelen aineistosta paikantamani yhdeksän totuudenjälkeisen ajan kehystä ja peilaan näitä kehyksiä luvussa 2 esitetyn viitekehyksen kanssa. Tämän jälkeen vertailen kehyksiä aineiston, eli Suomen Lehdistön ja Journalistin perusteella ja viimeksi pohdin aineistossa esiintynyttä totuudenjälkeistä sanastoa. Lopuksi tarkastelen tuloksia yleisesti, peilaten niitä edelleen tutkimuskirjallisuuteeni.

4.1 Totuudenjälkeisen ajan kehykset

Kun lehtitekstiin kirjoitetaan asioita ja jätetään toisia asioita pois, valitaan asiasta puoli joka halutaan esittää (Entman 1993). Totuudenjälkeiseenkin liittyen tekstit esittelevät erilaisia ongelmia, niiden syitä ja seurauksia, ratkaisuehdotuksia sekä valitsevat puolensa moraalisisella arvioinnilla. Luvut 4.1.1–4.1.9 esittelevät nämä yhdeksän totuudenjälkeisen ajan kehystä.

KUVIO 2: Aineiston kehykset kappalemäärittäin.

Paikansin teksteistä ensin *Teknologinen mahdollisuus* -kehysten. Koko aineistosta tämä kehys erottuu joukosta selkeästi positiivisen yleisvireensä takia. Kehys käsittelee pääosin uuden teknologisen kehityksen mahdollistamia uusia ansaintamalleja ja niiden tuomia mahdollisuuksia

uuteen kukoistuskauteen. Kehyksessä ratkaisu esitetään olevan journalismin ja journalistien hallussa. Toinen aineistosta helposti erottuva kehys on *Pahuuden voimat* kehys. Tämä kehys esiintyi aineistossa harvoin, mutta tunnistettavasti. Kehyksessä journalismin roolin esitetään nykyteknologian takia alati pienenevän ja tämän johtavan kärjistetyksi jopa koko yhteiskunnan, siinä sivussa journalismin, tuhoon. Leimallista kehykselle on se, että tilanteeseen ei esitetä ratkaisua, vaan tapahtunut ja tapahtuva on vääjäämätöntä tapahtumankulkua.

Selvästi erottuva, pieni kehys on myös *Koulutuskysymys*-kehys. Kehyksessä perusongelmaksi esitetään ihmisten huono käytös, minkä syyksi esitetään ihmisluonnolle liian monimutkainen nykyaika teknologioineen. Ratkaisuna ongelmaan esitetään journalismia häiriköivien kansalaisten mediakasvattaminen. *Toimittajien inhimillinen kärsimys* -kehyksessä aika esitetään toimittajiin kohdistuvan uhkailun, häirinnän sekä vihapuheen kautta. Seurauksina nimetään luonnollisesti toimittajien työnkuvan vaikeutuminen sekä sen seuraukset, itsesensuuri sekä yleisemmällä tasolla sananvapauden kaventuminen.

Viidentenä pienenä, mutta selkeästi aineistosta erottuu *Naurettavuus*-kehys. Kehyksessä käsiteltiin paljon samoja aiheita ja ilmiöitä kuin *Toimittajien inhimillinen kärsimys* -kehyksessä, mutta sen käsittelytapa on täysin erilainen. Kehyksessä korostui uhkailijoiden ja muiden toiminnan käsittely säälittävänä, naurunalaiseksi kelpaavana asiana. *Kiinnostava määrittelykysymys* -kehyksessä korostuu ihmettely. Ongelmia esitetään useita, mutta keskiöön nousee ihmettely syistä tai pohdinta siitä, ovatko nämä merkkejä uudesta aikakaudesta. *Maailmanpoliittinen tilannejatkumo* -kehyksessä esiin nousevat yleisemmät sananvapauden ja yhteiskuntarauhaan kytkeytyvät kehityskulut muun muassa Venäjän, informaationsodan sekä historiallisten tapahtumien kautta. *Perinteisen journalismin oppimisen paikka* -kehyksessä katsantokanta poikkeaa muista: aikakautta ja tapahtumia tarkastellaan itsekriittisesti perinteisen journalismin peiliinkatsomisen paikkana, alan omia ongelmakohtia osoittaen. *Valtionhallinto ja viranomaiset* -kehys taas esittää tilanteen poliitikkojen sekä viranomaisten ratkaistavana asiana.

Kuten kuviosta 2 on nähtävissä, hallitsevat aineistoa määrällisesti teknologisen mahdollisuuden (28) sekä oppimisen paikan (40) kehykset. Seuraavaksi suurimmat kehykset ovat valtionhallinnon (20) ja maailman (17) kehykset. Loppujen aineistossa esiintyvien kehyksien määrät ovat kohtalaisen pieniä: inhimillisen kärsimyksen kehystä esiintyi 13 jutussa, koulutuskysymyksen kehystä 12 jutussa, naurrettavuuden kehystä 11 jutussa, määrittelykysymyksen kehystä 10 jutussa

ja pahuuden voimien kehystä 7 jutussa. Kehysten esiintymistä aineistolähteiden eli Journalistin ja Suomen Lehdistön välillä vertaillaan tarkemmin luvussa 4.2.

Jokainen paikannettu totuudenjälkeisen ajan kehys (ks. taulukko 2) on muodostettu Entmanin (1993) kehysmääritelmän pohjalta. Jokainen kehys muodostuu perusongelmasta, sen syystä ja seurauksesta, ratkaisusta sekä moraalisisista arvostelmista. Tarkemmin tässä tutkimuksessa käytetystä kehysanalyysin sovellutuksesta eli siitä, miten nämä kehykset paikannettiin, on luettavissa luvusta 3.5.2.

Kehys	Teknologinen mahdollisuus	Pahuuden voimat	Koulutuskysymys
Perusongelma	Journalismin pienenevä rooli verkossa sekä siihen liittyvä haastava taloustilanne.	Hypoteettinen kokonaisvaltaisen tuhon uhka	Kansalaiset ovat medialukutaidottomia ja tämän takia eivät arvosta ja kuluta journalismia.
Ongelman syy	Teknologia, ”jokaisen mahdollisuus olla toimittaja”	Useita, päällimmäisenä teknologia	Nyky aika on liian monimutkainen, mitä verkkoon siirtyminen vielä vahvistaa.
Ongelman seuraukset	Journalismin alalta katoavat työpaikat, yleisön huomio ja kulutus siirtyvät muualle	Hypoteettinen seuraus: Sivistyksen ja demokratian saavutukset, journalismi mukaan luettuna, romahtavat	Perinteinen journalismi sekoitetaan muuhun sisältöön, mikä pienentää sen arvostusta ja heikentää sitä taloudellisesti.
Ratkaisut	Uusien alustojen ja sisältömuotojen kokeileminen ja käyttöönotto, Journalismin tekemisen tapojen tarkastelu	Ei ole	Mediakasvatusta ja -koulutusta lisätään, journalismi pitää samalla huolen omasta laadustaan.
Moraaliset arvostelmat	Uusi aika on mahdollisuus, joka voi olla hyödyllinen ja jota ei voi ohittaa reagoimatta.	Uusi aika merkitsee väistämätöntä pahaa.	Uusi aika vaatii kansalaisten opettamista ja varustamista monimutkaisuutta vastaan.

TAULUKKO 2: Ajan kehykset Journalistissa ja Suomen Lehdistössä

Kehys	Inhimillinen kärsimys	Naurettavuus	Määrittelykysymys
Perusongelma	Toimittajien ja näiden työn häiritseminen.	Uhkailijat, valemedia sekä muut journalismia häiriköivät tekijät.	Epätietoisuus siitä, mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan, mistä muutokset johtuvat ja mitä ne tarkoittavat journalismille.
Ongelman syy	Kansalaiset, joiden toimintaa edesauttavat valemedia sekä toimimattomat viranomaiset.	Ei aina tiedossa tai moninaisia syitä.	Ei aina tiedossa tai moninaisia syitä.

Ongelman seuraukset	Toimittajat sekä näiden työ kärsii. Mahdollisena seurauksena itesesensuuri sekä yleinen sananvapauden kapeneminen.	Journalismi joutuu käyttämään resurssejaan muuhun, kuin perustehtäviinsä.	Epäselviä, moninaisia mahdollisia seurauksia. Osa journalismista tippuu pois pelistä.
Ratkaisut	Journalismin alan toimijoiden varautuminen sekä viranomaisratkaisut.	Journalismin toimintojen säilyttäminen ennallaan, häiriötekijöiden toiminnan erittely.	Tilanteesta selvän ottaminen, varautuminen ja journalismin toimintojen laadun säilyttäminen.
Moraaliset arvostelmat	Uusi aika tuo mukanaan uhkaavan, ikävän ilmapiirin.	Uuteen aikaan liittyy journalismin kannalta ärsyttäviä häiriötekijöitä.	Aika tuo mukanaan tuntemattoman aiheuttamaa epävarmuutta, mutta on samalla kiinnostava ilmiö.

TAULUKKO 2 jatkuu: Ajan kehukset Journalistissa ja Suomen Lehdissä

Kehys	Maailma	Oppimisen paikka	Valtionhallinto
Perusongelma	Maailman tapahtumat ja ilmiöt vaikuttavat nyky-Suomeen, haluttiin tai ei.	Journalismi ei noudata omaa etiikkaansa tai toteuta tehtäviensä yhteiskunnassa.	Valtionhallinnon linjaukset tai niiden puuttuminen vaikeuttavat journalismin toimintaa, journalismin ja valtionhallinnon keskinäinen kinailu vahingoittaa journalismia lukijoiden silmissä.
Ongelman syy	Muiden valtioiden tapahtumat, taloustilanne sekä menneisyydessä alkaneet, edelleen jatkuvat tapahtumankulut.	Osin taloustilanne ja viranomaiset, mutta pääosin journalismi itse.	Journalismin ja valtionhallinnon perinteinen vastakkainasettelu sekä erilaiset toimintalinjat molempia koskevissa asioissa. Näiden ilmiöiden syveneminen.
Ongelman seuraukset	Moninaisia, joihin journalismi ei juuri voi itse vaikuttaa.	Moninaiset. Journalismi saattaa journalismina hävitä, jolloin sananvapaus kapenee ja yhteiskunta vahingoittuu.	Yleisö siirtyy muualle journalismin luota, journalismin toiminta muuttuu epävarmemmaksi.
Ratkaisut	Journalismin toimijoiden tietoisuus asioista sekä varautuminen ennakkoon.	Journalismi tiedostaa asian ja korjaa toimintaansa.	Journalismi ja valtionhallinto/viranomaiset keskustelevat ja päättävät asioista yhdessä.
Moraaliset arvostelmat	Uuteen aikaan kuuluu tapahtumankulkujen uhkaava kärjistyminen.	Uusi aika paljastaa journalismin epäkohdat, mikä voi olla lopulta hyväkin asia.	Uusi aika syventää journalismin ja valtionhallinnon välistä juopaa, mikä ei ole toivottava asia, sillä yhteistyötä tarvittaisiin.

TAULUKKO 2 jatkuu: Ajan kehukset Journalistissa ja Suomen Lehdissä

Aineistosta paikannettiin siis yhdeksän erilaista tapaa esittää totuudenjälkeisen ajan ilmiöitä. Joissakin kehyksissä kehykset muodostuvat hyvin selkeästi totuudenjälkeisen ajan osatekijöistä, esimerkiksi teknologiakehyksessä teknologisista ja taloudellista osatekijöistä (ks. luku 2.2). Moni kehys ei kuitenkaan ole näin yksioikoinen – esimerkiksi oppimisen paikan tai naurettavuuden kehyksissä kerrotaan jo totuudenjälkeisen ajan osatekijöiden aiheuttamista ilmiöistä. Esimerkiksi oppimisen paikan kehyksessä painottuvat Entmanin (1993) kehysfunktioista moraaliset päätelmät sekä ratkaisujen tarjoaminen – kehyksen pääviesti on, että perinteisen journalismin tulisi korjata toimintaansa (vrt. prognostiset kehykset, Snow & Benford 1988)

4.1.1 Teknologisen mahdollisuuden kehys

Tarinaa ei ole olemassa, mikäli sitä ei sosiaalisessa mediassa voi jakaa ja kommentoida. (A140)

Teknologinen mahdollisuus -kehykseen aineistosta kuului 28 tekstiä. Kehyksessä totuudenjälkeisen ajan osatekijöistä korostuivat digitalisaatio, sosiaalisen median yleistymisen sekä perinteisen journalismin resurssiongelmat. Kehyksen avainsanana voi pitää journalismin brändiä – mielikuva journalismista verkossa pitäisi saada käännettyä liiketoiminnaksi, uudeksi rahavirraksi.

Kehyksen voi jakaa kahdenlaisiin teksteihin. Osassa ongelmana ovat enemmän sosiaalisen median ja digitalisaation aiheuttama journalismin verkkoroolin pieneneminen, osassa taas digitalisaation ja sosiaalisen median aikaansaaman verkkoroolin pienenemisen ja ”jokaisen mahdollisuus toimittaa” -ilmiön aiheuttamat taloudelliset ongelmat. Jälkimmäisen tyyppiset kehyksen tekstit vievät samaa päättelyketjua siis ikään kuin syvemmälle.

Teknologiakehyksessä nivoutuvat yhteen McNairin (2018) esittämät totuudenjälkeisen ajan teknologiset ja taloudelliset osatekijät. Digitalisaatio ja sosiaalinen media vaikeuttavat perinteisen journalismin erottautumista verkon muusta sisällöstä. Erottautumisvaikeuksien seurauksiksi esitetään kiihtyvää yleisön siirtymistä muualle. Perinteinen media nähdään verkon haltuunotossa pääosin hitaana ja jähmeänä, lukijoista verkon valtavassa maailmassa kamppailevana. Vaihtoehtoja reagoinnille esitetään vain yksi: uusille alustoille on päästävä mukaan, mikäli hengissä meinaa selvitä.

Teknologiasta puhuvassa kehyksessä asioita tarkastellaan vahvasti taloudellisesta näkökulmasta. Internet sekoittaa perinteisen median ansaintalogiikkaa ilmaisella ja loputtomalla sisällöllään, mikä johtaa journalismialan heikkenevään taloudelliseen tilanteeseen, katoaviin työpaikkoihin sekä siinä samassa journalismin roolin pienenemiseen edelleen verkkomaailmassa. Verkon erityispiirteistä kehyksessä korostuvat erityisesti ilmaisuuden, nopeuden sekä kopioinnin haasteet perinteiselle journalismille.

Hän haluaisi tietää, mitä hyötyä klikkiotsikoista ja somenäkyvyydestä on yrityksille, elleivät ne muutu tilaus- tai mainostuloiksi. (B36)

Tilanne, jossa alkuperäisen uutisen arvo lähestyy nollaa, mutta uutisten loputtoman kierrättämisen tuotto on mittaamaton. (A141)

McNairin (2018) ajan taloudelliseen osatekijään resurssiongelmien kanssa sisällyttämää sensationalismia ei kehyksessä juuri käsitellä. Hieman sensationalismin journalististen sopivuuden pohtimisen tapaan nähtävissä on kuitenkin keskustelua siitä, ovatko kaikki verkon uudet sisältömuodot journalistiseksi sisällöksi sopivia, ja että pitäisikö niitä perinteisestä journalismia arvostavan journalismin soveltaa laisinkaan. Tällaisia havaintoja teki myös Juntunen (2017) kyselytutkimuksessaan, jossa suurin osa vastaajista oli huolissaan klikkausmäärien painottumisesta toimitustyössä.

Ylen jutun mukaan tärkeää asiaa koskevan uutisen pitää koukuttaa kuin kissavideo. Rakas uutinen, ole nyt varovainen. Sinun pitää samalla herättää tunteita ja mieltä, tarvitsetko edes kovin monta tunteita mukaan uittavaa adjektiivia. (A125)

Saitille saatua sutinaa arvostetaan yli luotettavuuden, ja siinä uutismediat laskevat väärin. (B18)

Teknologisen mahdollisuuden kehyksessä esiin nousee myös huolta siitä, erottavatko lukijat moninaisessa verkkoympäristössä journalismin muusta tarjolla olevasta sisällöstä, journalismin kilpailijoista. Tilanteen esitetään olevan kuitenkin perinteisen journalismin itse ratkaistavissa. Ongelman ratkaisun avaimina toimivat uusien toimintamallien sekä teknologian käyttöönotto, ennakkoluulottomuus sekä uusien toimintatapojen kokeilu. Kokonaisuudessaan tilanne nähdään eräänlaisena ”upporikas tai rutiköyhä” -tilanteena, jossa journalismin on selvitäkseen rohkeasti harpattava kohti uutta ja kokeiltava, vaikka menestyksestä ei olisi takeita.

Nythan näyttää siis päivänselvältä, että oikea journalismi pitää brändätä uudelleen, jotta se voisi erottua kaikista muista asioista, joita kulloinkin halutaan kutsua journalismiksi. Pitäisikö uutisorganisaatioiden vaikkapa palkata viestintähommissa ansioituneita entisiä toimittajia suunnittelemaan niille uusi brändi? Tai kirjoittamaan journalismille uusi tarina. (A77)

Kehyksessä toistuvat niin kutsutut uusmediapalvelut, kuten sosiaalisen median palvelut Facebook ja Snapchat, hakukonejätti Google sekä verkon uutispalvelu BuzzFeed. sekä runsas teknologinen sanasto. Kuten Väliverronen ja Hellsten (2002) ovat todenneet, vaikuttavat nimeämiset ja metaforat keskeisesti ongelmien ”julkiseen lanseeraamiseen”. Tällaisia kuvauksia kehyksessä ovat esimerkiksi *tilanne, jossa tuskaillaan ansaintalogiikkaa, mobiilivideon aikakausi, ennennäkemättömän runsas aika sekä loputtoman kopioinnin maailma*. Nämä nimitykset viestivät suurista teknologisista, väistämättömästi perinteiseen journalismiin vaikuttavista muutoksista.

Kuten todettua, McNairin (2018) totuudenjälkeisen ajan osatekijöistä kehyksessä tunnistetaan perinteisen journalismin ongelmiksi resurssien vähyys, digitalisaatio sekä sosiaalinen media. Näiden osatekijöiden riskit tunnistetaan, mutta kokonaisuutena tilanne esitetään uhkaa enemmän mahdollisuutena perinteiselle journalismille suuren potentiaalisen yleisön, uusien ansaintamallien sekä journalismin muotojen ansiosta. Kokonaissuhtautuminen on positiivisen puolella, mikä johti kehyksen nimeämiseen juuri teknologisen *mahdollisuuden* kehykseksi.

Tunnustaudun sanomalehtimantikoksi. Silti en kaipaa satraappimedian tunkkaiselle aikakaudelle, jossa tietoa annosteltiin aina vallasta humaltumiseen saakka. (B30)

Loputtoman kopioinnin maailmassa on oikeastaan helppo erottua. Se käy niin, ettei matki paniikinomaisesti muita, vaan seuraa omaa agendaansa. Kun eri kanavissa kiertää yhä enemmän samaa, tarinoiden alkuperä ja todenperäisyys hämärtyy. Silloin parhaat ansaitsevat luottamuksensa. (A141)

Teknologisen mahdollisuuden kehyksessä toteutuvat kaikki Entmanin (1993) kehysten tehtävät. Kehys määrittää ongelmaksi journalismin pienenevän verkkoroolin sekä siihen liittyen haastavan taloustilanteen, esittää sen syyksi teknologiaa ja sen tuomaa ”jokaisen mahdollisuutta toimittaa”. Ongelman seurauksena perinteisen journalismin alalta saattaa kadota työpaikkoja yleisön huomion ja kulutuksen siirtyessä verkossa muualle. Ratkaisuna ehdotetaan perinteisen journalismin tekemisen tapojen tarkastelua sekä yleistä digitalisaation mahdollistamaa kokeilua. Kehyksessä tilanteen haasteet tunnistetaan, mutta digitalisaatio koetaan uhkaa enemmän tilanteena, jossa perinteisen journalismin on mahdollisuus edelleen loistaa.

4.1.2 Väistämättömän pahan kehys

Uudet someilmiöt muuntuvat vaalikampanjoiden kautta vanhanaikaiseksi sorroksi. (A129)

Väistämättömän pahan kehys esiintyy aineistossa hyvin harvoin. Kehys erottuu aineistojoukosta kuitenkin selkeästi: sen seitsemää tekstiä leimaavat ajan yllä roikkuva väistämättömän yhteiskunnallisen tuhon uhka. Kehyksessä ongelmat esitetään arvailun tasolla. Tulevaisuuden hypoteettiset ongelmat ovat yhteiskunnallisen tason negatiivisia tapahtumia, kuten jopa sivistyksen, demokratian ja koko yhteiskunnan kaatumista, eräänlaista ”paluuta keskiajalle”. Leimallista kehykselle on, että selkeitä ratkaisuja tilanteeseen ei teksteissä esitetä.

Totuudenjälkeisen ajan osatekijöistä taustalla nähdään digitalisaatio sekä sosiaalisen median yleistymisen. Tuhoisat kehityskulut, kuten salaliittoteorioiden leviäminen, yhteiskunnallisen keskustelun muuttuminen somehuuteluksi, Facebookin tiedollinen ylivalta sekä tiedonvälityksen kaventaminen tietoliikennetarkkailulla nähdään teknologisen kehityksen seurauksina. Kuten Abrahamin (2018) ja McNairin (2018) esityksissä, kietoutuvat sosiaalinen media ja sen vahvistamat poliittiset kehityskulut yhdeksi uhkaksi.

Kehyksen perusongelma on murhe mahdollisesti koittavasta ”paluusta pimeälle keskiajalle”, jossa diktaattorit hallitsevat ja jossa järjen valo on sammunut koko yhteiskunnasta. Kehyksessä perusongelman yhteydessä harmitellaan journalismin roolin pienenemistä yhteiskunnassa juuri silloin, kun sitä kipeimmin tarvittaisiin. Kehys siis hyvin selkeästi toistaa McNairin (2018) ajatusta eliittien arvostuksen romahtamisesta, mutta myös tuo mieleen ilman sosiaalista mediaa esiintyvän totuudenjälkeisyyden sukulaisen, propagandan käytön.

Kun luen sosiaalista mediaa, minäkin pelkään. Pelkään, että jos kansa alkaa päättää asioista, melko hiljattain yleistyneet ihmisoikeudet ja demokratia eivät ole ensimmäinen prioriteetti. (A58)

Tekstien sanastossa vilisevät erilaiset hallitsijat päivänpoliitikoista jo olleisiin diktaattoreihin sekä viittaukset sivistyneeseen ihmiskuntaan, jonka ei sopisi tuhota jo saavutettua. Kun ennen *oli aikakausi, jolloin valtiomies saatettiin sivistyneesti hautaan* (A116), on nykyaika *provokaation vuosisata* (A12), ja pian *valistuksen aika* päättyy (A129). Tilannetta peilataan välillä myös menneeseen aikaan, jolloin kaikki tuntui olevan paremmin ilman nykyteknologiaa. Yksittäisistä ilmiöistä kehыksen teksteissä korostuvat maininnat Suomen ja maailman sananvapausluokituksen muutoksista sekä toimittajien vainoaminen maailmalla.

Mielenkiintoinen havainto on, että osassa journalismieliitin arvostuksen romahduksesta kertovan kehyksen teksteissä toistuvat menneen ajan haikailu, perinteisen journalismin ihmisiä ja yhteiskuntaa pelastavan voiman korostaminen sekä vaarallisen nykyteknologian osoittelu ovat juuri Engesser ym. (2017) esittämiä populistisen puhutavan piirteitä.

Kehyksessä teknologisenä turmion tuojana korostuu *minuuteissa joukkolynkkaava* sosiaalinen media, jonka rinnalla *vanhat tiedotusvälineet eivät enää saa kumua ja humua aikaan* (A12). Totuudenjälkeinen aika esitetään koko yhteiskunnan ongelmana pelkän perinteisen journalismin haasteen sijaan, mikä vaikutti kehyksen nimeämiseen väistämättömän pahan kehykseksi. Kehyksen kuvaamaa tilanne vertautuu kauhukuvana Romanon (2017) esitykseen siitä, että sosiaalisen median logiikkaa ja myrkyllistä keskustelu ympäristöä ei nykyisellään ymmärretä. Kehyksessä eivät selkeästi toteudu kaikki Entmanin (1993) kehyksen tehtävät. Perusongelman, sivistyksen romahtamisen realisoituminen sijoitetaan tulevaisuuteen. Syy on teknologiassa, eikä selkeitä ratkaisuja tilanteeseen esitetä ja toisin kuin teknologisen mahdollisuuden kehyksessä, on näkemys teknologian vaikutuksesta hyvin synkeä. Kuten Abraham (2018) on todennut, ovat sosiaalisen median tiedonkulun edessä kaikki voimattomia.

4.1.3 Koulutuskysymyksen kehys

Koulutuskysymyksen kehys esiintyy tekstissä jonkin verran, yhteensä 12 jutussa. Kehyksessä aika nähdään väistämättömän pahan kehyksen tapaan ongelmana sivistykselle, mutta perustavanlaatuisesti nämä kehykset eroavat siinä, että koulutuskysymyksen kehys tarjoaa tilanteeseen ratkaisun. Kehyksessä toistuvaa on toteamus kansalaisista, jotka ovat teknologian takia monimutkaistuvan nykyajan takia ovat kipeästi mediakasvatuksen tarpeessa.

Perusongelmana kehyksessä esitetään se, etteivät lukijat enää tunnista tai arvosta perinteistä journalismia. Tämän esitetään johtavan lopulta siihen, että perinteisen journalismin arvostus ja samalla taloudellinen tilanne heikkenevät edelleen. Väistämättömän pahan kehyksestä koulutuskysymyksen kehys kuitenkin eroaa siinä, että tilanteeseen esitetään selkeä ratkaisu, mediakasvatuksen ja -koulutuksen lisääminen. Kehyksessä on taustatekijänä näkyvissä McNairin (2018) mainitsema totuudenjälkeisen ajan teknologinen osatekijä, perinteisen journalismin asemaa tiedonvälittäjänä heikentänyt yleinen digitalisaatio sekä sosiaalinen media. Teknologiaa

ei kuitenkaan kehyksessä aseteta suoraan ongelmaksi, vaan syynä kiinnittää huomiota mediakasvatukseen.

Vale uutisten on todettu leviävän verkossa perinteistä uutista laajemmin (Vosoughi ym. 2018), ja Medialiiton Vale uutistutkimuksessa (2017) yli kaksi kolmasosaa vastaajista uskoi, että vale uutisilla on vaikutusta suomalaisten käsityksistä ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien perusfaktioihin. Kolme neljästä suomalaisesta katsoi samassa tutkimuksessa kykenevänsä tunnistamaan vale uutisen, mutta noin puolet arvioi suomalaisten sanomalehtien, aikakauslehtien, TV:n ja radion tuottavan ainakin jonkin verran keksittyjä ja valheellisia uutisia (em. 2017). Samaa kuvan medialukutaidosta ei voida sanoa välittyvän tämän tutkimuksen koulutuskysymyksen kehyksestä.

Kehyksessä kuvataan aikaa, *jolloin kriittistä mediasuhdetta tarvittaisiin enemmän kuin koskaan* (B118) joka on *yhä monimutkaisemmaksi ja arvaamattommaksi muuttuva* (A84_1) Jotta perinteisen journalismin arvostus ja sitä kautta taloudellinen tilanne voitaisiin turvata, kehyksessä korostetaan, kuinka *mediakasvatuksen merkitys korostuu nettimaailmassa, jossa kaikki ei ole sitä, miltä se on saatu näyttämään* (B7).

Koulutus nähdään ratkaisuna yleissivistyksen ja medialukutaidon puutteen ongelmalle. Edellä mainitut näkyvät kehyksen mukaan niin journalismin arvostuksen laskuna kuin valheellisten tietojen leviämisen ja niihin uskomisen nousuna. Kuten McNair (2018) ja Abraham (2018) toteavat, on siirtymä verkkoon ja sosiaalisen mediaan päätekijä ja joka vahvistaa toista totuudenjälkeisen ajan osatekijää, filosofis-epistemologista perinteisen journalismin totuuden kyseenalaistamista.

Aikuiset peukuttavat vihasivustoja ja jakavat kärkkäästi vaihtoehtofaktoja. Lukion journalismikurssilaiset osaavat nimetä perinteisistä medioista ehkä kaksi. Kärkipoliitikot kompastuvat journalismin pelisääntöihin. Suomalaisten mediaymmärrys tuntuu usein yllättävän heikolta, vaikka menestymme koulutusvertailuissa. (A118)

Kehyksessä korostetaan koulutusjärjestelmän vastuu erityisesti nuorten mediakasvattajina, mutta sivistystä tarjotaan ratkaisuna myös laajemmin yleisön ja koko kansan mediaymmärryksen lisäämiseksi sekä ymmärryksen työkaluksi häirintää kohtaaville toimittajille. Vakavatkin teot, kuten vihapuhe toimittajia kohtaan, eivät välttämättä ole ihmisten omaa pahuutta.

Nuoret kuitenkin lukevat vain vähän uutisia, joten heillä ei välttämättä ole riittävästi taustatietoja, jonka avulla he kyseenalaistaisivat lukemaansa. (A84_1)

— — some on tehnyt kenestä tahansa potentiaalisen tiedotusvälineen. Ihmisten käsitys yksityisestä ja julkisesta on tämän myötä hämärtynt. (A111)

Kehyksessä esitetään medialukutaidon olevan maailman ymmärtämisen kannalta liki välttämätön kansalaistaito. Kehykselle tyypillinen moraalinen arvostelma (Entman 1993) on koulutustarpeen korostaminen. Kehyksessä ihmisiä ei esitetä syypäinä, vaan he eivät nykyisillä taidoillaan edes pysty toimimaan oikein, tässä tapauksessa erottamaan faktoja fiktiosta.

— — on kiistatonta, että esimerkiksi Facebookissa kaikki tieto näyttää samanarvoiselta, eikä ihmisillä aina ole työkaluja luokitella sitä. Faktan erottaminen fiktiosta on äärimmäisen tärkeää, koska yhteiskunnallinen keskustelu käy mahdottomaksi ilman yhteistä käsitystä tosiasioista. (A92)

Mediakasvatuksen nähdään kehyksessä myös mahdollisena ratkaisuna myös median ansaintaongelmaan. Kun yleisö osaa tunnistaa oikean tiedon väärästä ja oppii arvostamaan perinteistä journalismia, on se myös kenties halukas maksamaan siitä.

Koulutuskysymyksen kehyksessä korostuu Entmanin (1993) nimeämissä kehysten tehtävistä erityisesti ratkaisun ehdottaminen. Koulutus esitetään ilmiselvänä ja helposti toteutettavana ratkaisuna. Tilanteesta luodaan varsin hallittavissa oleva kuva – totuudenjälkeinen aika vaatii vain lukijoiden täydennyskouluttamista. Kehys noudattelee Romanon (2017) esittämää ensimmäistä toimintamallia totuudenjälkeisyyden kanssa toimimiseen: jos valeuutiset opitaan tunnistamaan, on tilanne perinteisen journalismin kannalta taas hyvä.

4.1.4 Toimittajien inhimillisen kärsimyksen kehys

Toimittajien inhimillinen kärsimys -kehyksessä ongelmana painottuu toimittajien kokema häirintä. Kehystä käytettiin 13 jutussa. Ongelman syyt, yhteiskunnallinen ilmapiiri, valemediat sekä viranomaisten ja poliitikkojen toiminta ovat samankaltaisia kuin valtionhallinnon kehyksessä. Toimittajien inhimillisen kärsimyksen kehys kuitenkin esittää seuraukset yksilötasolla, eli McNairin (2018) mainitsemasta kunnioituksen puutteesta toista yksilöä kohtaan.

Häirinnälle ja uhkailulle esitettyjä syitä olisi kiinnostava vertailla luottamuksen osatekijöihin (Kohring & Matthes 2007), mutta päätelmiä ei juuri aineiston vaillinaisten syiden kuvauksien

takia ole mielekästä esittää. Uhkailun ja häirinnän syyt esitetään epäselvinä, kuten seuraavassa esimerkissä:

Kempeleen raiskaustapauksesta kertonut uutisjuttu valikoitui mysteeriksi jääneestä syyistä muun muassa MV-lehden ja Suomi24 -keskustelupalstan vihan kohteeksi. (A112)

Toimittajien kärsimyksen sivuoreena seurauksina esitetään sananvapauden kaventumista itsesensuurin kautta. Ratkaisuna ongelmaan tarjotaan toimitusten sekä yksittäisten toimittajien varautumista: esimerkiksi jutussa B12 mainitaan niin *poliisille ilmoittaminen, kulunvalvonnan tarkentaminen, esimiehille kertominen ja henkilökunnan ohjeistaminen*. Teksteissä kerrotaankin toimittajien kärsimyksestä niin yleisellä tasolla kuin yksittäinen toimittaja esimerkkinä. Toinen häirintäongelman seuraukseksi kehyksessä esitettävä asia on sen viemät taloudelliset resurssit, lähinnä harmistuneeseen sävyyn.

Täysin asiattomat palautteet ovat lisääntyneet, ja uhkaukset vievät aikaa mielekkäämmältä tekemiseltä. (B28)

Vainiota harmittavat trollauksen setvimiseen kuluvat resurssit, joille olisi käyttöä uutistyössä. (A124)

Kehys vahvistaa näkemystä totuudenjälkeisen ajan alun sijoittumisesta vuoteen 2016 (ks. esim. Maasilta 2017; Malmberg 2017). Vuonna 2015 kehyksessä puhutaan pääosin Euroopan pakolaiskriisin myötä esille nousseesta rasismista ja sen seurauksena maahanmuuttoaiheista kirjoittavien toimittajien häirinnästä. Vuonna 2016 jonkin verran laantunut pakolaiskriisi ei enää riitä selittämään herjauksen määrää, ja tilannetta kuvataan *vihaviestien lähettämiseksi melkein mistä tahansa ärsykkeestä* (A45) Vuonna 2017 todetaan jo, että *vihapuheeseen oikeuttaa niin maahanmuutosta, feminismistä kuin äitiydestä kirjoittaminen* (B40).

Verkossa sinkoilevat herjaukset ja uhkaukset ovat olleet suomalaista todellisuutta jo muutaman vuoden ajan. Myös journalistit ovat saaneet niistä oman osansa. (A111)

Moraalisena arviointia (Entman 1993) kehyksessä korostuvat uhkailun epäreilisuus ja käsittämättömyys. Kehys toteuttaa kaikkia Entmanin (1993) kehyksen tehtäviä, vaikkakin ongelman syyt jäävät abstraktille tasolle. Toimittajien inhimillisen kärsimyksen kehys toistaa näkemystä *uhkailijoiden ymmärtämättömyydestä* (B10): *ajattelemattomuus ja ymmärtämättömyys ovat aikamme kansanvitsauksia* (A45). Ratkaisuna ei kuitenkaan juuri esitetä ymmärryksen lisäämistä, vaan perinteisen journalismin toimijoiden parempaa suojautumista sekä

viranomaisten toimenpiteitä. Konkreettisia keinoja, kuten kulunvalvontaa sekä toimittajien ohjeistusta esitetään enemmän varotoimenpiteinä.

Kehyksessä on näkyvissä kuitenkin perinteisen journalismin ratkaisukeinojen osoittautuminen riittämättömäksi. Valtaosassa vuonna 2017 kärsimyskehystä käyttäneissä jutuissa sijaitsee myös viranomaisten vastuuta korostava valtionhallintokehys, mitä ei tätä aikaisemmissa teksteissä ollut näkyvissä. Toimittajien kärsimyksestä syyttävä sormi kääntyi siis ainakin jonkin verran uhkailijoista ja yhteiskunnallisesta ilmapiiristä kohti viranomaisia. Hitaasti uhkailusta tehtyyn rikosilmoitukseen reagoivia viranomaisia harmitellaan muun muassa seuraavasti:

Pelkonen myöntää pettyneensä aluksi alkuperäiseen päätökseen rajoittaa esitutkinta, sittemmin jutun hitaaseen etenemiseen. ”On harmillista, jos uhkailijat pääsevät tästä ilman naarmuakaan. Siinä tapauksessa he voisivat jatkaa ja toistaa toimintaansa. Jos seurauksia ei tule, kanteleminen uhkailusta voi monesta muustakin tuntua turhalta.” (A124)

Vaikka kehyksen selkeästi hallitseva moraalinen arviointi on pettymys, on sivujuonteena havaittavissa myös ymmärrystä rajallisten resurssien kanssa toimivia viranomaisia kohtaan. Esimerkiksi jutussa A112 kerrotaan, kuinka toimittaja on tehnyt rikosilmoitukset ainoastaan tärkeimmistä viesteistä, sillä *olisihan poliisi ylityöllistetty, jos jokainen toimittaja tekisi rikosilmoituksen joka ikisestä kunniaa loukkaavasta kommentista* ja jutussa A70 kaivataan omaa vihapuheeseen keskittyvää tutkintayksikköä.

4.1.5 Naurettavuuden kehys

Naurettavuuskehys esiintyy tekstissä jonkin verran, yhteensä 12 kertaa. Kehyksessä totuudenjälkeisen ajan osatekijöistä erottuu kulttuurisena osatekijänä toimittajia kohtaan koettu vähäinen kunnioitus (ks. tämän tutkimuksen luku 2.2). Kehystä käyttävissä teksteissä toistuu samankaltainen syy-ongelma-seuraus-kuvio (Entman 1993) kuin toimittajien inhimillisen kärsimyksen kehyksessä, mutta nämä kaksi eroavat selkeästi kehyksen neljännen tehtävän, moraalisen arvostelman suhteen – kunnioituksen puutetta ei esitetä ongelmana, joka tulisi ottaa kovin vakavasti.

Vähättelyn kehyksessä esitellään pääasiassa MV-lehden, sen lukijoiden sekä toimittajien uhkailijoiden tekemisiä ja niiden seurauksia. Kyse on siis selkeästi Pöyhtärin, Haaran ja Raittilan (2013) tarkoittamasta vihapuheesta. Kun kärsimyksen kehyksessä vihapuhe esitetään epäreiluina

ja haitallisina, vähättelyn kehyksessä perinteisen journalismin kannalta haitallisetkin seikat pyritään osoittamaan naurunalaisiksi, järjenvastaisiksi ja suorastaan typeriksi.

Kuoleman toivotuksia ja läheisten joukkoraiskausterveisiä tuli kampanjan alkamisen jälkeen odotetusti paljon, mutta – – 70 prosenttia oli läähätystä ja 30 seksipyyntöjä (A35)

Esimerkiksi *Paskamyrskyksi* otsikoidussa jutussa (A11) todetaan, kuinka on *ironista, että sivusto, joka on erikoistunut rikostaustojen julkaisuun, hermostuu siitä, että kerroin Janitskinin rikostaustoista*. Toimittajan kerrotaan jutussa joutuneen MV:n tähtäimeen, mutta kärsimyksestä kertomisen sijaan juttu lähinnä erittelee julkaisun järjenvastaisuutta ja esimerkiksi todetaan, etteivät *jonkinlaiset lokakampanjat* tuskin toimittajan työtä hetkauta. Kunnioituksen puutteen seuraukset esitetäänkin kehyksessä tyypillisesti lähinnä vähäisinä resurssiongelmia. Vähättelykehys näyttäytyykin erikoisena, kun sitä vertaa inhimillisen kärsimyksen kehykseen tai esimerkiksi Pöyhtärin, Haaran ja Raittilan (2013) havaintoihin siitä, että vihapuheella on vakavia seurauksia.

Sinänsä vakavia ongelmia pyritään kehyksessä esimerkiksi *mitä mielikuvituksellisemmiksi* (B13) kutsumalla ikään kuin vähättelemään. Kehyksen nimi voisikin toisaalta olla myös vähättelyn kehys – niin paljon kunnioituksen puutetta vähätellään ongelmana. Vähättelyä korostetaan kehystä käyttävissä teksteissä lennokkaalla, jopa naljailevaksi yltyvällä kielenkäytöllä. Esimerkiksi naistoimittajia häiriköivistä miehistä kertovassa *Huorittelijat*-jutussa (A37) kehystä rakennetaan uhkailijat sekä viranomaiset jopa koomisiksi tekevillä kuvailuilla, nimeämisillä sekä muilla kielellisillä keinoilla. Tällaisia keinoja ovat uhkailijan tekemisten nimeäminen varsin mielikuvituksettomiksi, tämän puhuttelu etunimellä sekä *vaivaantuneelta kuulostavana nuorukaisena* sekä tämän sitaattien jättäminen muusta tekstistä poiketen puhekieliseen asuunsa.

Kysyn Tenhuselta, onko hänen tavoitteenaan saada uhrinsa pelkäämään. Kuten niin monet, Tenhunen on valinnut kohteekseen nuoren naistoimittajan.
Taustalla taitaa olla naisvihaakin, vai miten on, Riki?
”Eeei se pelko mikään tavoite ole. Enkä minä naisia vihaa. Mutta vihervasemmistolaisia suvakkeja vihaan kyllä.”
Kysyn Tenhuselta, eikö tämä kykene sävykkäämpään viestintään. Hetken nuorukainen kuulostaa vaivaantuneelta. (A37)

Naurettavaksi kehystetään useita seikkoja puhumalla esimerkiksi *uhriretoriikkaansa mölyävällä Putkosella, tasapuolisen tiedonvälityksen ihanteita kunnioittavalla hommaforumilaisten omien väärentämättömien näkemysten julkaisemisella ja rauhassa lomailevalla, iloisemmin sutkauttelevalla Timo Soinilla* (A14) sekä viittaamalla tutkimusten perusteella lukijoita

häiritsevien jutturakenteiden olevan *vähän niin kuin tässä jutussa* (A31). Osa naurettavaksi kehystetystä ei siis ole vihapuheeksi katsottavaa, vaan naurettavaksi kehystetään myös populismia.

Entmanin (1993) kehysten tehtävistä on vähättelykehysten tarjoama ratkaisu välittämättä oleminen ja moraalinen arviointi perinteistä journalismia kunnioittamattomien on siis kehystys vähäpätöisiksi sekä naurettaviksi.

4.1.6 Määrittelykysymyksen kehys

Määrittelykysymyksen kehystä käytetään aineistossa suhteellisen vähän, 10 kertaa. Kehys erottuu aineistosta moraalisen arvostelmansa (Entman 1993) perusteella, joka on tilanteesta kiinnostunut hämmennys. Kehyksen tarjoamat syyt ja seuraukset ovat moninaisia – yhdeksi kehykseksi sen kuitenkin tunnistaa juttujen moraalisen arvion, hämmennyksen ja epätietoisuuden perusteella.

Kehyksessä ovat esillä kaikki totuudenjälkeisen ajan osatekijät, niin ongelmina kuin niiden syinäkin. Tämä vastaa McNairin (2018) kuvausta totuudenjälkeisestä ajasta, jossa eri osatekijät ovat luonteeltaan päällekkäisiä sekä toinen toisiaan edesauttavia. Syiden suoran osoittelun tai selkeiden ratkaisuiden esittämisen sijaan kehyksessä keskitytään enemmän ihmettelemään, miten asiaan tulisi suhtautua – *mitä jos se olikin niin, että liikenne vaaransi susien elämän?* (A84) ja toisaalta pyritään hallitsemaan asioita pyrkimällä järkeistämään niitä. Esimerkiksi tekstissä A36 näin:

Ennen olen naiivisti kuvitellut, että nimenomaan tapahtumat tai tapahtumattomuudet olisivat empiirisesti todennettavia seikkoja. Jotakin joko tapahtui tai sitten ei. Nyt elämme yhtäkkiä ihan uudenvälisessä välimuodossa: se, että ehkä tapahtui, tai olisi ainakin saattanut tapahtua, on yhtä lailla uutisarvoista kuin se, että tosiasiaa jotakin tapahtui. Osittain syynä on uusi uutiskriteeri ”tästä puhutaan somessa, tästä meillekin” – – Toisaalta on kyse siitä, että keskustelukulttuurin kärjistymisen on Suomessa niin uusi ja yllättävä ilmiö, että toimittajat ovat niin sanotusti käsi päässä sen kanssa. (A36)

Kehyksessä toistuvat rinnakkain eri totuudenjälkeisen ajan teemat. Tämä korostuu erityisesti kokoelmateksteissä, joissa saatetaan puhua samanaikaisesti *oikeasta sananvapauden käytöstä, suomalaisen keskustelukulttuurin rumentumisesta ja valemedian kanssa flirttailevista poliitikoista* (A44), *sananvastuusta, totuuden löytämisestä ja tappo- ja väkivaltauhkauksista* (A56) tai *totuudellisuudesta, riippumattomuudesta, tarinankerronnasta ja tiedonvälityksestä journalistien*

omaisuutena, journalismin hukatusta identiteetistä ja kadoksissa olevasta journalistisesta itsenäisyydestä (A63)

Mediakriittisen oppimiskehymyksen (4.1.8) lisäksi määrittelykysymyksen kehys on ainoa, jossa korostetaan perinteisen journalismin osasyllisyyttä totuudenjälkeisen ajan osatekijöiden vahvistumiselle. Kehys sivuaa siis journalismin tieto-oppia tutkineen Lehtisen (2016) käsittelemiä teemoja – mikä määrittää journalistisen totuuden? Esimerkiksi valeuutisiksi kutsuttujen sisältöjen valheellisuutta ”oikeisiin” uutisiin vertaileva kolumni *Feikkiuutiset* (A96) pohtii journalistista totuutta seuraavasti:

Mutta samalla kirjoittamisen ja lukemisen idea on se, että asioihin on loputtomasti näkökulmia. Siksi eräällä tasolla kaikki uutiset ovat valeuutisia tai ainakin feikkiuutisia, muka tärkeitä tarinoita, jotka toisesta näkökulmasta ovat pelkkää höpötystä. – – Kuinka valheellinen onkaan uutisten välittämisen perusolettama, että maailma koostuu päivittäisistä tärkeistä tapahtumista? Minä hetkenä hyvänsä jotain on mukamas juuri tapahtunut. Hiihtäjät ovat törmänneet toisiinsa kilpailussa, mietintö on julkaistu. (A96)

Määrittelykehyksessä tunnistettavaa on konkreettisten ratkaisuehdotusten (Entman 1993) puute, minkä sijasta tarjotaan lähinnä toivomuksia ja pohdintaa. Esimerkiksi sosiaalisen median vaikutusta journalistiseen totuuteen pohtivassa tekstissä *Kopioi tämä kolumni* pohditaan teknologian journalismille tuomia muutoksia seuraavasti:

Mitä jää jäljelle, jos kaikki vain kierrättävät ja kopioivat? Mistä silloin saadaan sisältö, jota monistaa? Mitä tapahtuu tiedonvälitykselle, kun kaikki on vain lopulta kopiota jostakin? (A141)

4.1.7 Maailmanpoliittisen tilannejatkumon kehys

Maailmanpoliittinen tilannejatkumo -kehys on aineiston neljän useimmin esiintyvän kehymyksen joukossa, esiintyen aineistossa 17 kertaa. Kehyksessä keskitytään totuudenjälkeiseen aikakauteen maailmalta Suomeen leviävänä ilmiönä. Ilmiö nähdään uhkaavana seurauksena Suomelle, *sananvapauden mallimaille* (A32) sekä sen sanan- ja lehdistönvapaudelle. Syitä esitetään olevan monia: teksteissä eritellään esimerkiksi Euroopassa sekä muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia sananvapaudessa ja lehdistön tilanteessa, informaatio sodan uhkaa, USA:n presidentinvaaleja sekä erilaisia historiallisia tapahtumaketjuja.

Yhteen syyhyn keskittymisen sijaan tilanne nähdään kehyksessä monen osatekijän summana, kuten se McNairin (2018) mukaan onkin. Esimerkiksi tekstissä (A10) syiksi esitetään *heikkenevä talous, viestinnän tuleminen journalismin kentälle, vihapuhe ja Venäjän poliittinen tilanne,*

tekstissä (A27) taas *journalismia ymmärtämätön yleisö, asiantuntemattomat toimittajat, klikkausten perässä juoksevat mediatalot, hyökkäykset toimittajia kohtaan sekä Venäjän informaatio­sota*. Aika on siis ikään kuin luontainen maailmanpolitiikan ja historian jatkumo, hetki jolloin aiemmin propagandana tunnettu valtiojohtoinen väärä tieto on teknologisen kehityksen myötä jalostunut totuudenjälkeisen ajan tuotteeksi (ks. McNair 2018, 68).

Valtionhallinnon ja maailmakehyksien ero on tiivistetysti se, että maailmanpoliittisen tilannejatkumon kehys keskittyy nimensä mukaisesti maailman tapahtumiin, valtionhallinnon kehys taas kotimaan tapahtumiin. Maailmakehyksessä liikutaan siis enemmän totuudenjälkeisen ajan poliittisten osatekijöiden (McNair 2018) informaatiovaikuttamiseksi nimetyssä osassa, valtionhallinnon kehyksessä populismin parissa. McNairin (2018) totuudenjälkeisen ajan osatekijöiden Yhdysvallat-keskeisyys näkyy juuri eniten maailmakehyksessä. Kun McNair keskittyy käytännössä kokonaan Venäjän informaatiovaikuttamiseen ja Yhdysvaltain presidentinvaaleihin liittyviin informaatiovaikuttamisen teemoihin, puhutaan tässä aineistossa samasta aiheesta paljon myös maailman sananvapaustilanteen kautta. Toisaalta, kuten jutussa A32 todetaankin, oli vuosi 2016 *vapaan sanan juhluvuosi* – painovapauden 250-vuotisen historian merkkivuoden voi ajatella vaikuttaneen tämän teeman korostumiseen aineistossa.

Leimallista maailmakehykselle on, että vaikka Suomen omaa osuutta ongelmissa ei kielletä, korostetaan ongelmien olevan lähtöisin muualta kuin Suomesta. Esimerkiksi tekstissä A3 *muslimivastaisuuden nousu Euroopassa saa islamofobian näkyväksi Suomessakin ja toisaalla maailman ilmiöt ravistelevat suomalaista sananvapautta ja voimme olla varmoja, että Trump-imitaattoreita nähdään tulevissa vaaleissa pitkin Eurooppaa* (A9). Maailman tapahtumien esitetään vaikuttavan Suomen tilanteeseen niin toimittaja- kuin mediasella. Kehyksessä tilanteen seurauksena esitetään sanan- sekä lehdistönvapauden pienenemistä itsesensuurin kautta.

Esimerkiksi Italiassa sanomalehtijutusta maksetaan freelancetoimittajalle 10–20 euroa. Huonot palkat kaventavat lehdistönvapautta – huonosti maksetut avustajasopimukset ja nollatuntisopimukset ovat olleet tapetilla Suomessakin – hän kehottaaakin nuoria journalisteja aktivoitumaan asiassa, jotta huonot työhöhdöt eivät pääse rapauttamaan Suomen lehdistönvapautta. (A27)

Kehys poikkeaa kuitenkin väistämättömän pahan kehyksestä siten, että ongelmaan esitetään olevan ratkaistavissa. Kehyksessä vallalla on Hannanin (2018) käsitys sosiaalisesta mediasta totuudenjälkeisen ajan mahdollistajana, mutta myös Romanon (2017) tapaan ratkaisuna korostetaan journalististen peruseriaatteiden pitäminen mielessä.

Totuudenvastaisuus voi hyvin eri puolilla maailmaa, meilläkin. Internetin rajattomuus mahdollistaa myös totuuden rajojen hämärtyksen. – – Siksi on tärkeää, että ammatin perinteiset hyveet ovat kunniaissa. Tiedonhankinta ja tietojen varmentaminen – faktojen tarkistaminen – ovat loputonta perustyötä, jonka varaan koko toiminnan uskottavuus rakentuu. (A119)

Journalismin tehtäväksi esitetään muun muassa oleminen osa Suomen puolustusjärjestelmää (A27), apu, joka nostaa maan lamaantuneisuuden tilasta (A50) ja Hornet-hävittäjien lailla vieraan vallan hyökkäykset Suomen vapaaseen mediatalaan torjuminen (B2). Suomen ja samalla sanan- ja lehdistönvapauden puolustaminen näyttäytyy kehyksessä eräänlaisena kunnia-asiana: *Suomea on alettu ulkomaillakin pitää sananvapauden mallimaana.* (A10)

4.1.8 Oppimisen paikan kehys

Veteen piirretty viiva mainonnan ja journalismin välillä on siirtynyt korvien väliin, jossa se liplattelee epämääräisesti. (A15)

Mediakriittinen oppimisen paikan kehys on selkeästi aineiston määrällisesti suurin kehys, jota käytetään aineistossa 40 jutussa. Kehys erottuu aineistosta selkeästi sen journalismin alaan kohdistuvan itsekriittisen sävyn perusteella. Taloudellisin totuudenjälkeisen ajan osatekijöihin paikantuvat journalismin haasteet myötävaikuttavat kehyksessä ajan toista osatekijää, luottamusta mediaan (ks. McNair 2018).

Juntusen (2017) havaintojen perusteella voitaneen sanoa, että suomalaiset toimittajat ovat huolissaan sensationalismin sekä kiireen vaikutuksista journalismiin. Tässä kehyksessä tämä näkyy muun muassa näin: *klikkauksien ja sensaatioiden tavoittelu alentaa arvovaltaa lukijoiden silmissä* (A60) ja *kiire houkuttaa lipeämään sananvastuusta, millä sahataan oman alan oksaa* (A61)

Toimitukset hakevat kannattavaa toimintamallia, ja sortuvan siksi piilomainontaan, klikkausjournalismiin ja muihin kyseenalaisiin keinoihin. Se on kuin haulikkoammuntaa: ammutaan kasa hauleja umpimähkään, ja katsotaan mikä osuu. (A16)

Itsesensuurin taustalla voi olla perusteltu tai perusteeton pelko oman työpaikan säilymisestä, mutta usein syynä on vain inhimillinen halu olla mukava ja pidetty. Paineessa oleville pomoille ei haluta lisää ongelmia eikä omalle kontolle hankalan ihmisen leimaa. (A81)

Osassa teksteissä toistuvat huomautukset taloudellisesta ahdingosta sekä sen myötä kiireestä, jolloin *virheitä vilisevä ja kiireellä kyhäty journalismi on bensaa vihapropagandaa suoltavien*

ääriliikkeiden polttopulloihin (A72) Resurssipulan syynä nähdään osin juuttuminen vanhoihin tapoihin ja kyvyttömyys uusiutumiseen. Aika on niin sanotusti ajanut ohi esimerkiksi käytetyistä rahoitusmalleista, ja verkon logiikan tulisi olla jo tuttua journalismin alalle. Itsekritiikin kehyksessä syy liittyy totuudenjälkeisen ajan teknologiseen osatekijään. Syynä perinteisen journalismin resurssi- ja luottamuspulaan esitetään myös journalististen perusperiaatteiden sekä koko journalismin olemuksen unohtuminen. Epäluottamusta herättäviksi esitetään sensationalistinen ja tarinallinen ”minä-journalismi” sekä journalismin ja muun viestinnän epämääräinen rajanveto.

Klikkausjournalismi ja kyyninen sensaatiohakuisuus vierottavat lukijoita ja rapaattavat journalismin uskottavuutta (A16)

Esimerkiksi feature-tyyppisessä journalismissa ei journalismin lajina ole välttämättä mitään vikaa, mutta sitä tunnutaan käytettävän väärin.

Lepsu minäkerronta liittyy niin kutsutun kerronnallisen journalismin laajempaan ongelmaan. Sen jälkeen, kun sana narratiivisuus löi läpi journalismikoulutuksessa ja toimituksissa, se on liian usein käsitetty itsensä irvikuvana: aikakauslehdet ja sanomalehtien uudet feature-osastot ovat täynnä irrallisia ”yhden ihmisen tarinoita”. (A59)

Journalismin uskottavuus esitetään hukatun myös muuhun viestintään sekoittumalla. Ongelman esitetään olevan kahdella tasolla: ongelmana ovat niin *sisältömarkkinoinnista uutta perinteisen journalismin pelastavaa tulonlähdettä toivovat mediatalot* (A15) kuin kaksoisrooleissa olevat toimittajatkin (A29, A20), joiden *pyhän lähdesuojan käyttö on masentavaa katsottavaa* (A69). Taloudellisten paineiden sekä luottamusta rapaattavien journalismin muotojen lisäksi kehyksessä myönnetään journalismin vaikeus populistisen politiikan käsittelyssä. (ks. Romano 2017, Hannan 2018) Media ja toimittajakunta ovat viime aikoina yllättyneet sekä kotimaisesta ja ulkomaisesta populismista, *keskittyen lähinnä Trumpin mölätysten raportoimiseen* (B16).

Ensin media lausuu hurskaan toiveen suomalaisten yhtenäisyydestä ja esittää sitten seuraavan arvokonservatiivin takapajuisena idioottina. Seuraavaksi pääkirjoittajat ällistelevät, kun murjottu konservatiivi ei liitykään median paraatiin. (B16)

Soini otettiin ensimmäisen kerran vakavasti vasta vuoden 2009 eurovaalien alla. Kun perussuomalaiset pärjäisivätkin, median kirjoittelussa oli aluksi jotakin anteeksipyytelevää. Perussuomalaiset johtivat poliittisen agendan asettelua pari seuraavaa vuotta, ja Soini pääsi melko vähällä. (A23)

Kehyksessä tilanteen ratkaisemisen keinoina esitetään journalismin päivittymistä verkon ja sosiaalisen median sävyttämään nykytilanteeseen, samalla journalismin perusperiaatteet, tehtävä

ja olemus muistaen. Tältä osin ratkaisu esitetään varsin yksinkertaisena: journalismin luonne on unohtunut, ja se pitää vain palauttaa mieliin.

Huolellinen lähdekritiikki onkin hyvän journalismin elinehto. Asioiden tarkistaminen ainakin kahdesta toisistaan riippumattomasta lähteestä on ikaikainen ammattitoimittajien periaate. Vaikka yleisön odotukset nopeasta verkkouutisoinnista ovat tehneet uutiskilpailusta sekuntipeliä, useimmat lukijat arvostavat edelleen ennen muuta tiedon luotettavuutta. (A5)

Useasti kehyksessä toistuu viittaus Journalistin ohjeisiin, jonka *ettinen koodi on tukeva pohja ammatille, edelleen* (A34). Vanhoihin peruseriaatteisiin turvaamisen vastapainoksi kehyksessä ehdotetaan myös pieniä uudistuksia, esimerkiksi näin:

Tärkeintä on tehdä selväksi, miten oikea journalismi eroaa kaikesta muusta, mitä mediaksi nimitetään – esimerkiksi yritysviestinnästä, natiivimainonnasta, propagandasta ja huhupuheista. Jos me toimittajat emme sitä tee, voimme olla varmoja, ettei sitä tee kukaan muukaan. (A51)

Kerroin kuitenkin metatekstin avulla avoimesti, että kyse oli omasta sattumanvaraisesta tulkinnastani, enkä väittänyt kirjoittavani totta. Sen takia olin kertojana luotettavampi kuin se, joka kätkee juttunsa jäljet. Tieteessä tutkijan on kirjoitettava auki, miksi hän on valinnut tietyn aineiston ja metodin. Toimittajilta pitäisi vaatia samaa. (B14)

Kaksi edellistä esimerkkiä ovat huomionarvoisia myös siksi, että niissä kehykselle epätyypillisesti kirjoittaja esitetään osaksi ongelmaa puhumalla *meistä toimittajista* (A51) ja tapahtuneesta oman kokemuksen kautta (B14). Muuten journalismikritiikin kehyksessä ongelmat ja ratkaisuehdotukset esitetään kirjoittajasta ulkoistetusti, yleisesti journalismille, toimittajille ja mediataloille. Tilanne esitetään toisaalta jollain tapaa ansaitunakin herätyksenä journalismille.

Aina on aiheellista kysyä ja kyseenalaistaa, kuinka hyvin perinteinen journalistinen media on tehtävänsä toteuttanut. Ja syytä on myös olla huolissaan, kun talous horjuu ja tekijöitä vähennetään. (A34)

Ongelmien avulla perinteisen journalismin epäkohdat tulevat paremmin esille, jolloin niihin on helpompi tarttua. Esimerkiksi populistisesti venkoilevat poliitikot sekä kiristynyt yhteiskunnallinen keskusteluilmapiiri toimivat tarpeellisena muistutuksena, kuten tekstissä *Kuka tappoi konsensuksen?*

Konsensus-Suomea tulee vielä monta kertaa ikävä, mutta on sen katoamisessa hyviäkin puolia. Toimittajat alkavat ymmärtää, että demokratian vastaisia voimia ei pidä päästää helpolla. Rasismia tulee kutsua sen oikealla nimellä, vaikka pääministeri kuinka muuta toivoisi. Keinot löytyvät ikivanhasta työkalulataatikosta: kriittisyys, kyseenalaistaminen ja faktojen tarkistaminen. (A22)

4.1.9 Valtionhallinnon kehys

Mielestäni uskottavuuden kriisi ei liity rahoitusmalliin mitenkään, ja syytä haetaan väärästä paikasta, jos osoitetaan ainoita keinoja, joilla perinteistä journalismia voidaan vielä rahoittaa. Sen sijaan uskottavuutta syö esimerkiksi se, että yksi hallituspuolueista on nimennyt median viholliseksi. (A24)

Valtionhallinnon kehys on aineiston yleisimpien kehysten joukossa, esiintyen yhteensä 20 jutussa. Kehyksen keskiössä ovat poliitikkojen perinteiselle medialle haitalliset toimet. Ongelma tunnustetaan aina olemassa olleeksi, mutta viime aikoina syventyneeksi. Osatekijänä tähän kehyksessä tunnustetaan politiikan toimijoiden siirtyminen sosiaaliseen mediaan (ks. Engesser ym. 2017). Ratkaisut esitetään lähinnä vetoomusten tasolla – näin ei voi jatkua! Moraalisena arvosteluna kehyksessä on närkästys. Aika nähdään perinteiselle journalismille epäsuotuisana: poliitikkojen epäsuosion nähdään vaikuttavan myös journalismin yleiseen luotettavuuteen.

Urkin poliittiset opetuslapset eivät kestä vertailua suurmestarinsa kanssa, mutta voi pitää pienenä ihmeenä sitä, jos suomi edelleen pitää ykkössijansa sananvapauslistauksissa. Niin innokkaasti Suomen nykyinen poliittinen johto pyrkii maailman vapaimman median työtä häiritsemään. (A94)

Engesser ym. (2017) mukaan sosiaalinen media on tarjonnut populismille uudenlaista vapautta. Toisin kuin perinteisissä tiedotusvälineissä, voi sosiaalisessa mediassa kritiikin väistely olla helpompaa. Havainto toistuu valtionhallinnon kehyksessä – sosiaalinen media tunnustetaan modernin poliitikon turvasatamaksi, johon perinteisen journalistisen kritiikin ja lainalaisuuksien on vaikea yltää. Tämä on kehyksessä esitetty varsin paheksuvasti, kuten jutussa A48, missä *päättäjien epäluulo huolestuttaa politiikan toimittajia* ja muistutetaan, että *on jokaisen vastuulla ettei epäluuloa perinteistä mediaa kohtaa lähdetä levittämään*.

Haastatteluista kieltäytymistä, ajalle tyypillistä koventunutta kielenkäyttöä. Toimituksissa valmistaudutaan kuntavaaleihin, ja jännitteitä poliitikkojen ja journalistien välillä on niin kuin aina. Nyt niitä saattaa vain olla aiempaa enemmän. (B22)

Herkmanin (2015) mukaan suomalainen populismikeskustelu on viime vuosina liittynyt pitkälti perussuomalaiseen puolueeseen. Myös tässä valtionhallinnon kehyksessä populismipuhe liittyy perussuomalaisiin, mutta populismiin liitetään myös keskustapuolueeseen. Esimerkiksi jutuissa A104 ja A109 aiheena on Yleisradion ja pääministeri Juha Sipilän (kesk.) välinen Ylegate, mihin liittyen pohdinnan alla ovat niin pääministerin harjoittama väitetty painostus kuin Yleisradion johtoportaan toiminta tapauksen aikana. Seurauksena valtion edustajien toimimattomuudelle

kehyksessä kuvataan journalismin aseman kärsimistä. Ratkaisuina tällaisiin tilanteisiin ovat toimittajia suojelevien vihapuhelakien kehittäminen ja ennakkotapausten löytäminen.

Valtionhallinnon kehyksessä populistinen politiikka kytketään myös toimittajien uhkailuun ja valemedioiden leviämiseen. Esimerkiksi jutussa A20 *moni toimittaja on jo julkisesti myöntänyt pelkäävänsä perussuomalaisten ja äärioikeiston kannattajien aggressiivista reagointia puoluetta arvosteleviin juttuihin* ja jutussa A44 *poliitikot vähintäänkin flirttailevat valemedian kanssa tai jakavat vääristelyjä uutisia sosiaalisessa mediassa*.

Vaikka populismi kuvataan pääsääntöisesti liki vihollisen tavoin, korostuu kehyksen esittämissä ratkaisuissa lopulta valtionhallinnon ja journalismin yhteistyö. Yhteistyö kuvataan tärkeäksi koko yhteiskunnan kannalta. Perinteisen median, poliitikkojen ja viranomaisten yhteistoimintaa ja keskustelua toivotaan kansalaisten aseman turvaamiseksi.

Esimerkiksi Suomen ja Ruotsin mediapolitiikkaa vertailevassa jutussa A57 Suomen mediapoliittista päätöksentekoa kuvataan suljetuksi ja kilpailuympäristöön keskittyväksi, Ruotsin mallia taas kansalaisten oikeuksiin keskittyvänä paremmaksi vaihtoehdoksi. *Toimivaan vuorovaikutukseen* -otsikolla kirjoitettu pääkirjoitus (A98) taas pohtii, kuinka *on hyvä katsoa peiliin, mutta vähintään yhtä tärkeää on arvioida viileästi näkökohtia ja säätää toimintaa tarpeen vaatiessa*. Totuudenjälkeinen aika kuvataan vaikeana myös viranomaisille, kuten jutussa A85 mainittu nopeasti leviävien väärin huhujen erityinen ongelmallisuus poliisin viestinnän kannalta.

Valtionhallinnon kehys kulkee siis ikään kuin kahta päälätua. Osassa kehyksen teksteistä keskiössä ovat enemmän populistisen politiikan haitat, osassa taas enemmän journalismin ja päättäjien yhteistyön korostaminen. Kärjistetyksi ilmaistuna viranomaiset, kuten lainsäätäjät ja poliisit, on kehystetty hieman armollisemmin kuin poliitikot, joiden kuvataan enemmän vain hyötyvän sosiaalisen median tuomasta huuteluvapaudesta.

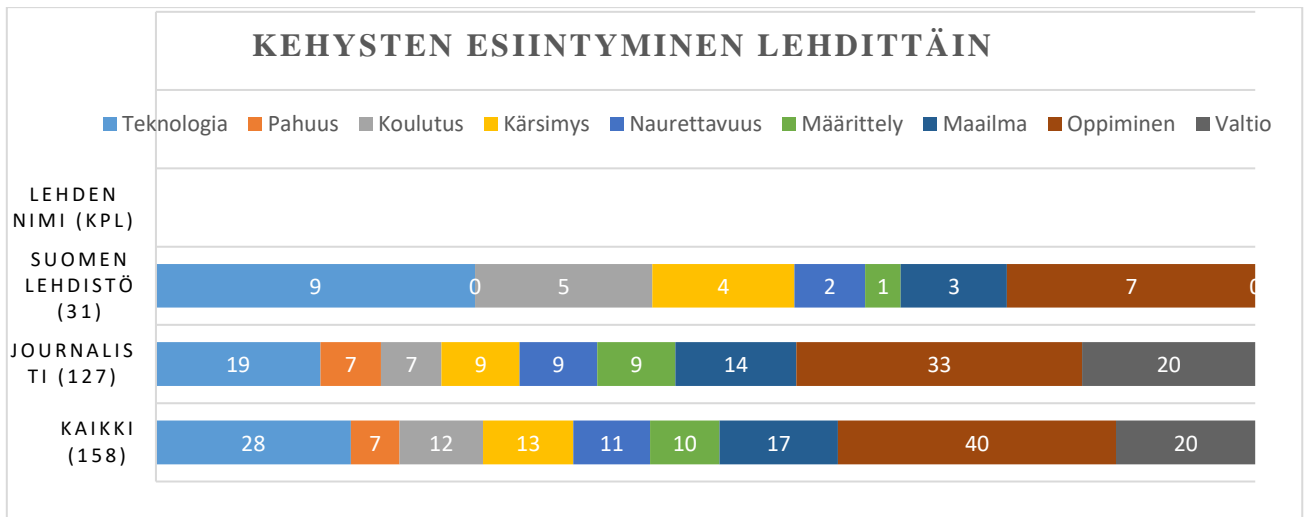
4.2 Journalisti ja Suomen Lehdistö vertailussa

Edellä esitellyt kehykset (ks. luku 4.1) vastaavat tutkimuksen pääkysymykseen esittelemällä totuudenjälkeisen ajan kehystämisen tavat suomalaisessa media-alan ammattilehdistössä. Tätä vastausta syventääkseni esittelen seuraavaksi vastauksen tutkimukseni ensimmäiseen alakysymykseen eli siihen, miten Journalistin ja Suomen Lehdistön tavat kehystää totuudenjälkeistä aikakautta eroavat toisistaan.

Kurkistus kehysten esiintyvyyteen aineistolähteissä luo näkökulman media-alan ammattilehtien erilaisuuteen asioiden käsittelytavassa. Journalistin voi katsoa edustavan enemmän media-alan työntekijäpuolen näkökulmaa (ks. Mäkinen 2004), onhan kyseessä alan ammattiliiton julkaisu. Suomen Lehdistön taustalla taas on lehtijulkaisijoiden toimialajärjestö Sanomalehtien liitto. Juuri tämä aineistona toimivien ammattilehtien taustajärjestöjen ero luo pohjan oletukselle, että kyseisten julkaisujen kehysvalinnat saattavat erota.

Aineistosta paikannetusta yhdeksästä totuudenjälkeisen ajan kehyksestä yhdeksän löytyy Journalistista, seitsemän Suomen Lehdistöstä. Suomen Lehdistöstä poissaolevat kehykset ovat pahuuden sekä valtionhallinnon kehykset. Vertailtaessa kehyksien yleisyyttä koko aineistossa niiden lehtikohtaiseen esiintymiseen (ks. kuvio 3) on nähtävissä, että aineistolähteissä korostuvat eri kehykset. Teknologian ja oppimisen kehykset ovat yleisiä niin koko aineistossa kuin lehdittäin tarkasteltunakin. Teknologian ja oppimisen kehykset hallitsevat erityisen selkeästi Suomen Lehdistön aineistoa, mutta myös Journalistin sisältöä. Teknologiakehyyksen yleisyys aineistossa on linjassa tutkimuskentällä vallitsevaan käsitykseen siitä, että digitalisaatio ja sosiaalisen median yleistymisen ovat yksi totuudenjälkeisen ajan keskeisimpiä tekijöitä (esim. McNair 2018; Vihma ym. 2018). Mediakriittinen oppimiskehys taas asettuu ennen muuta sen kannalle, että totuudenjälkeisen ajan ongelmallisuus perinteiselle journalismille on journalismin omaa syytä – totuudenjälkeisyyteen kiinteästi kuuluvaan teknologiseen muutokseen ei olla osattu varautua riittävästi. Koko aineiston kolmanneksi yleisin kehys, valtionhallinnon kehys on Journalistin toiseksi yleisin kehys, mutta Suomen Lehdistössä kehys ei esiinny laisinkaan. Toinen Journalistissa, mutta ei laisinkaan Suomen Lehdistössä esiintyvä kehys on pahuuden kehys.

Suomen Lehdistön käyttämissä totuudenjälkeisen ajan kehyksissä korostuu Journalistiin verrattuna selkeästi teknologian kehys. Myös koulutuksen ja kärsimyksen kehykset korostuvat jonkin verran verrattuna Journalistiin.

KUVIO 3: Kehyksien esiintyminen lehdittäin.

Millainen kuva kehyksien perusteella sitten on mahdollista piirtää liittyen journalismin tilaan totuudenjälkeisenä aikana? Kehyksiä on mahdollista luokitella karkealle positiivinen-neutraali-negatiivinen-akselille (ks. taulukko 2). Kun tilannekuvauksia tarkastelee kehyksittäin, on kokonaiskuva seuraavanlainen: selkeästi positiivisia kehyksiä ovat teknologian ja koulutuskysymyksen kehys. Selkeästi negatiivisia kehyksiä ovat kärsimyksen ja pahan kehykset. Selkeän positiivisen ja negatiivisen välissä olevia, neutraaleiksi laskettavat kehyksiä taasen ovat valtiohallinnon, maailman, oppimisen paikan, määrittelykysymyksen sekä naurettavuuden kehykset, viimeksi mainitun ollessa kallellaan enemmän negatiiviseen päin.

Jaotelmia vahvistavat myös kehyksen tarjoamat entmanilaiset rakennuspalikat, ratkaisut. Positiivisissa kehyksissä ratkaisut tilanteeseen ovat kohtalaisen helppoja: ongelmat korjaantuvat kokeilemalla uutta teknologiaa, tarkastelemalla omaa tekemistä sekä lisäämällä kasvatusta ja koulutusta. Negatiivisissa kehyksissä ratkaisuja ei joko ole esitetty tai ne ovat enemmän sopeutumista tilanteeseen. Positiivisen ja negatiivisen välimaastoon sijoittuu lukumäärällisesti selkeästi eniten kehyksiä. Hyvän ja huonon välillä olevien kehyksien tarjoamia ratkaisuja yhdistää varautuminen: tilanteesta on syytä olla tietoinen, sillä ongelmat ovat väistämättömiä. Neutraalien kehyksien määrällisen enemmistön voidaan nähdä olevan linjassa journalismin peruseriaatteina pidettyjen puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja objektiivisuuden ihanteiden kanssa – siihen, ovatko neutraaliksi laskettuja kehyksiä käyttävät jutut todella näiden ihanteiden mukaisia, ei tässä tutkimuksessa oteta kantaa (ks. Lehtinen 2016, 42–47).

Positiivisia kehyksiä on aineistossa yhteensä 40, negatiivisia 20 ja näiden välille sijoittuvia 98. Aineistoa hallitsevat siis hyvin selkeästi selkeän hyvän ja pahan välimaastoon jäävät kehykset, negatiivisten jäädessä pienimpään osaan. Suomalaisten media-alan ammattilehtien totuudenjälkeisen ajan kuvauksen perusteella totuudenjälkeinen aika ei siis vaikuta toivottomalta tilanteelta, jossa journalismilla ei ole aktiivista mahdollisuutta ratkaista tilannetta itse. Totuudenjälkeiseen aikaan on ennen kaikkea syytä varautua, ”oppia elämään sen kanssa”, mutta samalla journalismin on selkeästi syytä olla itsekriittinen ja hioa omaa toimintaansa.

Vertailtaessa kehysten sävyä positiivisuus-negatiivisuus-akselilla lehdittäin eroa kuitenkin löytyy. Journalistin kehysten jakauma noudattelee yleiskuvaa, eli siinä korostuvat positiivisen ja negatiivisen välissä sijaitsevat kehykset. Suomen Lehdistön käyttämässä totuudenjälkeisen ajan kehyksissä taas korostuvat selkeästi positiivisten kehysten määrä – aineistossa lehden käyttämiä positiivisia kehyksiä on liki puolet aineistosta. Negatiiviset kehykset jäävät kummassakin aineistolähteessä selkeästi harvinaisimmiksi.

Tilanteen yhteiskunnallista kokonaisvaltaisuutta ja varautumista korostava tulos sopii yhteen Vihman yms. (2018) käsitykseen totuudenjälkeisen ajan ja perinteisen median yhteisestä tulevaisuudesta. Mikäli perinteinen media haluaa jatkossakin olla merkittävä toimija, on sen parannettava laatuaan sekä suhdettaan niin yleisöön kuin yhteiskuntaan. Perinteisen median tilanne ei välttämättä ole helpottumassa eivätkä totuudenjälkeisen ajan haasteet täysin ratkaistavissa – perinteisen median on vain kehitettävä keinoja, joilla pysyä mukana. (Vihma ym. 2018, 223–244.)

4.3 Kurkistus totuudenjälkeisen sanaston käyttöön ammattilehdissä

Toimittajat käyttävät valemedian ja totuudenjälkeisyyden käsitteitä epämääräisesti. – Journalismin täytyy auttaa ymmärtämään, miten faktat tuotetaan ja miten ne muuttuvat poliittisiksi mielipiteiksi. (A105)

Kuten kappaleissa 4.1 ja 4.2 todettiin, totuudenjälkeisen ajan käsittelyyn liittyy media-alan ammattilehdissä useita erilaisia ongelmien, syiden, seurauksien ja ratkaisujen yhdistelmiä. Tässä kappaleessa kurkistetaan lyhyesti siihen, miten tätä tutkimusta varten määriteltyä totuudenjälkeistä sanastoa eli valeuutisia, valemediaa, totuudenjälkeistä ja post-truthia jutuissa käytetään. Sanaston käyttöä tarkastellaan kehys kerrallaan ja kerrotaan, millaisia määritelmiä valituille sanoille tarjotaan.

Kuten tämän tutkimuksen luvussa 2.1 todettiin, ollaan edellä mainittujen käsitteiden, kuten koko totuudenjälkeisen ajan konseptin olemassaolosta ja määrittelystä montaa mieltä. Esimerkiksi fake newsin käsitettä operationalisoidaan tutkimuskentällä hyvin kirjavasti (Edson C. Tandoc Jr. ym. 2018) ja samaten kirjavasti sen ymmärtää myös yleisö (Nielsen & Graves 2017). Kirjavaa käyttöä on myös tämän tutkimuksen aineistossa, eli suomalaisissa media-alan ammattilehdissä.

Teknologiakehystä käyttävissä jutuissa maailman todetaan muuttuneen (B35) ja median ajankuvan olevan *suttuinen* (B18), mutta varsinaista totuudenjälkeistä sanastoa esiintyy vähäisesti. Lähimpänä lienee jutun A93_2 kuvaus *nopean tiedon- ja epätiedonvälityksen ajasta*. *Valeuutiset* mainitaan teksteissä muutaman kerran, *valemedia* hieman useammin.

Myöskään pahuuden kehystä käyttävissä jutuissa ei juuri puhuta totuudenjälkeisyydestä. Jutussa A4 löytyy tiivis valeuutisen määrittely: sen kuvataan tiiviisti olevan ”huijaustarkoituksessa tehty feikki”, mikä vastaa Allcottin ja Gentzkowin (2017) määritelmään sisällöstä, joka on tarkoituksenmukaisesti ja todennetusti väärää. Toinen maininta (A129) kytkee valeuutiset politiikkaan: ne ovat jotain joiden avulla diktaattorit pääsevät valtaan. Jutusta A97 ei suoraan mainita totuudenjälkeistä aikaa nimeltä, mutta pätkä ”kyse on pidemmästä trendimuutoksesta, jossa sosiaalisessa mediassa on muodostunut mielipiteellistyvä yhteiskunta. Yhä useammalle omat käsitykset faktoista ovat ainoita oikeita” on määritelmänä kuin suoraan Oxfordin sanakirjan post-truth-määritelmästä (2016). Vaikka Oxfordin sanakirja (2016) ei mainitse sosiaalista mediaa, on sitä laajalti pidetty totuudenjälkeisen ajan keskeisenä ajurina (esim. McNair 2018; Abraham 2018).

Koulutuskysymyksen kehystä käyttävissä jutuissa totuudenjälkeiseen aikakauteen liittyviä ilmauksia viljellään runsaasti, värikkäästi ja myös epäselvästi. Valemedia kytketään järjestelmällisesti MV-lehteen, jota kutsutaan myös vihasivustoksi sekä vastamediaksi. Termistöä on runsaasti: jutussa B1 mainitaan *feikki- ja leikkiuutissivustot*, jutussa A35 *emävalheet*, A82 puhuu *äärinäkemyksiä levittävästä sivustosta*, A92 *misinformaatiosta ja disinformaatiosta*. Tietoa kuvataan muun muassa *valheelliseksi, epäluotettavaksi tai harhaanjohtavaksi* (B7), faktaa *virheelliseksi ja värityneeksi* (B5) tai *vaihtoehtoiseksi* (A118).

Toimittajien inhimillinen kärsimys -kehystä käyttävissä jutuissa ei juuri käsitellä totuudenjälkeisen ajan keskeistä termistöä. MV-lehti ja sen rinnakkaisjulkaisu Uber Uutiset mainitaan kahdessa jutussa. Muuta termistöä ei käsitellä: jutussa A64 MV-lehden ja Uber Uutisten sisältö kuvataan *avoimen rasistiseksi verkkokirjoitteluksi sekä perättömiksi jutuiksi, vääristellyiksi henkilökuviksi ja kaikkisiksi ilkeämieliseksi vihjailuksi*.

Jutuissa, jotka käyttävät naurettavuuden kehystä saa *valemedia* runsaasti synonyymeja. Lähestulkoon jokaisessa jutussa mainitaan joko *vihasivusto, valesivusto, MV-lehti, vaihtoehtomedia* tai kehyksen kielenkäytölle tyypillisesti esimerkiksi *epämedia, roskajulkaisu, törkyjulkaisu* tai *aitoja verkkolehtiä imitoiva, vihaa tihkuva verkkosivusto*. *Valeuutiset* taas mainitaan ainoastaan kerran (A99), samoin *vaihtoehtoiset faktat* (A84_1). Naurettavuuden kehyksessä totuudenjälkeinen sanasto rakentuu lähinnä MV-lehteä koskevista kuvauksista, kuten *ties mikä MV-lehti, roskajulkaisu ja nitistettävä epämedia*. ”Nitistettäväksi” kuvailu sai tutkijan harkitsemaan koko kehyksen nimeämistä hyttysparveksi, niin ärsyttäväksi, kovaääniseksi, kiusalliseksi mutta suuressa kuvassa harmittomaksi tilannetta kuvataan.

Määrittelykysymyksen kehystä käyttävissä jutuissa totuudenjälkeistä aikaa nimetään muihin kehyksiin verrattuna kohtalaisesti. Valemedia, MV-lehti tai valeuutiset esiintyvät sellaisinaan muutaman kerran. Joukosta erottuu teksti A96, jossa totuudenjälkeistä sanastoa viljellään varsin runsaasti: maininnan saavat *valeuutinen, feikkiuutiset, fake news, vihattu MV-lehti, valheellinen uutinen, karkea vääristelevä kirjoittelu*. Kehyksen nimestä huolimatta ei sen sisältämissä teksteissä käsitteitä juuri määritellä, vaan niitä muidenkin kehysten tapaan melkein pä roiskitaan teksteihin.

Siksi eräällä tasolla kaikki uutiset ovat valeuutisia tai ainakin feikkiuutisia, muka tärkeitä tarinoita, jotka toisesta näkökulmasta ovat pelkkää höpötystä. (A96)

Maailmanpolitiikan kehystä käyttävissä jutuissa totuudenjälkeistä käsitteistöä esiintyy varsin niukasti. Valeuutiset mainitaan pari kertaa (A89, A119), samoin disinformaatio (B2) ja MV-lehti (A43, A27, A37). Kehyksessä sanastoa myös venytetään uuteen suuntaan jutussa A89 nimeämällä Donald Trump *valepresidentiksi* ja aika *järjenjälkeiseksi*.

Oppimisen paikan kehystä käyttävissä jutuissa totuudenjälkeinen sanasto on runsasta. Sanastoa myös venytetään kutsumalla MV-lehteä *semijournalistiseksi julkaisuksi, non-mediaksi* sekä *antimediaksi* (A23) sekä kutsumalla *valeuutissivustojen* tekijöitä *valetoimittajiksi*. Valemedia mainitaan niin perinteisessä kirjoitusasussaan kuin lainausmerkkien sisässä. *Totuudenjälkeinen aika* mainitaan kaksi kertaa (B22, A105). Valeuutisia määritellään muutaman kerran kevyesti, mutta Allcottin yms. (2017) määritelmän mukaan osuvasti: juttu A101_1 kertoo valeuutisten olevan *tarkoituksellisesti tuotettuja*, A61:ssä taas *uutisiksi naamioituja valheita*.

Valtionhallinnon kehystä käyttävissä jutuissa totuudenjälkeistä sanastoa ei juuri esiinny tai sitä määritellä. MV-lehti saa pari mainintaa (A37, A112), samoin valemedia (A131, A44). Maininnan saavat myös *vaihtoehtoiset faktat* (A94_1) sekä *disinformaatio* (A109)

Totuudenjälkeinen sanasto liitetään aineistossa siis vahvimmin oppimiskehykseen, koulutuskehykseen sekä naurettavuuden kehykseen. Oppimisen kehyksessä se esitetään täysin perinteisen journalismin vastakohtana. Koulutuskehyksessä se taas on jotain, jota kansalaisten on syytä varoa ja kansalaisia sen vaaroista varoittaa. Naurettavuuskehyksen lukuisilla valemedian synonyymeilla sitä taas pyritään oppimiskehyksen tapaan erottamaan perinteisestä journalismista. Kuten käsite fake news tarkoittaa tutkimusteksteissä hyvin monenlaisia asioita (Edson C. Tandoc Jr., Lim & Ling 2018), saavat totuudenjälkeisen ajan käsitteet myös tässä aineistossa hyvin moninaisia ilmiä ja välillä jopa varsin kummallisia käyttötarkoituksia. Esimerkiksi jutussa A124 toimittajan kohtaama vihapuhetta ja tappouhkausta kutsutaan *trollaamiseksi*.

Totuudenjälkeinen aika tai post-truth esiintyvät teksteissä sellaisinaan hyvin harvoin. Valemediaa ja valeuutisia taas käytetään huomattavasti runsaammin. Määritelmiä näille käsitteille ei juuri esitetä. Haasion, Ojarannan ja Mattilan (2017) mukaan MV-lehti on par excellence -esimerkki valemediasta, mikä pitää paikkansa myös tässä tutkimuksessa: jos aineistossa jokin valemedia mainitaan nimeltä, on se liki poikkeuksetta MV-lehti.

Kuten esimerkiksi Abraham (2018) toteaa, ei totuudenjälkeisyyden käsitettä ole kyetty määrittelemään tarpeeksi tarkasti. Näin eivät tee myöskään suomalaiset media-alan ammattilehdet, vaan pikemminkin jatkavat ilmiölle tyypillistä asioiden hämäistä käsittelyä.

4.4 Johtopäätökset: tiivistetysti tuloksista

Tässä tutkimuksessa etsittiin vastausta pääkysymykseen *Miten totuudenjälkeistä aikaa kehystetään Journalistissa ja Suomen Lehdissä vuosina 2015–2017?* sekä sitä täydentäviin alakysymyksiin *Miten Journalisti ja Suomen Lehdistö eroavat totuudenjälkeisen ajan kehystämässä ja Miten totuudenjälkeistä sanastoa aineistossa käytetään?*

Paikannettujen kehysten perusteella suomalaisessa media-alan ammattilehtien totuudenjälkeisen ajan kehystyksessä korostuvat teknologian tuomat mahdollisuudet perinteiselle journalismille sekä perinteisen journalismin tarve uudistua totuudenjälkeisen ajan ilmiöiden myötä.

Digitalisaation ja sosiaalisen median painottuminen tuloksissa on linjassa esimerkiksi McNairin (2018) ja Abrahamin (2018) päätelmiin siitä, että digitalisaatio ja sosiaalisen median yleistymisen ovat totuudenjälkeisen ajan keskeisiä tekijöitä.

Aineistossa määrällisesti eniten korostuva, mediakriittinen oppimisen paikan kehys taas pitää sisällään useita totuudenjälkeisen ajan osatekijöitä. Kehyksessä moraalisen arvostelmana painottuu totuudenjälkeisen ajan paljastama perinteisen journalismin tarve pysyä kehityksessä mukana. Myös McNairin (2018) mukaan digitalisaation kanssa kamppailevan perinteisen median taipumus korostaa taloudellisesti kannattavinta sisältöä journalismin kustannuksella on yksi totuudenjälkeisen ajan osatekijä, mutta tämän aineistossa tämä puoli totuudenjälkeisestä ajasta korostuu. Kuten Beckett (2017) totesi, vaikuttaisi hetki olevan otollinen entistä läpinäkyvämmälle ja lukijoille relevantille journalismille, joka panostaa ammattimaisuuteen ja omaan etiikkaansa.

McNairin (2018, 50–52) sekä esimerkiksi Abrahamin (2018, 84–85) mukaan totuudenjälkeisen ajan synnyn kannalta ratkaisevimmat osatekijät ovat sosiaalinen media sekä sosiaalisen median ansiosta vahvistunut populistinen politiikka. Myös tämän tutkimuksen tuloksissa populistinen politiikka saa mainintoja, mutta samanlaiseksi aukottomaksi perussyiksi totuudenjälkeiseen aikaan se ei esitetä. Sen sijaan tämän tutkimuksen tuloksissa voi nähdä viitteitä Yhdysvaltain ja Euroopan tilanteen eroista: kun Yhdysvaltojen tilannetta populistisen politiikan kanssa leimaavat

ennen muuta Donald Trump sekä Venäjä, näkyvät suomalaisessa aineistossa Euroopan kohtaama pakolaistilanne.

Toisin kuin tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimineen McNairin (2018) esityksessä, korostuu suomalaisessa media-alan ammattilehdistössä tämän tutkimuksen aineiston perusteella vahvasti myös itsekriittinen sävy. Totuudenjälkeinen aika nähdään siis tämän tutkimuksen valossa media-alan ammattilehdissä uhkana, mutta myös mahdollisuutena oppia. McNair (2018) esittää median totuudenjälkeisen ajan syyppäänä käytännössä vain totuudenjälkeisen ajan taloudellisessa osatekijässä, viitaten lähinnä median sensaatiohakuisuuteen. Tämän tutkimuksen aineistossa sensationalismin rinnalla näkyy feature-tyyppisen journalismin epäileminen.

Yleisimmät paikannetut kehykset eli teknologian ja oppimisen paikan kehykset hallitsevat molempien lehtien sisältöä. Suomen Lehdistössä korostuu Journalistiin verrattuna teknologian kehys. Kahta paikannettua kehystä, pahuuden ja valtionhallinnon kehystä taas esiintyy ainoastaan Journalistissa.

Bqain (2015) havaitsi pro gradu -työssään Journalisti-lehden käyttävän median murroksesta puhuessaan useimmin negatiivisia kehyksiä. Vaikka myös totuudenjälkeisen ajan vahvana taustatekijänä pidetään teknologista muutosta, eroaa totuudenjälkeisen ajan kehystäminen murrospuheen kehystämisestä siinä, että tässä tutkimuksessa negatiivisten kehyksien määrä jäi selkeästi pienimmäksi. Tässä tutkimuksessa selkeästi suurin osa kehyksistä jäi jonkin positiivinen-negatiivinen-asteikon välimaastoon, joissa totuudenjälkeinen aika ei näyttäydy yksipuolisen positiivisena tai negatiivisena ongelmana, vaan asiana, johon tulee arkipäiväisenomaisesti reagoida ja olla tietoinen. Valtaosa kehyksistä oli siis neutraaleja.

Uusmediajournalismin käsittelyä Suomen Lehdistössä ja Journalistissa kuvanneen Mäkisen (2004) työssä uusmedia ymmärrettiin digitaalisuutta sekä tietoverkkoja hyödyntäväksi journalismiksi (em. 2004, 4–6). Kun 2000-luvulla internetin mahdollisuudet olivat uusia journalismille, jatkuu 2010-luvulla sama kehitys sosiaalisen median ja edelleen jatkuvan digitalisaation muodossa. Voidaan siis sanoa, että tämän tutkimuksen teknologian kehyksen yleisyys Suomen Lehdistössä verrattuna Journalistiin on linjassa Mäkisen (2004) pro gradu -työn havaintoon siitä, että Suomen Lehdistö on Journalistia selvästi kiinnostuneempi niin kutsutuista uusmedia-aiheista. Journalistin ja Suomen Lehdistön totuudenjälkeisen ajan käsittelytavoista voidaan myös varovaisesti todeta Suomen Lehdistön käsittelyn olevan kehyksien perusteella

positiivisempaa. Suomen Lehdissä korostuu määrällisesti totuudenjälkeisen ajan perinteiselle journalismille tarjoamia mahdollisuuksia korostava teknologiakehitys.

Kummankin lehden käsittelytapoja voi kuitenkin kuvata yleiskuvaltaan moninaiseksi.

Kokonaisuudessaan aineistoa hallitsevat positiivisen ja negatiivisen välille sijoittuvat kehykset, joissa totuudenjälkeiseen aikaan liittyy niin perinteisen journalismin kannalta hyödyllisiä asioita – kuten teknologian tuomat mahdollisuudet liiketoiminnalle ja professionille – negatiivisia, kuten vihapuheenkatkuiset lukijat mutta ennen kaikkea asiana, joka voi vaikuttaa journalismiin reagoinnista riippuen kumpaan suuntaan tahansa.

Totuudenjälkeisen ajan määritelmästä on tutkimuskentällä ollut erilaisia tulkintoja, samoin siihen liitetystä käsitteistä kuten esimerkiksi siitä, mitä fake newsilla tutkimuksissa tarkoitetaan (Edson C. Tandoc Jr., Lim & Ling 2018) ja mitä yleisö sen ymmärtää tarkoittavan (Nielsen & Graves 2017). Tämän tutkimuksen tarkasteluun valittu totuudenjälkeinen sanasto (totuudenjälkeinen, post-truth, valemedia, valeuutinen, fake news) esiintyi eniten oppimisen, koulutuksen sekä naurettavuuden kehyksissä. Käsitteiden määrittely jäi vähäiseksi.

Tässä tutkimuksessa totuudenjälkeinen aika näyttäytyy kudelmana erilaisia päällekkäisiä ja toisiinsa vaikuttavia asioita. Erityisesti vahvistavana tekijänä näyttää toimivan sosiaaliseen mediaan kiteytyvä teknologinen muutos. Tämä tulos on hyvin selkeästi linjassa McNairin (2018) sekä Abrahamin (2018) tulosten kanssa. Teknologinen muutos nähtiin aineistossa kuitenkin vahvasti myös positiivisena asiana: perinteisen journalismin on mahdollista myös hyötyä uudesta tilanteesta, kunhan sen logiikka opitaan tuntemaan.

5. YHTEENVETO

Tässä kappaleessa harjoitan luvussa 4 esiteltyjen tulosten pohjalta yleisempää pohdintaa. Arvioin myös tutkimusprosessin kulkua, ja lopuksi esittelen tutkimuksen aikana esiinnousseita jatkotutkimusaiheita.

5.1 Pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten totuudenjälkeistä aikaa kehystetään suomalaisissa media-alan ammattilehdissä. Tutkimuksen lähtökohtana oli perinteiselle journalismille uuden tilanteen, totuudenjälkeisen ajan ilmiintyminen kotimaiselle mediakentälle. Perinteisen journalismin ja totuudenjälkeisen ajan suhdetta tarkasteltiin Entmanin (1993) ongelmakeskeisen kehysanalyysin keinoin.

Niin tutkimuksessa kuin muussa julkisessa keskustelussa totuudenjälkeistä aikaa on käsitelty monin eri tavoin. Osa epäilee koko ilmiön olemassaoloa, osa pitää sitä tervetulleena perinteisen journalismin herättelijänä. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat samaan suuntaan: aineistosta löytyi niin totuudenjälkeisen ajan mahdollisuuksia kuin haittoja korostavia kehyksiä.

Vaikka laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole yleisimpien tai määrällisesti hallitsevimpien asioiden etsiminen aineistosta, hallitsevat aineistoa nähdäkseni kehykset, joissa totuudenjälkeinen aika näyttäytyy hallittavissa olevana asiana. Näissä kehyksissä totuudenjälkeiseen aikaan liittyy haasteita esimerkiksi sosiaalisen median, poliittisten pelisääntöjen ja yhteiskunnan ilmapiirin osalta, mutta yhtäältä samat seikat nähdään pääosin ratkaistavissa olevina.

Kehyksiä paikallistettiin 137 jutusta koostuvasta aineistosta kaikkiaan yhdeksän kappaletta, eli Entmanin (1993) termein voidaan todeta totuudenjälkeisestä ajasta valitun näyttille runsaahkosti erilaisia ongelmia syineen, seurauksineen ja moraalisine arvioineen. Erilaisten kehysten runsasta määrää voidaan nähdäkseni pitää jopa oletettuna, sillä totuudenjälkeisen ajan osatekijät ovat laajoja, moninaisia ja rajoiltaan epäselviä (ks. esim McNair 2018; Vihma ym. 2018). Moninaiisiin kehystämistapoihin voitaneen ajatella vaikuttavan myös totuudenjälkeisen ajan ilmiön tuoreuden: suhtautumis- ja kehystämistavat hakevat vielä teksteissä muotoaan ja rutiinejaan.

Journalisti-lehden murrospuhetta vuosina 2012–2014 pro gradussaan käsitellyt Bqain (2015) havaitsi työssään ammattilehden suhtautumisen median murrokseen olevan päällisin puolin negatiivinen. Aineistosta löytyi kuitenkin myös jonkin verran toiveikkaaksi kuvattua puhetta murroksesta, joka kehotti muutoksesta marisemisen ja murehtimisen sijaan näkemään uuden journalismin valoisana mahdollisuutena (em. 2015, 53–54). Tässä tutkimuksessa tätä linjaa jatkavat nähdäkseni perinteisen journalismin muuttumisen pakollisuutta painottava oppimisen paikan kehys sekä digitalisaation ja sosiaalisen median mahdollisuuksiin kiteytyvä teknologiakehys. Bqainin (2015) tutkimuksessa tällaista toiveikasta puhetta oli huomattavasti negatiivista vähemmän, tässä tutkimuksessa taas toiveikkaat oppimisen paikan ja teknologian kehykset taas aineiston yleisimpiä kehyksiä. Ero voinee toki johtua tutkimusten osittain erilaisesta aineistosta, mutta myös siitä, että perinteinen journalismi on tutkimusten välissä olevina vuosina jo ehtinyt sulatella teknologian osaksi alaansa. Sosiaalista mediaa pidetäänkin totuudenjälkeisen ajan keskeisenä mahdollistajana (esim. Abraham 2018; McNair 2018)

Pahuuden ja määrittelykysymyksen kehykset jäivät aineistossa hyvin pieneen osaan. Pahuuden kehykselle tyypillistä on sen kuvailema, tarkemmin määrittelemätön yhteiskunnallisen tuhon uhka, määrittelykysymyksen kehyksessä päällimmäisenä taas on sen tarjoama moraalinen arvostelma, kiinnostunut hämmennys tilanteesta. Pahuuskehyksessä tilanteelta puuttuu selkeä ratkaisu, määrittelykysymyksen kehyksessä taas selkeät syyt ja seuraukset. Voi olla, että tällaisia epämääräiseksi jääviä tilannekuvauksia, jotka eivät toteuta kaikkia kehyksen funktioita (ks. Entman 1993) ei haluta esittää lukijalle. Toinen mahdollinen selitys näiden kehysten vähäisyydelle on se, että tämänkaltaisia hämmäisiä tilannekuvauksia, joissa perinteisen journalismin osuus on lähinnä yhteiskunnan sivustakatsoja, ei ammattilehti halua lukijoilleensa antaa.

Totuudenjälkeisyyden määritelmä tiivistyy ajatukseen siitä, etteivät faktat enää muodostu perinteiseen tapaan tiedon varassa. Tätä totuudenjälkeisen ajan ongelmallisuutta voidaan lähestyä kahdella tapaa. Ongelma voidaan kehystää joko journalismiin (the media) tai sosiaaliseen mediaan (media) paikantuvaksi. Ensimmäisessä kehystystavassa ongelmallisuus poistuisi pitämällä valeuutiset kurissa, koulimalla ihmiset tunnistamaan ne sekä parantamalla median faktantarkistusta. Toisessa kehystystavassa ongelmallisuus paikantuu sosiaaliseen mediaan alustana ja tilanne voitaisiin ratkaista, jos sen logiikkaa ja rakennetta ymmärrettäisiin paremmin. (Hannan 2018, 215.) Samaa kysymyksenasettelua ovat tehneet muun muassa Vihma ym. (2018)

tietokirjansa hankekuvauksessa kysymällä, onko suomalainen journalismi osa ongelmaa vai ratkaisua.

Tämän tutkimuksen osalta tätä pohdintaa voidaan harjoittaa tarkastelemalla paikannettujen kehysten tilannemääritelmien syitä. Entmanilaiset (1993) ongelman syyt voidaan karkeasti jakaa tässä tutkimuksessa kolmenlaisiin: ongelman syy voidaan nähdä joko perinteisen journalismin, yhteiskunnallisten tekijöiden tai teknologian syynä. Hallitsevimpana kehyksissä näyttäytyy laaja joukko yhteiskunnallisia syitä: ongelmallisuuden aiheuttajina esitetään niin ihmiset, valtiot kuin viranomaisetkin, osassa kehyksistä taas yhtä selkeä syyllistä ei esitetä. Selkeästi perinteistä journalismia tai teknologiaa totuudenjälkeisyyden ongelmallisuuden syypäinä pitävät kehykset (vrt. Hannan 2018) jäävät selkeästi vähäisimmäksi. Voidaankin sanoa, että tässä tutkimuksessa syyllisen kehystys ei ole yhtä selkeän kaksijakoista kuin Hannanin (2018) esityksessä. Tulosta voidaan pitää jonkin verran poikkeavana McNairin (2018) sekä Abrahamin (2018) päätelmille siitä, että teknologia on totuudenjälkeisen ajan merkittävin yksittäinen syy. Myös tämän tutkimuksen aineistossa teknologiasta puhutaan paljon, mutta kokonaiskuva totuudenjälkeisen ajan syistä näyttää monimuotoisempana.

Valheellisen tiedon leviämistä Twitterissä tutkineet Vosoughi, Roy ja Aral (2018) havaitsivat, että väärää tietoa levittää Twitterissä todennäköisemmin ihminen kuin robotti. Edellämainitut (2018) huomauttavat, että automatisoitujen Twitter-bottien jahtaamisen sijaan keskittyminen kannattaisi suunnata väärää tietoa levittäviin ihmisiin, mikäli verkossa nopeasti leviävä valheellinen tieto halutaan saada pysäytettyä. Tähän päätelmään on nähdäkseni helppo yhtyä: jokaisen automatisoidun valeuutisautomaatin, väärää tietoa levittävän internetsivuston tai yhtä lailla journalistiseen totuuteen uskonsa menettäneen joukon takana on ihminen. Keskittymällä sosiaalisen median tai muiden teknologisten asioiden kieltämiseen, syyttelyyn ja jahtaamiseen hoidetaan seurausta, ei itse ongelman syytä. Totuudenjälkeisen ajan kenties puhutuun ilmiö, valeuutiset, saattavat seuraavaksi kehittyä valheellisen tekstin ja kuvan yhdistelmästä ääni- ja videomuotoisiksi. Aiheesta Yleisradion Valheenpaljastaja-sarjaan kirjoittanut Johanna Vehkoo huomauttaakin, että ”lähdekritiikin taidoista tulee entistä arvokkaampia, kun suunnilleen kaikkeen audiovisuaaliseen viestintään täytyy alkaa suhtautua epäilevästi” (Vehkoo 2017).

Tämän tutkimuksen aineistoa hallitsee mediakriittinen oppimisen paikan kehys, joka painottaa perinteisen journalismin tarvetta muutokseen totuudenjälkeisenä aikana. Kehyksen

ratkaisuehdotukset ovat linjassa Romanon (2017) päätelmän kanssa: journalistien tulisi pyrkiä erityiseen huolellisuuteen tehdessään juttuja ”totuudenjälkeistä diskurssia” käyttävien, sensationalististen puheenvuorojen perusteella. Romano (2017, 63–64) esittää, että nojaamalla journalismin peruseriaatteisiin, kuten erilaisten ja useiden lähteiden käyttämiseen, faktojen tarkistamiseen sekä erilaisten näkökulmien ja taustatietojen tarjoamiseen, on luottamus journalismiin palautettavissa. Tämän tutkimuksen hallitsevan kehyksen tarjoama ratkaisuehdotus on hyvin samanlainen: kun journalismin tarkoitus ja peruseriaatteet palautetaan mieleen ja verkon ja sosiaalisen median hallitsemaan nykytilanteeseen päivitytään, on perinteinen journalismi pelastettu. Ratkaisu esitetään yksinkertaisena, mutta käytännössä varsin monitahoisena. Miten huolellinen lähteiden tarkastaminen ja nopea verkkoaikataulu yhdistetään, miten uudeltaisista asioista voitaisiin raportoida kiihottomasti ja tämä kaikki kääntää taloudelliseksi tulovirraksi?

Tuomolan (2018, 186) mukaan valemediaksi kutsutun MV-lehden tarkoituksena voidaan nähdä perinteisen journalismikäsityksen hämmentämisen, ja sen laajan suosion osoittavan journalistisen median kaipaavan itsetutkiskelua. Valemedian perinteistä tiedonvälitystä parodioivana tahona näkevän Tuomolan (2018) tulosta voidaan pohtia valheen ja totuuden suhteen osalta. Kun totuudenjälkeinen aika tai valeuutiset paheksuttavat journalismia, tarjoavat ne kurkistusikkunan perinteisen journalismin periaatteisiin ja arvoihin. Mikä toisenlaiseksi kuvatussa totuudessa sotii journalismin totuutta vastaan, pitäisikö journalismin käsitteiden asemointia pohtia uudelleen? Tästä näkökulmasta totuudenjälkeistä aikaa voidaan tosiaan pitää jopa hyödyllisenä herätyksenä perinteiselle journalismille, jonka totuudet tuntuvat joskus ikaikaisilta ja vankkumattomilta. Tieteelliseen tutkimukseen lopullisen totuuden olemassaolo ei kuulu, miksi se kuuluisi journalisminkaan totuuteen?

Suomalaisten media-alan ammattilehtien totuudenjälkeisen ajan kehyksiä tässä tutkimuksessa hallitseva itsekriittistä, journalismin tehtäviä ja toimintaa refleктоivaa kehystä ei toisaalta voi pitää yllättävänä, jos sitä lähestyy ajattelemalla ammattilehtien tarkoitusta alalle tärkeiden asioiden kertojana (ks. Aikakausmedia 2017; Opetusministeriö 2010). Juuri valtavirtajournalismin ulkopuolella sijaitsevat sekä ammattilaisista koostuvan lukijakunnan omaavat julkaisut voidaan nähdä potentiaalisina alustoina muuten harvinaiselle median itsekriitikille (Haas 2006, 352–354). Suomalaisten journalistien on myös havaittu kritisoivan kollegoitaan ja vastaavasti saavan kritiikkiä varsin säännöllisesti (Fengler ym. 2015, 258), mitä

havaintoa myös tämän tutkimuksen tulos osaltaan vahvistaa. Tosin Reunasen (2018, 19) mukaan suomalaiset valtavirran viestimet eivät aktiivisesti vaikuta horjuttavan luottamusta toisiinsa toisin kuin esimerkiksi mediakentältään polarisoituneemmassa Yhdysvalloissa. Tämän voisi ajatella selittyvän juuri horjuttamisen ja kritisoimisen erolla: Suomessa kritiikki voi siis olla nimenomaan pohdinnaksi eikä mustamaalaamiseksi tarkoitettua kritiikkiä.

Itsekriittisyys ja journalismin omien tapojen tarkastelu lieneekin tarpeen, mikäli totuudenjälkeinen aika on tarkoitus selittää. Kuten Romano (2017, 63–64) kiteyttää: jos journalismin auktoriteetin saa takaisin, pääsee tällä auktoriteetilla edelleen tutkimaan yhteiskunnan huolenaiheita ja ongelmia, jotka ruokkivat totuudenjälkeisyyttä. Oppimisen paikan kehyksessä havaittavissa oli myös viitteitä journalismin sisäisestä erimielisyydestä esimerkiksi viestinnän ja journalismin rajasta sekä feature-journalismin tyyppisten sisältölajien sopivuudesta journalismin kentälle. Esimerkiksi näistä seikoista tulisi nähdäkseni olla ensin jossain määrin yksimielinen, jotta auktoriteettia voisi yhtenäisenä journalismina yrittää hallita.

Perinteinen suomalainen media on viime vuosina pyrkinyt ahkerasti ainakin määrittelemään valemedian olemusta ja tunnusmerkkejä ja korostamaan eroaan siihen painottamalla kuulumistaan Julkisen sanan neuvostoon ja näin sitoutumistaan sen eettisiin ohjeisiin (Haasio ym. 2017, 103). Tämä hyvän journalistisen toimintatavan korostaminen jatkuu myös media-alan ammattilehdistön keskustelussa totuudenjälkeisestä ajasta. Tutkimuksen aineistossa ammattilehdet eivät juuri määrittele tarkastelua totuudenjälkeistä sanastoa sanakirjamaisesti, vaan liittävät näitä käsitteitä runsaasti erilaisiin asioihin kehyksissä, mitä korosti myös käsitteistä käytetyt runsaat väännökset ja rinnakkaiskäsitteet. Itse sana *totuudenjälkeinen* esiintyy aineistossa hyvin harvoin. Tarkastelluista käsitteistä valemedia mainittiin useimmin, minkä voi ajatella olevan linjassa Haasion, Ojarannan ja Mattilan (2017) mainitseman suomalaismedian ahkeran valemedian määrittelemishalukkuuden kanssa. Totuudenjälkeisten käsitteiden käyttö muistuttaa Bqainin (2015) pro gradussaan pohtimaa median murrospuhetta: ilmiö tuntuu olevan kaikkialla ja vaikuttavan kaikkeen, mutta kukaan ei silti oikein edes tunnu tietävän mitä se on, saati sitten tunnusta sen olemassaoloa.

Totuudenjälkeisen ajan määrittely on tosin vielä yleisestikin hajanaisen ja epävarman oloista. Totuudenjälkeisyyteen ja valeuutisiin keskittyntä populaaria kirjallisuutta erittelevä Corner (2017, 1105–1106) huomauttaa, ettei totuudenjälkeisen käsitteenmäärittelyä edistä monien

mediatutkijoiden toimiminen samanaikaisesti aiheen populaareina mediakommentaattoreina ja kirjoittajina, jotka osallistuvat ilmiön ei-tieteelliseen, ”ahdistuksen ja kiinnostuksen” täyttämään keskusteluun. Vaikka tässä tutkimuksessa aineistojuttujen kirjoittajiin ei paneuduttu sen tarkemmin, on Suomen kaltaisessa pienen toimittajakunnan maassa tämänkaltaisen useassa roolissa kommentointi varmasti todellisuutta. Kun kielelliset valinnat, kehykset ja hämmäisesti käytetyt käsitteet ovat omiaan luomaan todellisuuskuvaa, olisi määrittelyjä nähdäkseni tarpeen pohtia tarkemmin.

Tämän tutkimuksen aineiston viimeiset artikkelit ovat joulukuulta 2017. Totuudenjälkeinen aika ei missään tapauksessa kuitenkaan jäänyt vuoteen 2017, vaan vuonna 2018 totuudenjälkeisen ajan aikalaiskeskustelu jatkui myös media-alan ammattilehdissä. Esimerkiksi Journalistin uudeksi päätoimittajaksi huhtikuussa 2018 valitun Maria Petterssonin esittelevä henkilöjuttu päättyy seuraavaan kappaleeseen:

Nykyisellä Journalistilla on parannettavaa isojen kehityskulkujen seuraamisessa, ja tarkempaa syyriä kaipaavat myös tavat, joilla asioita mediassa käsitellään.
 ”Miksi yhtäkkiä kaikki puhuvat *fake newseista* tai *suvakeista*? Kuka tuo suomalaiseen mediaan diskurssin, että lakot ovat perseestä?”
 Sen ymmärtäminen, mitä sanat tekevät ja miten tieto koostetaan, on journalistien työn ytimessä. Olemme todellisuuden rakentajia, joten meidän täytyy tietää, miten se tehdään ja miksi. Siihen nähden sitä pohditaan missään toimituksissa aika vähän. (Erho 2018.)

Oman mausteensa totuudenjälkeisyyden tulevaisuuteen tulevat varmasti vielä tuomaan alati kehittyvät digitaaliset keksinnöt, Yhdysvaltain maailmanlaajuisesti vaikuttava politiikka kuin Suomenkin tapahtumat pakolaistilanteesta ja yhteiskunnallisiin päättäjiin. Kuten Edelmanin globaalia luottamuksen tilaa arvioivassa julkaisussa (Edelman Trust Barometer 2018) arvellaan, on keskustelu totuudenjälkeisen ja perinteisen median suhteesta tuskin vielä ohi.

Vuosi 2018 kulkee raportissa nimellä *The Battle for Truth*, taistelu totuuden puolesta.

5.2 Tutkimuksen arviointi

Laadullinen tutkimus perustuu lähtökohtaisesti sen myöntämiseen, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan monesti reliabiliteetin ja validiteetin käsitteillä, vaikka myös muunlaiset mittarit ovat myös mahdollisia. Tutkimusvälineenä oleminen tarkoittaa sitä, että tutkimuksen keskeinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse. Tällöin luotettavuusarviointi tulee ulottaa koko tutkimusprosessiin. (Eskola & Suoranta 1998, 151–169.)

Tässä tutkimuksessa on tutkimusprosessin kulkua pyritty avaamaan kertoen aineistosta ja sen valinta- ja luokitteluperusteista (luvut 3.2 ja 3.3), kehysten rakennusprosessista (luku 3.5.2) sekä tuloksista (luku 4). Lisäksi kehysanalyysin joskus tutkijaperusteisuudesta kritisoitua metodologista luonnetta on avattu (luvut 3.5.1 ja 3.5.2) ja edellä mainittuja tutkimuksen osia pyritty selventämään lukijalle taulukko- ja kaaviovisualisoinnein.

Käytetyn metodin luotettavuutta tässä tutkimuksessa on pohdittu aiemmin luvussa 3.5.2. Tarkan tutkimuksen kulun selostamisen merkityksestä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden muodostumisessa puhuvat myös esimerkiksi Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009) jotka korostavat tarkkuuden merkitystä tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Kriittisiä luotettavuuden syntymisen paikkoja tutkimuksessa ovat aineiston luokitteluperusteiden syntymisen lukijalle sekä tulosten tulkinnan perustelu ja avaaminen esimerkiksi suorilla otteilla aineistosta. Mahdollisten virhetulkintojen syntymisten paikat on kerrottava avoimesti. (em. 2009, 232–233.)

Tutkimusprosessi oli omalta osaltani jossain määrin katkonainen. Tutkimussuunnitelman muotoilu hyväksyttävään kuntoon vei aikaa. Teoreettisen viitekehyksen kasaaminen oli yksi tämän työn haastekohdista, sillä totuudenjälkeisestä ajasta ei ole (vielä) juuri olemassa kovin tyhjentäviä teoreettisia esityksiä. Viitekehyksen kokoon kasaaminen vaati valtavan kasan sotkuisia suttupapereita sekä maisteriopiskelijalle joskus turhan korkealentoisia teoreettisia kyhäilyjä. Kolme kuukautta gradun syntyajasta vietin myös töissä, eikä tänä aikana paluu tietokoneen ääreen työtietokoneen äärestä houkutellut yhtään. Mielessä olivat onneksi graduohjaaja Turon sanat: gradu ottaa oman aikansa. Syksyllä ajatus tuntuikin selkeämmältä, ja kun Vihman ym. (2018) *Totuuden jälkeen* -tietokirja ilmestyi, riemuitsin. Tietokirjailijat esittivät kirjassaan kutakuinkin juuri sen kaiken, joita olin päässäni teoriapohjaan liittyen pyöritellytkin.

Julkaisu antoi gradunkasaajalle itseluottamusta: kyhäilemäni kokonaisuus ei olekaan sekalainen kokoelma omaa kuvitteluani!

Kuten jo tutkimuksen teorialuvusta 2 on havaittavissa, on totuudenjälkeinen aika kudelma moninaisia ja laajoja ilmiöitä, jotka ovat kaikki jo sellaisenaan tutkimuksen arvoisia ja laajuisia aiheita. Tämänkaltaisesta monimutkaisesta ilmiöstä pro gradua kirjoitettaessa on ilmeinen vaara, että aihe jää epämääräiseksi pintatason pyörittelyksi. Tämän tutkimuksen tarjoama kuvaus ei siis varmastikaan ole täydellinen totuudenjälkeisen ajan kuvaus, vaikka sen mahdollisimman hyvään auki perkaamiseen on tutkimusprosessissa toki pyritty. Tutkijalle haastavaan aiheen epämääräisyyteen pyrittiin tässä tutkimuksessa vastaamaan pitämällä aineistonrajaus tiiviinä niin valittujen lehtien kuin ajanjaksonkin suhteen. Uskon, että totuudenjälkeisen ajan kuvauksen etsiminen esimerkiksi kaikista Suomen suurista sanomalehdistä olisi osoittautunut liian suureksi kahlausreissuksi ja saatu tutkimustulos jäänyt näin hajanaisemmaksi.

Tuomen ja Sarajärven (2018, 118–121) mukaan tutkijan omien ennakkokäsitysten tunnustaminen on tärkeä osa tutkimuksen luotettavuuden muodostumisesta. Ennakkokäsitykset liittyvät kysymykseen tutkijan puolueettomuudesta: missä asemassa olen tätä pro gradu -työtä tekemässä? Tämän pohdinnan olen pyrkinyt pitämään mielessäni koko tutkimusprosessin ajan, eli Eskolan ja Suorannan (1998) mainitsema tutkijan subjektiviteetti on tunnustettu.

Eskolan ja Suorannan (1998) mainitsemat reliabiliteetin ja validiteetin käsitteet tarkoittavat tiivistetysti seuraavaa: validiteetti viittaa tutkimuksen ulkoiseen ja sisäiseen pätevyys. Sisäinen validiteetti viittaa tutkimuksen teoreettis-filosofisten lähtökohtien, käsitteellisten määrittelyjen sekä menetelmällisten ratkaisujen sopusointua. Ulkoinen validiteetti taas tarkoittaa tulkintojen ja johtopäätösten sekä aineiston välisen suhteen pätevyyttä. Reliabiliteetti taas viittaa tutkimuksen luotettavuuteen: esimerkiksi reliaabeli aineiston tulkinta ei sisällä ristiriitaisuuksia. Validiteetin voidaan siis ymmärtää tarkoittavan sitä, että tutkimus mittaa sitä mitä sen on tarkoituskin mitata, reliabiliteetti taas sitä, etteivät saadut tutkimustulokset ole syntyneet sattumalta. (em. 1998, 154–159.)

Tutkimuksessa käytetty metodi eli kehysanalyysi ei ole virtaviivaisimmasta analyysipäädystä varsinkaan silloin, kun kehyksiä etsii pro gradu -tason tutkija, jolla ei ole tietotaitoa kaiken taulukoinnin automatisointiin tilastollisten ohjelmien avulla. Useita eri kehyksen osasia, sen rakennuspalikoita, tarkastellen on lopputulos kuitenkin luotettavampi ja pätevämpi kuin läpinäkymättömässä musta laatikko -tyyppisessä kehysanalyysissä (ks. Matthes & Kohring 2008;

Matthes 2009). Laskelmat, jutut sekä muut on käyty läpi useaan kertaan, aina joulukuusta 2017 toukokuuhun 2018 päätyen.

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyvät myös tutkijan ja aineiston väliset seikat (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Journalistiikan opiskelijana olen aikaisemmin lukenut kumpaakin aineistona toimivaa lehteä, Journalistia sekä Suomen Lehdistöä. Ainoa ennako-oletukseni tutkimusta tehdessä oli tietoni lehtien edustamista tahoista – toinen edustaa julkaisijansa kautta enemmän journalismin työntekijäpuolta, toinen työnantajapuolta. Tämä oletus vahvistui luettuani Mäkisen (2004) kyseisiä lehtiä käsittelevän pro gradun, jossa arveltiin lehtien käyttämiin kehystystapoihin vaikuttavan juuri niiden erilaisten julkaisija- ja lukijatahojen. Voin kuitenkin sanoa, että ennako-oletukseni aineistosta löytyvien kehyksien mahdollisista eroavaisuuksista olivat vähäiset.

Kehysanalyysi tuntui kokonaisuudessaan luontevalta ja hyvin aineistoon sopivalta metodilta. Koska analyysimenetelmä on suosittu, on sen sovellutuksia helppo löytää ja niistä saada kiinni. Kokonaisuudessaan tutkimusasetelman saattaisin näin jälkikäteen ajateltuna muuttaa toiseksi tai ainakin tiivistää, sillä teoriaosuuden rajaaminen tämän tutkimuksen kannalta relevantiksi oli työlästä, ja tulosvaiheessa kaikki toisiinsa jollain tapaa liittyvät totuudenjälkeisen ajan ilmiöt ja kehykset tuntuivat välillä yhdeltä isolta möhkäleeltä. Suuri helpotus syntyi, kun sain koottua kehyksien rakennetta kuvaavan taulukon 2 – kun koko aineiston kävi sen avulla muutaman kerran läpi, löysivät viimeisetkin epäselviltä tuntuneet jutut paikkansa. Kehysanalyysin käyttöä totuudenjälkeisen ajan käsittelyssä puoltaakin Väliverronen (1995, 9) havainto siitä, että kehyksen käsite auttaa hahmottamaan pintapuolisesti irrallisten asioiden ja tapahtumien raportoinnilta näyttävästä journalismista jatkuvuutta ja kokonaisuuksia. Myös tutkimuksen validiteetti on nähdäkseni pätevä: olen onnistunut tutkimuksen vastaamaan pääkysymykseen *Miten totuudenjälkeistä aikaa kehystetään suomalaisessa media-alan ammattilehdistössä?*

Hieman irralliseksi tutkimuksessa jäävät mielestäni tarkastellut totuudenjälkeisen ajan käsitteet. Löydetyt käsitteet sinänsä vahvistivat paikannettujen kehyksien olemassaoloa ja tukivat näin tutkimustuloksen muodostumista, mutta tähän tehtävään ei kehysanalyysi muuten juuri tarjonnut aseita. Toisaalta, syvempi käsiteanalyysi vaatisi nähdäkseni miltei oman tutkimuksen.

Vaikka pyrin kiinnittämään läpinäkymättömyydestä parjatun kehysanalyysin käyttöprosessin avaamiseen huomiota tässä tutkimuksessa, ovat tulokset silti laadullisen tutkimuksen hengessä juuri tässä tutkimuksessa tehtyä rajausta vastaavia. Samoilla välineillä voidaan päästä samaa aineistoa käyttäen samankaltaiseen tulokseen, mutta yleistettävää, kaikkiin tilanteisiin pätevää

totuutta totuudenjälkeisyydestä ei tässä tutkimuksessa löydetty, eikä niin ollutkaan tarkoitus. Joku toinen saattaisi nähdä jonkin toisen aineiston paljon relevantimmaksi, tarkastella samasta aineistosta täysin erilaisia totuudenjälkeisyyden merkkejä tai käyttää tyystin toista metodologiaa. Laadullisen tutkimuksen onkin tarkoitus päästä kuvaamaan jotain ainutlaatuista ilmiötä, tutkimuksen subjektiivisuus tunnustaen (esim. Tuomi & Sarajärvi 2018, 140–144). Tällaista ainutlaatuista ilmiötä, totuudenjälkeisen ajan kuvaa suomalaisissa media-alan ammattilehdissä tässä tutkimuksessa mielestäni päästiin onnistuneesti kuvaamaan.

5.3. Jatkotutkimusaiheet

Totuudenjälkeisen ajan kehystämistä tutkiessa mieleeni putkahti useita erilaisia jatkotutkimusaiheita, sillä aihealueen tutkimuskenttä on vasta muotoutumassa eli useita mahdollisia tutkimuspolkuja on vielä aloittamatta.

Yksi ilmeinen jatkotutkimusaihe on nähdäkseni jonkinlainen perusteellinen käsiteanalyysi totuudenjälkeisyydestä ja siihen liittyvistä käsitteistä. Mitä kaikkea suomalaisessa mediakentässä onkaan nimetty valeutisiksi, mitä totuudenjälkeinen tarkoittaa kirjoittajalle ja toisaalta lukijalle? Tässä tutkimuksessa käsiteltyä totuudenjälkeisen aihealuetta sivuaa mediaan luottamisen teema. On todettu, ettei lukijan luottamus perinteiseen journalismiin ole korkeimmillaan. Jääkö tämä irralliseksi 2010-luvun väitteeksi, vai jatkuuko kehitys edelleen? Keneen journalistiin suomalainen luottaa vuonna 2030, ja mitkä tekijät tähän luottamukseen vaikuttavat? Yhtenä aihealueen palasena kiinnostavaa olisi myös syventyä toimittajien totuudenmuodostamisprosessiin. Onko journalistisen totuuden, verkkosivujen pikseleihin ja paperilehtien sivuille tallennetun sisällön syntyprosessi kokenut digitalisaation ja vallan vahtikoiran vahtimisen myötä muuttunut? Onko faktojen esiin kaivaminen muuttunut aiempaa hankalammaksi – mitkä ovat 2020-luvun journalistin taktiikat lähteiden ja faktojen penkomiseen? Kiinnostava jatkotutkimusaihe olisi myös totuudenjälkeisyyden kuhinavuosien, eli vuoden 2016 ja sen ympäristön tarkastelu jälkikäteen suomalaisen mediakentän reagoinnin osalta. Päädyttiinkö toimintatapoja lopulta uudistamaan, pakottiko väite uudenlaisesta totuuskäsityksestä perinteisen journalismin uudistamaan? Tätä aihetta voisi käsitellä esimerkiksi tutkailemalla mediatalojen ohjeistuksia, käytäntöjä sekä toimittajien kokemuksia – vasta aika totuudenjälkeisen ajan jälkeen näyttää, mikä vaikutus perinteiseen journalismiin lopulta oli.

KIRJALLISUUS

Abraham, F. 2018. Histor(iograph)y and Memory in `Post-Truth Era`. Towards a European Public Sphere? Some Theoretical Considerations. *Journal Of Media Research* 11(1), 82–101. Saatavilla: <https://doi.org/10.24193/jmr.30.6> [Viitattu 2.5.2018]

Aikakausmedia. 2013. Aikakauslehtifaktat 2013. Saatavilla: http://www.aikakauslehdet.fi/content/Liitetiedostot/pdf/aikakauslehtifaktat_2013_2013_11_26.pdf [Viitattu 19.5.2018]

Aikakausmedia. 2017. Järjestölehtien merkitys 2017. Saatavana: http://www.aikakauslehdet.fi/content/Tutkimusraportit/Jarjestolehdet/aikakausmedia_jarjestolehti_en_merkitys_2017.pdf. [Viitattu 19.5.2018]

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen analyysi 2.0. Tampere: Vastapaino. Saatavilla: <https://www.ellibslibrary.com/book/978-951-768-385-2> [Viitattu: 26.9.2018]

Allcott, H. & Gentzkow, M. 2017. Social Media and Fake News in The 2016 Election. *Journal of Economic Perspectives* 31 (2), 211–236. Saatavilla: <http://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.31.2.211> [Viitattu: 8.5.2018]

Beckett, C. 2017. ‘Fake news’: the best thing that’s happened to journalism. Blogikirjoitus. Saatavilla: <https://blogs.lse.ac.uk/polis/2017/03/11/fake-news-the-best-thing-thats-happened-to-journalism/> [Viitattu: 28.3.2019]

Berkowitz, D. & Schwartz, A. 2016. Miley, CNN and The Onion. *Journalism Practice* 10 (1), 1–17. Saatavilla: <http://www.tandfonline.com/doi/10.1080/17512786.2015.1006933> [Viitattu: 9.5.2018]

Borden, S. & Tew, C. 2007. The Role of Journalist and the Performance of Journalism: Ethical Lessons From “Fake” News (Seriously). *Journal of Mass Media Ethics* 22 (4), 300–314. Saatavilla: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08900520701583586> [Viitattu: 7.5.2018]

Bqain, S. 2015. Hyvä, paha median murros. Kehysanalyysi murrospuheesta Journalisti-lehdessä vuosina 2012–2014. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Saatavana: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97006/GRADU-1430390233.pdf?sequence=1> [Viitattu 2.5.2018]

Carragee, K. M. & Roefs, W. 2004. The Neglect of Power in Recent Framing Research. *Journal of Communication* 54 (2), 214–233. Saatavilla: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1460-2466.2004.tb02625.x>. [Viitattu: 3.5.2018]

Corner, J. 2017. Fake news, post-truth and media-political change. *Media, Culture & Society*, 39 (7), 1110–1107. Saatavilla: <http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0163443717726743>. [Viitattu 5.5.2018]

- D'Angelo, P. 2002. News Framing as a Multiparadigmatic Research Program: A Response to Entman. *Journal of Communication* 52 (4), 870–888. Saatavilla: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2002.tb02578.x>. [Viitattu 3.1.2019]
- De Vreese, C., Peter, C. & Semetko H. 2001. Framing Politics at the Launch of the Euro: A Cross-National Comparative Study of Frames in the News. *Political Communication* 18 (2), 107–122. Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/105846001750322934> [Viitattu 1.12.2018]
- Edson C. Tandoc Jr., Z., Lim. Z. & Ling, R. 2018. Defining “Fake News” A typology of scholarly definitions. *Digital Journalism* 6 (2), 137–153. Saatavilla: <http://www.tandfonline.com/eprint/fapvRCzcpY4Je4Wu3FqK/full#page=5>. [Viitattu 3.2.2018]
- Edelman Trust Barometer. 2017. Global Report. Saatavilla: <https://www.slideshare.net/EdelmanInsights/2017-edelman-trust-barometer-global-results-71035413> [Viitattu: 15.12.2018]
- Edelman Trust Barometer. 2018. Global Report. Saatavilla: https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2018-10/2018_Edelman_Trust_Barometer_Global_Report_FEB.pdf [Viitattu: 15.12.2018]
- Engesser S., Ernst N, Esser F. & Büchel, F. 2017. Populism and social media: how politicians spread a fragmented ideology, *Information, Communication & Society* 20 (8), 1109–1126. Saatavilla: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1369118X.2016.1207697> [Viitattu 14.5.2018]
- Entman, R. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43 (4), 51–58. Saatavilla: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2017/POL510/um/68100463/Entman_1993.pdf [Viitattu 10.12.2018]
- Erho, N. 2018. Puolustaja ja ravistelija. Saatavilla: <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2018/6/puolustaja-ja-ravistelija/> [Viitattu 25.3.2019]
- Eskola J. & Suoranta J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Saatavilla: <https://www.ellibslibrary.com/book/978-951-768-035-6> [Viitattu: 26.9.2018]
- Ettema, J. 1987. Journalism in the “Post-Factual Age”. *Critical Studies in Mass Communication*, 4 (1), 82–86. Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/15295038709360117> [Viitattu: 1.5.2018]
- Fengler, S., Eberwein, T., Alsius, S., Baisnée, O., Bichler, K., Dobek-Ostrowska, B., Evers, H., Glowacki, M., Groenhard, H., Harro-Loit, H., Heikkila, H., Jempson, M., Karmasin, M., Lauk, E., Lönnendonker, J., Mauri, M., Mazzoleni, G., Pies, J., Porlezza, C. & Vera Zambrano, S. 2015. How effective is media self-regulation? Results from a comparative survey of European journalists. *European Journal of Communication*. 30 (3), 249–266. Saatavilla: <https://doi.org/10.1177/0267323114561009> [Viitattu 3.1.2019]
- Goffman, E. 1974. *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Northeastern University Press: Boston.

- Haas, T. 2006. Mainstream News Media Self-Criticism: A Proposal for Future Research. *Critical Studies in Media Communication* 23 (4), 350–355. Saatavilla: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/07393180600933196> [Viitattu: 3.1.2019]
- Haasio A., Ojaranta A. & Mattila M. 2017. Valheen lähteillä – Valemedian lähteistö ja sen luotettavuus. *Media & Viestintä* 40 (3–4), 100–121. Verkossa saatavilla: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/67796> [Viitattu: 3.1.2019]
- Hannan, J. (toim.). 2016. Truth as the first casualty of American politics. In *Truth in the public sphere*. Xi–xxxvi. Lanham, MD: Lexington Books [Viitattu: 3.1.2019]
- Hannan, J. 2018. Trolling ourselves to death? Social media and post-truth politics. *European Journal of Communication* 33(2), 214–226. Saatavilla: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0267323118760323> [Viitattu 20.5.2018]
- Hirsjärvi, S. Remes, P. ja Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Horsti, K. 2005. Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa. Saatavilla: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67525/951-44-6423-0.pdf?sequence=1>. [Viitattu 3.5.2018]
- Herkman, J. 2015. Pelkkää retoriikkaa? Populismien kehykset Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa vuoden 2011 eduskuntavaalien yhteydessä. *Media & Viestintä* 38 (2), 74–89. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/232225/89_1_154_1_10_20150609.pdf?sequence=1 [Viitattu 10.5.2018]
- Journalisti 2017. Päätoimittaja Lappalainen jää eläkkeelle. Saatavilla: <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2017/15/0.38925100-151366403713/> [Viitattu 1.5.2018]
- Journalisti 2018a. Journalisti-lehden verkkosivut. Saatavilla: journalisti.fi. Luettu 29.1.2018
- Journalisti 2018b. Maria Petterssonista Journalistin päätoimittaja. Saatavilla: <https://www.journalisti.fi/ajankohtaiset/maria-petterssonista-journalistin-paatoimittaja/> [Viitattu 12.5.2018]
- Journalistiliitto. 2018. Journalisti-lehti. Saatavilla: <https://journalistiliitto.fi/fi/jasenpalvelut/journalisti> [Viitattu 1.5.2018]
- Juntunen, L. 2017. Kulttuurien törmäys? Journalismien etiikka sosiaalisen median aikakaudella. Viestinnän tutkimusraportteja 1/2017. Saatavilla: http://www.hssaatio.fi/wp-content/uploads/2017/02/kulttuurientormays_Laura-Juntunen.pdf [Viitattu: 1.11.2018]
- Karvonen, E. 2000. Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* 23 (2), 70–84. Saatavilla: www.mediaviestinta.fi/arkisto/index.php/mv/article/view/727/709 [Viitattu ssss]
- Kivikuru, U. 1996. Vieraita lehtiä. Aikakauslehti ajan ja paikan risteyksessä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Khaldarova, I. & Pantti M. 2016. Fake News: The Narrative Battle Over the Ukrainian Conflict. *Journalism Practice* 10 (7), 891–901. Saatavilla: <http://www.tandfonline.com/doi/10.1080/17512786.2016.1163237> [Viitattu 12.5.2018]

- Koehn, D. 2003. The Nature of and Conditions for Online Trust. *Journal of Business Ethics* 43 (1–2), 3–19. Saatavilla: <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1022950813386> [Viitattu: 9.10.2018]
- Kohring, M. & Matthes, J. 2007. Trust in news media: Development and validation of a multidimensional scale. *Communication Research* 34 (2), 231–252. Saatavilla: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0093650206298071> [Viitattu 17.5.2018]
- Kotus. 2016a. Valemedia. Sanapöimintoja vuodelta 2016. Saatavilla: https://www.kotus.fi/sanakirjat/kielitoimiston_sanakirja/uudet_sanat/vuoden_sanapöiminnot/sanapöimintoja_2016#UZ. [Viitattu 1.5.2018]
- Kotus. 2016b. Valeuutinen. Sanapöimintoja vuodelta 2016. Saatavilla: https://www.kotus.fi/sanakirjat/kielitoimiston_sanakirja/uudet_sanat/vuoden_sanapöiminnot/sanapöimintoja_2016#UZ. [Viitattu 1.5.2018]
- Kunnallisalan kehittämissäätiö. 2017. Kansalaistutkimus. Verkossa saatavilla: https://kaks.fi/wp-content/uploads/2018/01/tiedote_kansalaiset-yle-stt-ja-mtv3-luotetuimmat- uutisoijat-sosiaaliseen-mediaan-ei-luoteta.pdf. [Viitattu: 12.4.2018]
- Kyberturvallisuuden sanasto. 2018. Sanastokeskus TSK ry. Saatavilla: <https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/06/Kyberturvallisuuden-sanasto.pdf> [Viitattu 10.12.2018]
- Lehtinen, A. P. 2013. Objektivisuus 2.0. Muslimien raivo ja journalistinen tieto. Teoksessa H. Kurvinen (toim.). *Journalismikritiikin vuosikirja 2013*, 94–105. Saatavilla: https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/68074/journalismikritiikin_vuosikirja_2013.pdf [Viitattu: 1.12.2018]
- Lehtinen, A. P. 2016. Journalismien objektivisuus: pragmaattinen tietokäsitys ja relativismin haaste moniarvoisessa maailmassa. Helsinki: University of Helsinki. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1076-3> [Viitattu: 1.10.2018]
- Neuvonen, R. 2017. Vastamedia sananvapauden ja journalismien rajoilla. Saatavilla: <https://www.edilex.fi/artikkelit/18055.pdf>. [Viitattu: 3.5.2018]
- McNair, B. 2017 After Objectivity? *Journalism Studies* 18 (10), 1318–1333, Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/1461670X.2017.1347893>. [Viitattu: 30.1.2018]
- McNair, B. 2018. Fake News. Falsehood, Fabrication and Fantasy in Journalism. London: Routledge. Saatavilla: <https://www-taylorfrancis-com.ezproxy.jyu.fi/books/9781351392891>. [Viitattu: 20.3.2018]
- Maasilta, M. 2017. Uuden ja (vanhan) äärellä. *Media & Viestintä* 40 (3–4), i–ii. Saatavilla: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/67777/28246> [Viitattu: 1.12.2018]
- Markkinointi&Mainonta. 2016. Suomen Lehdistön uusi päätoimittaja muuttaa lehden suuntaa. Saatavilla: <https://www.marmai.fi/uutiset/suomen-lehdiston-uusi-paatoimittaja-muuttaa-lehden-suuntaa-6589940> [Viitattu 2.5.2018]
- Matthes J. & Kohring M. 2008. The Content Analysis of Media Frames: Toward Improving Reliability and Validity. *Journal of Communication* 58 (2), 258–279. Saatavilla: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1460-2466.2008.00384.x> [Viitattu 10.3.2018]

- Matthes, J. 2009. What's in a Frame? A Content Analysis of Media Framing Studies in the World's Leading Communication Journals, 1990-2005. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 86 (2), 349–367 Saatavilla: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/107769900908600206>. [Viitattu: 12.4.2018]
- Medialiitto. 2017. Valeuutistutkimus 2017. Mielipidetutkimus. Saatavilla: http://www.medialiitto.fi/files/4323/Valeuutistutkimus_14.11.2017.pdf [Viitattu 18.12.2018]
- Mäkinen, H. 2004. Kymmenen vuotta uusinta mediaa. Uusmediajournalismin käsittely ja uusmediaan kohdistuneet asenteet Suomen Lehdistössä ja Journalistissa 1994-2003. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Saatavilla: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-13342> [Viitattu 1.5.2018]
- Molek-Kozakowska, K. 2013. Towards a pragma-linguistic framework for the study of sensationalism in news headlines. *Discourse & Communication*, 7(2), 173–197. Saatavilla: <https://doi.org/10.1177/1750481312471668> [Viitattu 12.12.2018]
- Nielsen, R.K. & Graves, L. 2017. "News you don't believe": Audience perspectives on fake news. Saatavilla: https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2017-10/Nielsen%26Graves_factsheet_1710v3_FINAL_download.pdf [Viitattu: 6.10.2018]
- Nurmi, Timo. 2004. Nykysuomen keskeinen sanasto. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Opetusministeriö. 2010. Opetusministeriön julkaisutyypiluokittelu – Käsikirja 2010. Saatavilla: https://aaltodoc.aalto.fi/doc_public/ohjeet/julkaisuluokitus2010.pdf. [Viitattu 2.5.2018]
- Oxford Dictionaries. 2016. The Word of the year is... Saatavilla: <https://en.oxforddictionaries.com/word-of-the-year/word-of-the-year-2016>. [Viitattu: 30.1.2018]
- Oxford Dictionaries. 2017. Is post-truth even a thing? An OED update. Saatavilla: <https://blog.oxforddictionaries.com/2017/06/26/oed-update-post-truth-woke/> [Viitattu: 4.5.2018]
- Pitkänen, V. 2016. Vihreät tyytyväisiä mediaan, perussuomalaiset pettyneitä. Blogikirjoitus. Saatavilla: <http://vipepister.puheenvuoro.uusisuomi.fi/218550-vihreat-tyytyvaisia-mediaan-perussuomalaiset-pettyneita> [Viitattu: 3.4.2018]
- Pitkänen, V. & Westinen, J. 2016. Kenen mitta on täysi? Tutkimus yhteiskunnallisesta ilmapiiristä Suomessa. Verkossa saatavilla: <http://e2.fi/publication/13>. [Viitattu: 3.4.2016]
- Päätoimittajien yhdistys. 2016. Luotettavan median puolesta. Saatavilla: <http://www.paatoimittajat.fi/luotettavan-median-puolesta/> [Viitattu 12.5.2018]
- Pöyhkäri, R., Haara, P. ja Raittila, P. 2013. Vihapuhe sananvapautta kaventamassa. Tampere: University Press. Verkossa saatavilla: https://www.hssaatio.fi/wp-content/uploads/2013/11/Vihapuhe-sanavapautta..versio_PAINOVERSIO_21.10.13.pdf [Viitattu: 1.12.2018]
- Reunanen, E. 2018. Suomessa uutisiin luotetaan yleisemmin kuin muissa maissa. Teoksessa E. Reunanen (toim.) Utusmedia verkossa 2018. Reuters Institute Digital News Report: Suomen maaraportti. Saatavilla: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/103750/978-952-03-0796-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Luettu: 10.12.2018]
- Romano, A. 2017. Asserting journalistic autonomy in the 'post-truth' era of 'alternative facts': lessons from reporting on the orations of a populist leader. *Asia Pasific Media Educator* 27 (1),

51–66. Saatavilla: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1326365X17704287> [Viitattu 20.5.2018]

Rönkä, A.-L. 2011. Matkapuhelinsäteily mediassa – Terveysriskikeskustelun kehysanalyysi. *Media & Viestintä*, 34(2), 20-43. Saatavilla: <https://doi.org/10.23983/mv.62913> [Viitattu: 1.12.2018]

Sanomalehtien liitto. 2018. Sanomalehtien liitto. Saatavilla: <https://www.sanomalehdet.fi/sanomalehtien-liitto> [Viitattu 2.5.2018]

Schlesinger, P. 2017. *The Media and Public Life: A History*. Kirja-arvio. *Media, Culture & Society* 39(4), 603–606. Saatavilla: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0163443717692858> [Viitattu 1.10.2018]

Semetko, H. & Valkenburg, P. 2000. Framing European politics: a content analysis of press and television news. *Journal of Communication* 50 (2), 93–109. Saatavilla: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2000.tb02843.x> [Viitattu 1.12.2018]

Sennett, R. 2004. *Kunnioitus eriarvoisuuden maailmassa*. Suomentanut K. Koskinen. Tampere: Vastapaino.

Snow, D. & Benford, R. 1988. Ideology, Frame Resonance and Participant Mobilization. *International Social Movement Research* 1, 197–217. Saatavilla: https://www.researchgate.net/publication/285098685_Ideology_Frame_Resonance_and_Participant_Mobilization [Viitattu 12.5.2018]

Suomen Lehdistö. 2018. Mainostajalle. Saatavilla: <http://www.suomenlehdisto.fi/mainostajalle/>. [Viitattu 29.1.2018]

Taloudellinen tiedotustoimisto. 2013-2017. *Kansan arvot -tutkimus*. Saatavilla: <https://www.tat.fi/tag/kansan-arvot/>. [Viitattu: 3.4.2018]

Tieteen tiedotus ry. 2016. *Tiedebarometri. Tutkimus suomalaisten suhtautumisesta tieteeseen ja tieteellis-tekniseen kehitykseen*. Saatavilla: http://www.tieteentiedotus.fi/files/Tiedebarometri_2016.pdf. [Viitattu:12.4.2018]

Totuudenjälkeinen aika -hankekuvaus. 2017. Onko suomalainen journalismi osa ongelmaa vai ratkaisua? Saatavilla: <http://www.totuudenjalkeinen.fi/hanke-esittelyt/onko-suomalainen-journalismi-osa-ongelmaa-vai-ratkaisua/> [Viitattu: 7.10.2018]

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomola, S. 2018. Pakolaiskeskustelu MV-lehdessä: Merkityksellistämisen mekanismit ideologisissa puhuttelutavoissa. *Media & Viestintä* 41(3), 171–191. Saatavilla: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/75324> [Viitattu 8.10.2018]

Valtionhallinnon tietoturvasanasto. 2008. *Vahti* 8/2008. Saatavilla: <https://www.vahtiohje.fi/web/guest/maaritelmat-d>. [Viitattu: 2.5.2018]

Vihma A., Hartikainen J., Ikäheimo H-P. & Seuri O. 2018. *Totuuden jälkeen*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.

- Vehkoo, J. 2017. Valheenpaljastaja: Tulevaisuuden valeutiset väärentävät ääntä ja liikkuvaa kuvaa. Yleisradio, 9.2.2017. Saatavilla: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/02/09/valheenpaljastaja-tulevaisuuden-valeutiset-vaarentavat-aanta-ja-liikkuvaa> [Viitattu 3.1.2019]
- Vosoughi S., Roy D. & Aral S. 2018. The spread of true and false news online. *Science* 359 (6380), 1146–1151. Saatavilla: <http://science.sciencemag.org/content/sci/359/6380/1146.full.pdf>. [Viitattu: 12.3.2018]
- Väliverronen, E. 1995. Metsä sairastaa. Ympäristöuhkan määrittely sanomalehdissä. *Tiedotustutkimus* 4, 6-24. Saatavilla: <https://doi.org/10.23983/mv.63373>. [Viitattu: 31.1.2018]
- Väliverronen, E. 1996. Ympäristöuhkan anatomia: tiede, mediat ja metsän sairaskertomus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Väliverronen, E. ja Hellsten, I. 2002. From "Burning Library" to "Green Medicine". The Role of Metaphors in Communicating Biodiversity. *Science Communication* 24 (2), 229–245. Saatavilla: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/107554702237848> [Viitattu 14.5.2018]
- Väliverronen E. 2009 *Journalismi kriisissä?* Teoksessa E. Väliverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus.